

Gemeente Gorinchem

Begroting 2018

Samen-werken

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Samen-werken	5
1.2	Financiële begroting op hoofdlijnen	6
1.3	Stand van zaken raadsopdrachten	11
1.4	Stand van zaken moties Perspectiefnota 2018	11
1.5	Stand van zaken coalitieakkoord 2014-2018 en raadsbrede aanvulling	12
1.6	Leeswijzer	14
2	Beleidsbegroting: Programmaplan	19
2.1	Programma 1 Bestuur en Ondersteuning	19
2.2	Programma 2 Veiligheid	23
2.3	Programma 3 Verkeer en vervoer	28
2.4	Programma 4 Economie	33
2.5	Programma 5 Onderwijs	37
2.6	Programma 6 Sport, cultuur en recreatie	41
2.7	Programma 7 Sociaal domein	47
2.8	Programma 8 Volksgezondheid en Duurzaamheid	53
2.9	Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing	57
2.10	Algemene dekkingsmiddelen	61
2.11	Overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien	62
3	Beleidsbegroting: Paragrafen	65
3.1	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	65
3.2	Onderhoud kapitaalgoederen	72
3.3	Financiering	75
3.4	Bedrijfsvoering	77
3.5	Verbonden partijen	80
3.6	Grondbeleid en Vastgoedbeleid	101
3.7	Lokale heffingen	104
4	Financiële begroting	113
4.1	Grondslagen begroting en meerjarenraming	113
4.2	Overzicht van baten en lasten	114
4.3	Recapitulatie structureel begrotingsevenwicht	120
4.4	Verschillenanalyse	122
4.5	Uiteenzetting financiële positie	123
4.6	Investerings	127
5	Bijlagen	128
5.1	Reserves	129
5.2	Voorzieningen	131
5.3	Afkortingenlijst	133

Begroting 2018

Inleiding

1 Inleiding

1.1 Samen-werken

Samen met inwoners, ondernemers en andere partners wil het college van burgemeester en wethouders (B&W) Gorinchem verder ontwikkelen tot een aantrekkelijke, toekomstbestendige stad waar met plezier wordt gewoond en gewerkt en waar bezoekers graag naartoe komen. De raad wordt voorgesteld om in de periode 2018-2021 een bedrag van circa 10 miljoen euro te investeren in de stad (onder andere voor huisvesting onderwijs, duurzaamheid, stadpromotie, het vestingplan en het speelruimteplan). Hier bovenop komen nog bedragen in het kader van infrastructuur en mobiliteit.

Het belangrijkste speerpunt voor de komende jaren is het verder uitwerken van de Visie van de Stad. Daarnaast wordt volop aandacht gegeven aan veiligheid, verkeer en bereikbaarheid en het verder verbeteren van de dienstverlening aan inwoners en ondernemers. Op het gebied van veiligheid wordt in 2018 onder andere de nota Integrale handhaving opgesteld. Daarnaast gaan we verder met de implementatie van het radicaliseringsbeleid en worden de uitkomsten van de pilot 'adresfraude' voorgelegd aan de gemeenteraad, op basis waarvan vervolgstappen worden bepaald. Volgend jaar wordt ook uitvoering gegeven aan de raadsopdracht Mobiliteit. Deze vormt het vertrekpunt voor de op te stellen beleidsvisie 'Mobiliteit en Bereikbaarheid'. De focus ligt hierbij op knelpunten en prioriteiten die vanuit de stad zijn aangedragen om Gorinchem een verkeersveilige en goed bereikbare gemeente te laten zijn. Uit de Burgerpeiling blijkt dat de gemeente volgens haar inwoners prioriteit moet geven aan handhaving, participatie en verbetering van de dienstverlening. De drie raadsopdrachten Burgerparticipatie, Deregulering en Werken aan morgen zijn samengevoegd tot één raadsopdracht 'Inwoners aan zet'. Inwoners worden actief betrokken bij besluitvorming. Met de gemeenteraad worden afspraken gemaakt om participatie een prominente rol binnen het gemeentelijk beleid te geven. Daarnaast kunnen initiatieven van inwoners zoveel mogelijk tot bloei komen. Om de dienstverlening te verbeteren richten we in 2018 het Klant Contact Centrum (KCC) verder in en breiden we - in lijn met de digitale agenda 2020 - het leveren van digitale producten uit.

Uitgangspunt is en blijft dat iedereen kan meedoen, zich kan ontplooien en verantwoordelijkheid neemt voor zichzelf, elkaar en de leefomgeving. De gemeente werkt aan de transformatie van het Sociaal domein. Voor 2018 wordt een agenda opgesteld gericht op een samenleving waarin iedereen meedoet. Deze agenda bestaat uit lopende en nieuwe projecten. De gemeente blijft zich ervoor inzetten dat inwoners die een beroep doen op de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet zo effectief mogelijk met maatwerk ondersteund worden. De toeristische kwaliteiten van Gorinchem gaan we beter onder de aandacht brengen, het 'welkom'-gevoel gaan we vergroten en de informatievoorziening verbeteren. De promotie wordt ondergebracht bij de stichting Gorinchem Citymarketing. Er wordt intensief aandacht besteed aan het vergroten van de aantrekkingskracht van de historische binnenstad. We nemen een besluit over de toekomst van het Cultuurhuis. Vooruitlopend op de mogelijke realisatie van het Cultuurhuis wordt ingezet op het doorontwikkelen van het Huis van Inspiratie.

In de voorliggende begroting is sprake van een gezond financieel meerjarenperspectief, met een meerjarig positief sluitende begroting. De woonlasten blijven in 2018 nagenoeg gelijk ten opzichte van 2017. Over het structureel evenwicht merken wij op dat de structurele lasten passen binnen de structurele baten. Het weerstandsvermogen is verder toegenomen en op basis van de nieuwe Nota reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen kan de raad bij de eerstvolgende Perspectiefnota bepalen op welke wijze hier in de komende jaren mee wordt omgegaan. Tot slot heeft de ontwikkeling van het gemeentefonds bij de meicirculaire, volgend op de positieve ontwikkeling van de rijksuitgaven, een positief effect gehad op de begroting. De onlangs verschenen septembercirculaire heeft dit perspectief beperkt positief bijgesteld. Dit is de laatste begroting van dit college voor de gemeenteraadsverkiezingen in 2018. Het eerste deel van deze collegeperiode stond in het teken van noodzakelijk financieel herstel. Een strakke begrotingsdiscipline bracht, onvermijdelijk, ingrijpende en pijnlijke effecten voor onze inwoners en het maatschappelijk middenveld met zich mee. Sinds het begrotingsjaar 2017 kan weer in toenemende mate worden geïnvesteerd in de stad en de samenleving.

1.2 Financiële begroting op hoofdlijnen

De financiële begroting van de gemeente Gorinchem wordt in dit hoofdstuk op hoofdlijnen uiteengezet. Dit gebeurt enerzijds aan de hand van de ontwikkeling van het begrotingssaldo en de het effect daarvan op de algemene reserve en anderzijds aan de hand van de ontwikkeling van de balans.

Verloop van het begrotingssaldo

De begroting 2017-2020 toonde een positief begrotingssaldo, dat opliep tot ca € 2 mln. in 2020. Bij de Perspectiefnota 2018-2021 is aangekondigd wat de financiële impact is van de bijstellingen voor areaalontwikkelingen, prijs- en loonontwikkelingen etc. Ook de intensiveringen voor nieuw beleid waarover bij de perspectiefnota 2018 is besloten zijn verwerkt in het meerjarenperspectief. Daarmee sloot het meerjarenperspectief met zo'n € 0,6 mln. tot € 0,8 mln. positief. Met name als gevolg van de positieve ontwikkeling van het gemeentefonds die bij de meicirculaire werd aangekondigd, dit is verwerkt in de tussenrapportage 2017, ontwikkelde het begrotingsperspectief zich tot € 1,7 mln. in 2018 naar € 1,4 mln. in 2021. Dit perspectief vormde het vertrekpunt voor de totstandkoming van de begroting 2018. In de begroting zijn verder diverse voorstellen opgenomen voor nieuwe ontwikkelingen, die mede zijn ingegeven door de "relevante ontwikkelingen" uit hoofdstuk 8 van de perspectiefnota. In onderstaand overzicht is het verloop van het meerjarenperspectief weergegeven.

Begrotingssaldo (bedragen in € x 1.000; - = nadeel)	2018	2019	2020	2021
Saldo primitieve begroting 2017	2	806	835	835
Diverse raadsbesluiten	751	1.070	1.122	1.157
Meerjarig begrotingssaldo perspectiefnota	753	1.876	1.957	1.992
Besluitvorming perspectiefnota 2018	-69	-1.252	-1.375	-1.148
Meerjarig begrotingssaldo na perspectiefnota	684	624	582	844
Besluitvorming tussenrapportage 2017	997	619	619	561
Diverse raadsbesluiten		81	78	
Meerjarig begrotingssaldo	1.681	1.324	1.279	1.405
Actualisering in de begroting				
1. Meerjarenonderhoudsprogramma's				
a. Vastgoed	-120	-120	-120	-120
b. Beschoeiingen	-15	-85	-160	-220
c. Onderuitputting onderhoud	150	150	150	150
2. Wegvallen subsidie veerdienst	-130	pm	pm	pm
3. Overbruggingsscenario Huis van Inspiratie		-9	-9	-9
4. Aanpassing bijdrage Veiligheidsregio		-64	-64	-64
5. Omgevingswet				
a. Invoering omgevingswet		-180		
b. Dekking uit restantbudget 2017		180		
6. Plan van aanpak digitalisering archief	-50			
7. Afschaffing precario nutsbedrijven				-340
8. Bijstelling erfpachtinkomsten	-25	-25	-25	-25
9. Overige diverse (technische) bijstellingen	20	-33	-13	-59
Meerjarig begrotingssaldo begroting 2018-2021	1.521	1.138	1.038	718

Toelichting op de actualiseringen in de begroting

In de perspectiefnota 2018 (hoofdstuk 8) zijn diverse relevante ontwikkelingen geschetst, waarvan de financiële consequenties nog niet duidelijk waren ten tijde van de besluitvorming over de perspectiefnota. Inmiddels is voor de hierboven opgenomen ontwikkelingen duidelijk wat de consequenties zijn. De toelichting hierop is als volgt:

1. Voor de begroting 2018 zijn de meerjarenonderhoudsprogramma's (MOP's) geactualiseerd. Deze actualisatie leidt tot verhoging van de lasten in de meerjarenbegroting. Dit financiële nadeel is ontstaan door het nieuwe MOP beschoeiingen en het MOP vastgoed (o.a. door inhaalslag indexering). Uit het financiële verloop van de onderhoudsvoorzieningen over de afgelopen jaren blijkt dat er gemiddeld (over alle onderhoudsvoorzieningen) zo'n 5-10% onbested blijft, als gevolg van efficiencyvoordelen en het afwegen van nut en noodzaak alvorens wordt overgegaan tot de uitvoering van het onderhoud. Voorgesteld wordt hiervoor jaarlijks € 150.000 op te nemen in de begroting.

2. Voor de veerdienst wordt een businesscase opgesteld, die ingaat op de toekomst van de veerdienst. De resultaten daarvan zullen in het najaar van 2017 gereed zijn. Daarbij worden ook de gevolgen meegenomen van het wegvallen van de provinciale subsidie. Voor 2018 leidt het wegvallen van de provinciale subsidie voor de gemeente Gorinchem in ieder geval tot een nadeel van € 130.000.

3. Aan de huisvesting Huis van Inspiratie (HVI) is gedeeltelijk richting gegeven door de voorkeur uit te spreken om de museale functie in het bestaande pand, Grote Markt 17 verder te ontwikkelen. Dit uitgangspunt is meegenomen in de besluitvorming van het verdere onderzoek naar een (breed) Cultuurhuis. Daarmee krijgt het huidige museumgebouw, Grote Markt 17, een definitieve status als pand van het HVI. Voorgesteld wordt om € 150.000 op te nemen aan investeringsbudget, de kapitaallasten bedragen hiervoor € 9.000.

4. De nieuwe kostenverdeelsystematiek van de Veiligheidsregio zal per 1-1-2019 ingaan en dit betekent een hogere bijdrage voor de gemeente Gorinchem van € 64.000 per jaar.

5. Voor de invoering van de omgevingswet is bij de begroting 2017 voor de jaren 2017 en 2018 € 200.000 beschikbaar gesteld. Doordat de invoering van deze wet uitgesteld is, zijn ook de uitgaven ter voorbereiding hierop grotendeels uitgebleven. Voorgesteld wordt daarom om de restantmiddelen uit 2017, de hoogte wordt ingeschat op € 180.000, in te zetten in 2019. Bij de jaarrekening 2017 zal het definitieve bedrag duidelijk worden. Dit heeft nu dus geen invloed op het begrotingssaldo.

6. De aanbevelingen in het rekenkamerrapport naar de (digitale) archieffunctie hebben een verdere vertaling nodig naar een plan van aanpak. Gezien de aard van de problematiek wordt voorzien dat externe expertise nodig is om deze aanpak in samenhang met eerder genomen maatregelen en investeringen op te stellen. De kosten voor onderzoek en het uitwerken hiervan in een plan van aanpak bedragen indicatief € 50.000.

7. Vanaf 2021 komen de inkomsten voor precariobelasting voor de nutsbedrijven te vervallen. Dit is het gevolg van een wetswijziging. Dit betekent vanaf 2021 structureel een verlaging van de inkomsten à € 340.000. De komende periode zal nog bezien worden of maatregelen getroffen moeten worden om deze wegvallende inkomsten te compenseren. Voorzichtigheidshalve wordt het nadeel structureel meegenomen in het meerjarenperspectief vanaf 2021.

8. De gemeente heeft in het verleden met acht particulieren een erfpachtovereenkomst gesloten, die voortkwam uit een maatregel om de woningmarkt tijdens de crisis op gang te helpen. Op basis van diverse signalen is geconcludeerd dat de overeenkomst kan leiden tot onverkoopbaarheid van de woning. Hierbij is aan de betrokkenen een mogelijkheid geboden tot het kopen van de grond tegen de huidige marktwaarde. Indien alle particulieren van deze optie gebruik maken, dan leidt dit tot eenmalig verlies van € 350.000, hetgeen in de jaarrekening 2017 zal worden verwerkt. Structureel leidt dit tot € 25.000 minder erfpachtinkomsten.

Niet in de financiële begroting opgenomen ontwikkelingen

Bij diverse relevante ontwikkelingen uit de perspectiefnota is op dit moment nog niet duidelijk hoe de financiële consequenties eruit komen te zien. Hiervoor is derhalve geen (extra) budget opgenomen in de begroting. Het betreft o.a. (niet uitputtend) de volgende onderwerpen:

- Veerdienst. De keuzes die gemaakt worden op basis van de uitkomsten van de businesscase hebben mogelijk incidentele en/of structurele financiële gevolgen.
- Uitwerking raadsopdracht mobiliteit. Na de vaststelling van de raadsopdracht Mobiliteit zullen verschillende infrastructurele projecten nader worden uitgewerkt. Voor de investeringsbedragen die hieruit voortkomen zijn onvoldoende middelen beschikbaar in de reserve infrastructuur. Ook de reconstructie van de Banneweg zal onderdeel uitmaken van deze projecten.
- Huis van Inspiratie. De genoemde investering in het huidige museumgebouw betreft slechts een gedeeltelijke invulling van het Huis van Inspiratie. De definitieve besluitvorming over het Huis van Inspiratie en de toekomst van het Groot Podium zal naar verwachting na de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 plaatsvinden.
- Digitalisering archief. Na het opstellen van het plan van aanpak zal duidelijk worden wat verdere digitalisering van het archief voor financiële en organisatorische consequenties heeft.
- Visie van de Stad. Om verdere uitwerking van de visie mogelijk te maken en voor het faciliteren van initiatieven vanuit de inwoners van de stad, is mogelijk een aanjaagfunctie voor de gemeente weggelegd. Hiervoor is geen budget opgenomen in de begroting.

In 2018 zullen deze onderwerpen aan de gemeenteraad ter besluitvorming worden voorgelegd. Bij het ontbreken van dekking worden de kosten ten laste van het begrotingssaldo gebracht.

Ontwikkeling gemeentefonds

Eind september 2017 is de septembercirculaire van het gemeentefonds verschenen. De wijzigingen die uit deze circulaire naar voren komen, zijn nog niet verwerkt in de budgetoverzichten bij de diverse programma's en paragrafen. De septembercirculaire geeft een beperkte bijstelling voor het meerjarenperspectief. De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven (netto gecorrigeerde rijksuitgaven; NGRU). Volgens de normeringssystematiek (trap op trap af) hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van de algemene uitkering.

Ontwikkelingen gemeentefonds bedragen in € x 1.000; - = nadeel)	2018	2019	2020	2021
Begrotingssaldo	1.521	1.138	1.038	718
Ontwikkelingen gemeentefonds	163	191	54	1
Actuele begrotingssaldo	1.684	1.329	1.092	719

Naast de ontwikkeling van het vrij besteedbare gedeelte van het gemeentefonds, zoals hierboven genoemd, bevat het gemeentefonds ook diverse geoormerkte onderdelen. Het uitgangspunt hierbij is dat de bijstellingen hierop één op één worden doorvertaald naar de desbetreffende budgetten. Dit heeft verder geen invloed op het begrotingssaldo. In onderstaand overzicht is aangegeven wat de bijstellingen zijn en waar deze door worden veroorzaakt.

Ontwikkelingen gemeentefonds (bedragen in € x 1.000; - = nadeel)	2018	2019	2020	2021
Ontwikkelingen gemeentefonds, geoormerkt				
- Wmo (huishoudelijke ondersteuning) (progr 7)	13	13	13	14
- Innovatie en kwaliteit kinderopvang (progr 5)	5	4	4	4
Decentralisatie-uitkeringen (progr 7):				
- Wmo	-72	-83	-117	-83
- Jeugd	-56	-27	-36	-27
Participatie (progr 7):				
- Re-integratie				-110
- Wet Sociale Werkvoorziening (WSW)			47	46
Totale bijstellingen budgetten	-110	-93	-89	-156

De bijstelling van de budgetten voor Wmo huishoudelijke ondersteuning en innovatie en kwaliteit kinderopvang zijn marginale bijstellingen op eerder berekende bedragen. De bijstellingen op de decentralisatie-uitkeringen zijn als volgt te verklaren:

- Wmo/Jeugd: Per 2018 zullen vier voorzieningen ten behoeve van gemeenten vanuit het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) gefinancierd worden. Het gaat om de kindertelefoon, vertrouwenswerk jeugd, de anonieme hulplijn en de doventolkvoorziening. Omdat gemeenten deze taken niet meer hoeven uit te voeren leidt dit tot een neerwaartse bijstelling van de uitkering Sociaal domein. Deze bijstelling heeft effect op de onderdelen Wmo en Jeugd.
- Participatie: De verantwoordelijkheid voor de no-riskpolis voor een aantal doelgroepen verschuift van gemeenten naar het Rijk. De hiermee gepaard gaande extra kosten voor het Rijk worden gecompenseerd door een verlaging van het macrobudget Participatiewetuitkeringen en een verlaging van de integratie-uitkering Sociaal domein.
- WSW: Het betreft een technische correctie vanwege een eerdere onjuistheid in de extrapolatie van het budget vanaf 2020.

Verloop Algemene reserve

De algemene reserve zal in 2017, op basis van het huidige begrotingssaldo, met € 1,3 mln. toenemen naar ca. € 36 mln. In 2018 zal het positieve begrotingssaldo 2018 van circa € 1,7 mln daaraan worden toegevoegd. De algemene reserve vormt een substantieel deel van het weerstandsvermogen, ter dekking van de risico's waarvoor geen voorzieningen of andere maatregelen zijn getroffen. De afgelopen jaren zijn er diverse maatregelen getroffen om het weerstandsvermogen te verbeteren. Inmiddels is het weerstandsvermogen op orde. De weerstandsratio is circa 2. Voor een nadere toelichting op de risico's wordt verwezen naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Saldo algemene reserve (bedragen in € x 1.000 - = nadeel)	
Saldo algemene reserve begin 2017 (na resultaatbestemming)	33.936
Raadsbesluiten tot en met oktober 2017	823
Actueel begrotingssaldo 2017	1.330
Saldo algemene reserve na mutaties	36.088
Begrotingssaldo 2018 (incl. ontwikkeling gemeentefonds)	1.684
Diverse raadsbesluiten (m.n. Perspectiefnota 2018)	-1.037
Saldo algemene reserve ultimo 2018	36.735

Balansverloop op hoofdlijnen

In onderstaand overzicht is het meerjarig verloop van de activa, reserves, voorzieningen en leningen opgenomen, om een globaal beeld te schetsen van de financiële (balans)ontwikkelingen.

Ontwikkelingen balansverloop (bedragen in € x 1.000)	1-1-2018	1-1-2019	1-1-2020	1-1-2021
Vaste activa	175.292	179.938	183.677	180.124
Reserves	51.348	51.012	49.171	49.215
Voorzieningen	43.454	41.853	42.142	42.705
Leningen	139.603	139.417	149.354	149.580

Het verloop van de activa is de resultante van nieuwe investeringen en afschrijvingen op reeds gedane investeringen. Hierin zit de komende jaren geen substantiële toe- of afname. De omvang van het eigen vermogen (reserves) neemt de komende jaren beperkt af, als gevolg van de inzet van diverse bestemmingsreserves. De omvang van de voorzieningen fluctueert nauwelijks. De leningportefeuille betreft uitsluitend de langlopende leningen. Verschuivingen tussen korte financiering en lange financiering hebben hier dus invloed op. Alhoewel het afbouwen van de omvang van de leningenportefeuille onderwerp van aandacht blijft, is de voornaamste zorg dat aan de renteverplichtingen kan worden voldaan. Met het vastgestelde Treasurybeleid zijn de kaders vormgegeven om de risico's op dit gebied te beperken. De één op één relatie tussen de verwachte omvang van de leningenportefeuille en het meerjarige begrotingssaldo is niet te leggen. Substantiële toe- of afnames zullen in grote lijnen het gevolg zijn van respectievelijke grote nieuwe investeringen en bijzondere incidentele inkomsten (bijvoorbeeld uit verkoop van gronden of panden).

Investerings

Het investeringsprogramma voor 2018 bevat beperkt nieuwe investeringen, hoofdzakelijk nieuwe tranches van investeringen in bedrijfsvoeringsmiddelen. Het jaar 2018 zal voornamelijk in het teken staan van het afronden van reeds eerder opgestarte investeringen. Bij de perspectiefnota is besloten over een aantal nieuwe investeringen. Zo is er onder andere € 0,5 mln. beschikbaar gesteld voor de verdere vormgeving van het gemeentelijk informatiebeleid en € 0,3 mln. voor de uitvoering van de raadsopdracht Stadspromotie. Ter uitvoering van het beleidsplan duurzaamheid dat in 2017 door de gemeenteraad is vastgesteld, is een investeringsbedrag van € 0,3 mln. beschikbaar, naast de vorming van de reserve duurzaamheid voor € 0,6 mln. Voor de benodigde aanpak van de verkeersstructuur is € 0,3 mln. beschikbaar, voor de vervanging van beschoeiingen € 1,3 mln. en met de uitvoering van het speelruimteplan (€ 0,2 mln.) wordt in 2018 gestart.

Risico's

Het risicoprofiel van onze gemeente is geactualiseerd, conform de uitgangspunten die in de nota reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen door de gemeenteraad op 5 oktober 2017 is vastgesteld. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt hier nader op ingegaan.

Autorisatieniveau

Het autorisatieniveau, te weten het niveau waarop de raad de baten en lasten goedkeurt en financiële middelen beschikbaar stelt aan het college om het beleid uit de begroting uit te voeren, is gehandhaafd op programmaniveau. Dit is in overeenstemming met de Financiële verordening 212. Informatieverstrekking vindt plaats op taakveldniveau, dus een detailniveau lager dan het programma.

1.3 Stand van zaken raadsopdrachten

Uit het coalitieakkoord 2014-2018 'Verbindend, levendig, zorgzaam' zijn vijf belangrijke beleidsonderwerpen benoemd tot raadsopdracht. Dit zijn:

1. Milieubeleidsplan/duurzaamheidsplan
2. Binnenstad/Stadspromotie
3. Veerdienst
4. Mobiliteit
5. Inwoners aan zet

De raadsopdrachten zijn ondergebracht in de diverse programma's van deze begroting. Over de voortgang van deze raadsopdrachten wordt de gemeenteraad op basis van afzonderlijke voorstellen in de loop van het jaar geïnformeerd.

Onderstaand treft u op hoofdlijnen de huidige stand van zaken aan:

Ad 1. 'Milieubeleidsplan/duurzaamheidsplan'

In het coalitieakkoord 2014-2018 is aangegeven dat er, in samenspraak met de gemeenteraad, een nieuw milieubeleidsplan opgesteld zal worden. Vervolgens is besloten dit vorm te geven in een beleidsplan Duurzaamheid. Dit beleidsplan is in 2017 vastgesteld, de uitvoering hiervan is reeds gestart.

Ad 2. 'Binnenstad/Stadspromotie'

Tegen de achtergrond van de raadsopdracht wordt intensief aandacht besteed aan het vergroten van de aantrekkingskracht van de historische binnenstad. Dit gebied leent zich bij uitstek voor toeristisch en recreatief bezoek. Het gebruik van het marketinglabel 'Mooi Gorcum' heeft ten doel dit bezoek te laten toenemen.

Ad 3. 'Veedienst'

Deze raadsopdracht onderzoekt hoe de toekomst van de veerdienst Riveer eruit gaat zien. Dit heeft in 2017 geleid tot: (1) een visie voor emissieloos vervoer over water en (2) het voornemen deel uit te maken van een vervoersnetwerk over water tussen Gorinchem en de Maasvlakte. Om dit doel te bereiken is een overbruggingsperiode nodig.

Ad 4. 'Mobiliteit'

In oktober 2017 heeft de gemeenteraad de definiëring van de raadsopdracht vastgesteld. Daarmee is de raadsopdracht, zoals geformuleerd in het coalitieakkoord, afgerond. Het college zal direct starten met de uitvoering van de opdracht zoals is besloten. De uitwerking moet leiden tot een mobiliteitsvisie waarbinnen enkele onderdelen prioriteit krijgen. Daarnaast zal de mobiliteitsvisie een rol in de omgevingsvisie krijgen.

Ad 5. 'Inwoners aan zet'

Deze raadsopdracht dient ertoe dat:

1. De gemeente haar inwoners actief betreft bij de besluitvorming.

Diverse werkprocessen binnen de gemeentelijke organisatie zijn hierop inmiddels aangepast. Daarnaast worden met de gemeenteraad afspraken gemaakt om participatie een prominente rol binnen het gemeentelijk beleid te geven.

2. Initiatieven van inwoners (zoveel mogelijk) tot bloei komen.

Aan het stimuleren van burgerinitiatieven is de afgelopen periode uitgebreid gevolg gegeven. De komende tijd wordt dit gecontinueerd.

1.4 Stand van zaken moties Perspectiefnota 2018

Bij de raadsbehandeling van de PPN 2018 op 29 juni 2017 zijn er diverse moties aangenomen. Onderstaand geven wij kort de huidige stand van zaken per motie weer.

Motie Jeugdzorg voor iedereen

Het college heeft de uitvoering van de motie gekoppeld aan de lokale setting 'It takes a village to raise a child', het programma waarin in Gorinchem wordt gewerkt aan een positief opvoed- en opgroeiklimaat. Met een aantal jeugdhulpinstellingen is een overleg gestart om de link te leggen tussen het lokale programma en de regionale Zuid-Holland Zuid (ZHZ) transformatieopgaven voor jeugdhulp. Met elkaar wordt bezien of er belemmeringen zijn en wordt beoordeeld of dit in een regionale ZHZ of lokale setting opgepakt kan worden. In de periode december 2017 tot en met februari 2018 kan, op basis van de uitkomsten van dit overleg, een (eventuele lokale) aanpak vorm krijgen. De gemeenteraad is hierover geïnformeerd d.m.v. een raadsinformatiebrief.

Motie Digitale participatie

De digitale participatie wordt in het laatste kwartaal van 2017 onderzoek gedaan naar welke opties er zijn, waar elders ervaring mee is opgedaan en wat heeft dit gekost. De bedoeling is om in het 2de kwartaal van 2018 de e-participatie operationeel te hebben. In het informatiebeleidsplan is dit onderwerp tevens opgenomen.

Motie Infra

Over de uitvoering van de motie infra is de gemeenteraad bij raadsinformatiebrief geïnformeerd. De in de motie gestelde vragen over de investeringsbehoefte, zowel qua planning als financiën, worden meegenomen bij de uitvoering van de raadsopdracht mobiliteit.

Motie Glasvezel voor Gorinchem

Momenteel worden er voorbereidingen getroffen om de gemeenteraad te informeren over de toekomstige ontwikkelingen inzake de aanleg van glasvezel c.q. het verhogen van internetsnelheden in Gorinchem. Hierover wordt in 2017 een raadsinformatiebrief gestuurd.

Motie Verlaging hondenbelasting

De gemeenteraad is met een raadsinformatiebrief geïnformeerd over de mogelijkheden en consequenties van het verlagen van de hondenbelasting of het uitbreiden van de voorzieningen. In afwachting van de politieke standpuntbepaling is hiervoor geen financiële consequentie in de begroting opgenomen.

1.5 Stand van zaken coalitieakkoord 2014-2018 en raadsbrede aanvulling

Na de vorige raadsverkiezingen is een coalitie gevormd die bestond uit vijf partijen. Zij hebben het coalitieakkoord "Verbindend, levendig, zorgzaam" vastgesteld. In november 2016 is een raadsbrede aanvulling op dit coalitieakkoord ("Samen voor onze stad") unaniem vastgesteld. Wij noemen een aantal onderdelen uit deze akkoorden:

Beleid/Projecten:

1. Vestingplan Gorcum 2016

Het masterplan Vestingwallen is in het eerste kwartaal van 2017 gepresenteerd aan de raad en is inmiddels vastgesteld.

2. Gemeentelijke monumentenlijst

De planning is erop gericht dat het onderzoek in 2017 wordt afgerond en begin 2018 leidt tot besluitvorming in de raad.

3. Parkeren

Het onderzoek is in 2015 afgerond. In 2017 vindt een vergelijkende evaluatie plaats. De uitkomsten hiervan zullen in het laatste kwartaal 2017 gepresenteerd worden. Het daarvan afgeleide beleid zal in het eerste kwartaal 2018 aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

4. Buurtbus Lingewijk

Het onderzoek buurtbus Lingewijk is in de tweede helft van 2016 afgerond. In de tweede helft 2017 is gestart met een pilot. Deze wordt in 2018 geëvalueerd.

5. Visie op takenpakket Gorinchem Beweegt en hoe verder met Gorinchem Beweegt

De evaluatie van Gorinchem Beweegt zal in 2017 plaatsvinden, daaropvolgend vindt besluitvorming plaats in 2018.

6. Zwemmen: kinderen zonder zwemdiploma in groep 6

De reden hiervan is de onbekendheid met de stichting Leergeld. Het eerste onderzoek is in 2015 afgerond en wees uit dat slechts een beperkt aantal ouders/verzorgers een beroep deed op de Stichting Leergeld. Het tweede onderzoek is uitgevoerd in het najaar van 2016. Aanvullend onderzoek vindt nog plaats in 2017.

7. Twee-jaarlijkse second opinion grondexploitaties

Dit onderzoek is in 2016 afgerond. Aangezien inmiddels de kennis over en de beheersing en de informatievoorziening van de grondexploitaties (o.a. MPG) intern is verbeterd wordt telkens opnieuw bezien of een second opinion nodig is.

8. Streaming raadsvergaderingen

Besloten is om de streaming van de raadsvergaderingen mee te nemen bij de herinrichting van de 25 jaar oude raadzaal. Inmiddels heeft een architect een presentatie gegeven van de eerste plannen. Met de uitkomsten van deze sessie en de komst van de nieuwe burgemeester worden de plannen in het najaar 2017 wederom de raad voorgelegd.

9. Cultuur

De raad heeft het college verzocht om een nader onderzoek naar het groot podium in combinatie met de functies van het Huis van Inspiratie (een Cultuurhuis) uit te voeren. Het onderzoeksrapport wordt volgens planning in februari 2018 aan de raad gepresenteerd.

10. Buurthuizen

Het doel van het onderzoek Evaluatie buurthuizen en buurthuisfunctie van de brede scholen is om inzicht te geven in de bereikte resultaten en welke mogelijkheden er zijn. Het onderzoek wordt in 2017 uitgevoerd. De besluitvorming staat gepland voor maart 2018.

11. Mobiliteit en infrastructuur

Samen met de gemeente Giessenlanden, Lingewaal en het Waterschap Rivierenland worden diverse ontsluitingsmogelijkheden rond het bedrijventerrein Groote Haar onderzocht. De raadsopdracht wordt in 2017 door de raad vastgesteld.

12. Duurzaamheid

In 2017 is het Duurzaamheidsplan 2017-2021 door de raad vastgesteld. In de perspectiefnota 2018 zijn hiervoor gelden beschikbaar gesteld. Tevens is in 2017 besloten nog een aantal quick wins uit te voeren. De uitvoering hiervan loopt door in 2018.

13. Voetgangstunnel station

Wij zijn door ProRail (opdrachtgever) geïnformeerd dat de aanbesteding naar verwachting in december 2017 zal zijn afgerond, waarna in 2018 gestart zal worden met de werkzaamheden.

14. Recreatie/toerisme/stadspromotie/citymarketing

Met het beschikbaar stellen van gelden bij de perspectiefnota 2018 is de uitvoering van de raadsopdracht stadspromotie financieel gewaarborgd.

15. Diversiteitsbeleid

Op 26 oktober 2017 vindt een I&O-sessie met de raad plaats over het emancipatie- en diversiteitsbeleid. Op 30 november wordt de beleidsnota besproken in een B&A sessie, waarna de raad op 7 december een besluit neemt.

16. Subsidiebeleid

Over het subsidiebeleid heeft een tweetal parallelsessies met de gemeenteraad plaatsgevonden. In de raad van 7 december 2017 zullen drie modellen aan de gemeenteraad worden voorgelegd en na besluitvorming in de raadsvergadering van januari 2018 zal het beleid worden geïmplementeerd.

Financieel

Aan het begin van deze raadsperiode verkeerden we nog volop in de uitvoering van diverse bezuinigingsrondes, bedoeld om de begroting duurzaam gezond te krijgen en het weerstandsvermogen te versterken. Tegen het einde van deze raadsperiode zijn wij van mening dat we hierin zijn geslaagd maar dit is niet zonder pijn en moeite gegaan. Daarbij hebben we tevens - samen met de raad - een aantal financiële beleidsstukken vernieuwd (zoals Treasurybeleid en het beleid op het gebied van Reserves, Voorzieningen en Weerstandsvermogen). Ook is een impuls gegeven aan onze P&C-documenten, die eveneens vernieuwd zijn en nu meer bestuurlijk relevante informatie bevatten.

1.6 Leeswijzer

Programma-indeling en taakvelden

In juli 2016 heeft de gemeenteraad ingestemd met het indelen van onze Planning & Controlproducten (P&C) in 9 programma's. De begroting bestaat uit een beleidsmatig en uit een financieel gedeelte. Het beleidsmatige gedeelte volgt de programma-indeling, waarbij de financiële informatie binnen die programma's op het niveau van taakvelden is opgenomen. Deze taakvelden zijn voorgeschreven vanuit het BBV. Naast de 9 beleidsprogramma's is er een 'programma' algemene dekkingsmiddelen en is er een overzicht van overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien. Vanaf het begrotingsjaar 2017 is het verplicht een overzicht van overhead op te nemen in zowel de begroting als de jaarverantwoording. Het overzicht geeft inzicht in de activiteiten en de kosten van alle overhead die niet rechtstreeks aan de uitvoeringsprogramma's toe te rekenen is. Overhead zijn kosten voor directie, algemeen management, financiën, Human Resource Management (HRM), facilitaire zaken, informatievoorziening en communicatie.

De begroting 2018 volgt in grote lijnen de opzet van de begroting 2017. Op enkele onderdelen is gekozen voor een andere weergave om de informatiewaarde te vergroten. Nieuw in de opzet van de begroting 2018 is dat er per programma een overzicht is opgenomen van de investeringen voor de komende jaren. Ook is de weergave van de subsidies per programma aangepast ten opzichte van vorig jaar.

Indicatoren en streefwaarden

Verplichte indicatoren

Gekoppeld aan de eerder genoemde uniforme taakvelden is vanaf de Begroting 2017 vanuit het BBV een basisset van 39 beleids- of prestatie-indicatoren voorgeschreven die gemeenten in de begroting en jaarrekening ten minste moeten gebruiken. De indicatoren geven inzicht in (de vergelijkbaarheid van) de beleidsprestaties en zijn objectief meetbaar. De gegevens zijn via landelijke bronnen voor alle gemeenten beschikbaar en vragen dus niet om een eigen/nieuw registratiesysteem. Al deze gegevens zijn voortaan te raadplegen via www.waarstaatjegemeente.nl, waardoor een schat aan informatie voor gemeenten beschikbaar is. Zo kan binnen deze landelijke database met slechts enkele drukken op de knop informatie worden vergeleken met andere gemeenten, en andere jaren. Desgewenst kan er worden doorgelinkt naar de onderliggende detailinformatie. De indicatoren bevatten hierdoor belangrijke informatie om te kunnen sturen. Alle gemeenten zijn verplicht om de basisset van beleidsindicatoren onder te brengen binnen de programma's van de begroting. Per programma worden de verplichte indicatoren in een tabel weergegeven, aangeduid met 'B'.

Facultatieve indicatoren

Naast de basisset is een facultatieve lijst met indicatoren beschikbaar, waarvoor landelijke data (nog) ontbreken. Gemeenten moeten hiervoor zelf de registratie organiseren. In tegenstelling tot de verplichte indicatoren, zijn de facultatieve indicatoren wat minder feitelijk te meten. Ze hebben een bepaalde subjectiviteit in zich zoals een gevoel of waardering. Voorbeelden zijn de mate waarin de gemeentelijke dienstverlening wordt gewaardeerd door ondernemers en inwoners en het veiligheidsgevoel van onze inwoners. Per programma worden de facultatieve indicatoren in een tabel weergegeven, aangeduid met 'F'. Voor een aantal indicatoren is gekozen om de resultaten uit te drukken in een getal en niet visueel, omdat er nog geen vergelijking mogelijk is met andere gemeenten of voorgaande jaren. In samenspraak met de Klankbordgroep Financiën van de gemeenteraad is besloten om in onze begroting voor de jaren 2017 en 2018 slechts zeer beperkt facultatieve indicatoren aan de programma's toe te voegen. In deze begroting zijn dezelfde negen facultatieve indicatoren opgenomen als in de begroting 2017. Het betreffen uitsluitend indicatoren die het doel van het programma meten en/of indicatoren die betrekking hebben op de door de gemeenteraad aangewezen beleidsvelden Duurzaamheid, Leisure en Volksgezondheid.

Streefwaarden

De indicatoren geven nu een neutrale weergave van metingen. Hieraan is nog geen ambitie gekoppeld. Ten aanzien van het opnemen van 'streefwaarden' 'normen' of 'ambities' van de (prestatie)indicatoren is het aan te bevelen om deze, zo mogelijk, te betrekken bij de evaluatie over de opzet van de begroting. Vanuit het BBV is het opnemen van een streefwaarde bij de indicatoren overigens niet verplicht gesteld. Per programma worden de streefwaarden weergegeven in een tabel, aangeduid met de afkorting 'PI' of 'ME', respectievelijk Prestatie Indicator en Maatschappelijk Effect.

Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat per programma uit de zogenaamde '3 W-vragen'. De gebruikelijke 3 W-vragen zijn gehandhaafd omdat dit een goede verdiepingsslag aanbrengt van abstract naar concreet niveau.

1. Wat willen we bereiken?
2. Wat gaan we daarvoor doen?
3. Wat mag het kosten?

Per programma is steeds een overkoepelend doel geformuleerd onder de kop "Wat willen we bereiken". Hierbij is aangegeven welke beleidskaders een rol spelen bij het realiseren van dat doel. Wat we in 2018 gaan doen om het programmadoel te bereiken is verder uitgewerkt in de overzichten met concrete acties en reguliere taken. Onder het kopje "Wat mag het kosten" worden de baten en lasten per programma gepresenteerd. De specifiek aan het programma gerelateerde investeringen en subsidies worden hier gepresenteerd. In elk programma zijn de verbonden partijen opgenomen die bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen van dat programma. Partijen die niet als formele verbonden partij zijn aangemerkt zijn niet opgenomen.

Paragrafen

Na het programmaplan volgen de paragrafen. Deze geven een dwarsdoorsnede van de begroting, gezien vanuit een bepaald beleidsterrein. Het gaat met name om beheersmatige aspecten die grote (beleidsmatige en/of financiële) gevolgen kunnen hebben en/of van belang zijn voor het realiseren van de programma's.

Financiële begroting

De financiële begroting gaat in op de grondslagen voor de begroting, zoals die bij de perspectiefnota 2018 zijn bekrachtigd. Daarnaast biedt dit hoofdstuk diverse overzichten op, zoals het totaaloverzicht van lasten en baten, het structurele begrotingsevenwicht.

Bijlagen

Tot slot zijn in de bijlagen de meerjarige overzichten van reserves en voorzieningen opgenomen. Een lijst met gehanteerde afkortingen maakt deze begroting compleet.

Gorinchem, 10 oktober 2017.

Begroting 2018

Beleidsbegroting: Programmaplan

2 Beleidsbegroting: Programmaplan

2.1 Programma 1 Bestuur en Ondersteuning

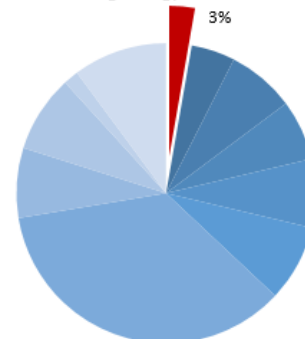
Taakvelden

Bestuur

Burgerzaken

Beheer overige gebouwen en gronden

Lasten (100% = totale begroting)

2.1.1 Wat willen we bereiken?

Doel

'De gemeente zet zich er voor in dat Gorinchem een levendige en zorgzame stad is waar het goed wonen, werken en verblijven is voor jong en oud. Daarbij zal de gemeente de (inwoners van de) stad betrekken en faciliteren, de dienstverlening op de klant afstemmen en zorgen voor een efficiënte en effectieve bedrijfsvoering waarbij het gemeentelijke huishoudboekje op orde is.'

Vastgesteld beleid

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Burgerinitiatieven	2016
Inwoners aan zet	2016
Informatiebeleid	2017

In juni 2017 is met de raad gesproken over de 'Positie regionale ontwikkelingen' naar aanleiding van raadsinformatiebrief 1856.

Raadsopdrachten

'Inwoners aan zet'

De drie raadsopdrachten (Burgerparticipatie/Deregulering/Werken aan morgen) zijn samengevoegd tot één raadsopdracht 'Inwoners aan zet'. Deze raadsopdracht dient ertoe dat:

1. De gemeente haar inwoners actief betreft bij de besluitvorming. Binnen de organisatie wordt, sinds de tweede helft van 2017, een werkwijze gehanteerd die hierop antwoord geeft. Met de gemeenteraad worden afspraken gemaakt om participatie een prominente rol binnen het gemeentelijk beleid te geven.

2. Initiatieven van inwoners (zoveel mogelijk) tot bloei komen. Door onder andere de activiteiten van Visie van de stad, Sportplan en het Speelplaatsenplan is hieraan uitvoering gegeven. Inmiddels is een aantal jeu de boules banen en speelplaatsen gerealiseerd op initiatief van, en in samenwerking met de bewoners.

Maatschappelijke effecten en indicatoren

Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Resultaat	Soort
Formatie	B	fte per 1.000 inwoners	8,12	PI
Bezetting	B	fte per 1.000 inwoners	7,18	PI
Apparaatskosten	B	€ per inwoner	€ 963	PI
Externe inhuur	B	% t.o.v. totale loonsom	9,15%	PI
Overhead	B	% van totale lasten	9,85%	PI
Waardering inwoners algehele dienstverlening (2017):				
- Balie	F	1-10	8,2	ME
- Telefoon	F	1-10	7,5	ME
- Schriftelijk	F	1-10	7,1	ME
- Digitaal	F	1-10	7,3	ME

Verklaringen afkorting: B = Basisset indicator, F = Facultatieve indicator, PI = Prestatie Indicator, ME = Maatschappelijk Effect.

Overige rapportages

- Gebundeld jaarverslag van de bezwaarschriftencommissie en rapportage met betrekking tot de klachtenafhandeling

2.1.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete acties

Onderwerp	Concrete actie in 2018
Raadsopdracht 'Inwoners aan zet'	Het project 'Inwoners aan zet' heeft geleid tot de werkwijze 'Samen aan zet'. Bij gemeentelijke projecten wordt vooraf de mate van participatie vastgelegd. Deze werkwijze geldt ook bij initiatieven vanuit de stad. Door E-participatie zal de inzet van digitale middelen (o.a. sociale media, blogs, apps, digitaal debat) hierbij een belangrijke rol spelen.
E-dienstverlening	We gaan het leveren van digitale producten uitbreiden en dat is in lijn met de digitale agenda 2020 (landelijk beleid).
Visie van de stad	In samenspraak met de stad en regio werken we aan de verdere uitwerking van de Visie van de stad. De visie zal de basis vormen voor gerelateerd beleid en initiatieven. De gemeente heeft hierin een bewakende en aanjagende rol om daar als stad en gemeente invulling aan te geven.
Burgerpeiling	De burgerpeiling uit 2017 heeft drie aandachtspunten opgeleverd. Op de gebieden van handhaving, participatie en dienstverlening zullen verbeteracties worden ingezet.
Regionale samenwerking	In 2018 wordt het koersdocument Grenzeloos samenwerken en de regionale maatschappelijke agenda van de Regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (AV) verder uitgewerkt in concrete projecten. Ook wordt verder invulling gegeven aan de toekomstige rol van het regiobureau. Gorinchem zet zich in om met de te vormen nieuwe gemeenten, een goede samenwerkingsrelatie in te vullen in het belang van de stad en regio.
Evalueren opzet begroting	Met de gemeenteraad wordt de nieuwe opzet van de begroting 2017 en 2018 geëvalueerd, om daarbij te bezien welke verdere verbeterlagen wenselijk zijn.

Reguliere taken

Onderwerp	Reguliere taken
KCC	We helpen inwoners en bedrijven zo klantvriendelijk, efficiënt en effectief mogelijk. We richten het KCC verder in ten behoeve van die kwaliteitsverbetering.
Gemeenteraadsverkiezingen	In 2018 organiseren wij de gemeenteraadsverkiezingen, welke op 21 maart 2018 worden gehouden.

2.1.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
TV01 Bestuur	3.447	2.169	1.913	1.910	1.906	1.898
TV02 Burgerzaken	1.841	1.138	1.090	1.090	1.090	1.090
TV03 Beheer overige gebouwen en gronden	413	411	363	363	363	363
Lasten Bestuur en Ondersteuning	5.700	3.718	3.365	3.362	3.358	3.350
TV01 Bestuur	21	3	3	3	3	3
TV02 Burgerzaken	723	748	749	749	749	749
TV03 Beheer overige gebouwen en gronden	684	632	640	640	640	640
Baten Bestuur en Ondersteuning	1.427	1.382	1.391	1.391	1.391	1.391
Totaal saldo van baten en lasten	-4.273	-2.336	-1.974	-1.971	-1.967	-1.959
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-4.273	-2.336	-1.974	-1.971	-1.967	-1.959

De afwijking van de lasten in 2018 t.o.v. 2017 wordt grotendeels verklaard door de herverdeling van de bijdrage aan de regio AV naar taakvelden als gevolg van de BBV wijzigingen. Tevens heeft een wijziging in de toerekening van rente op diverse taakvelden plaatsgevonden. De verlaging van de rentelasten voor dit programma bedraagt ca € 170.000.

Investerings (bedrag x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Auto	25			
Totaal investeringen	25	-	-	-

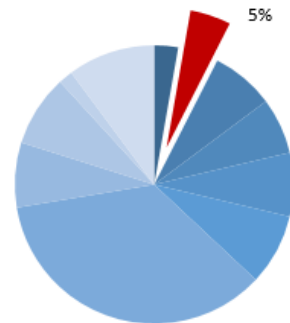
2.2 Programma 2 Veiligheid

Taakvelden

Crisisbeheersing en brandweer

Openbare orde en veiligheid

Lasten (100% = totale begroting)

2.2.1 Wat willen we bereiken?

Doel

'Gorinchem is een schone, veilige en leefbare stad waarin de burger zich veilig en prettig voelt.'

- Het bevorderen van het veiligheidsgevoel op het terrein van wonen en leven, het creëren van een veilige en door burgers gewaardeerde sociale en fysieke leefomgeving.
- Het stimuleren van de eigen bijdragen van burgers aan de leefomgeving.
- Het stimuleren van bewonersparticipatie.
- Het voorkomen van veiligheidsrisico's van onder andere transport en opslag van gevaarlijke stoffen.
- Zorgen voor een adequate voorbereiding op de bestrijding van incidenten en crisis door een goede verbinding met hulpdiensten en een slagvaardige organisatie van gemeentelijke processen bij ernstige incidenten.

Vastgesteld beleid

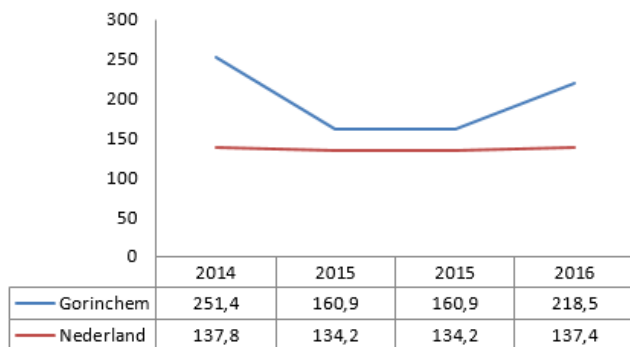
Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Evenementenbeleid	2002
Prostitutiebeleid	2004
Bibob beleid	2012
Coffeeshopsbeleid	2012
Veiligheidsplan 2013-2015	2013
Algemene Plaatselijke Verordening (APV)	2014
Winkeltijdenverordening	2017

Maatschappelijke effecten en indicatoren

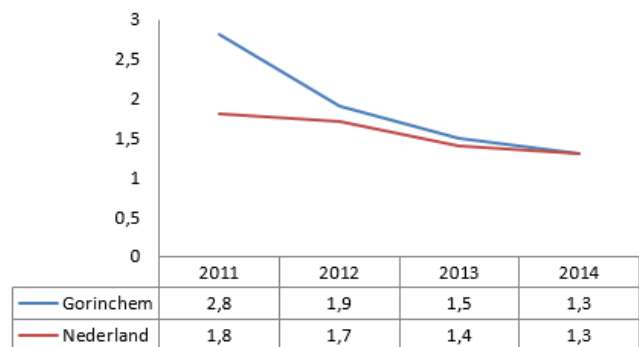
Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Verwijzingen Halt	B	Aantal per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar	PI
Harde kern jongeren (overlast)	B	Aantal per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar	PI
Winkeldiefstallen	B	Aantal per 1.000 inwoners	PI
Geweldsmisdrijven	B	Aantal per 1.000 inwoners	PI
Diefstallen uit woning	B	Aantal per 1.000 inwoners	PI
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	B	Aantal per 1.000 inwoners	PI
Aandeel dat zich veilig voelt in de buurt	F	% vanuit Gorcumse burgerpeiling	ME
Mate van overlast van buurtbewoners <i>Ten minste enige mate van overlast</i>	F	% vanuit Gorcumse burgerpeiling	ME

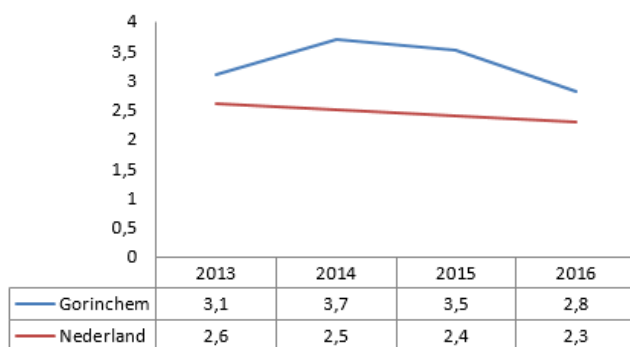
Verwijzingen Halt

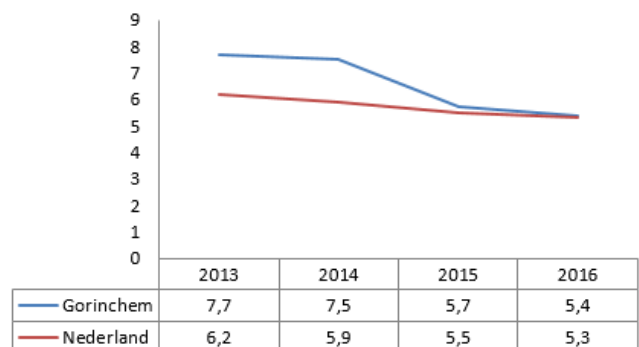
Harde kern jongeren

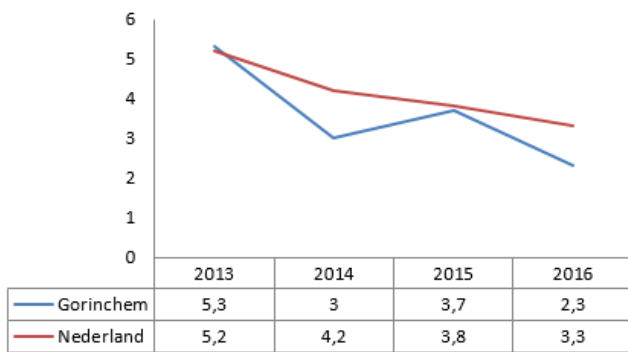
Winkeldiefstallen

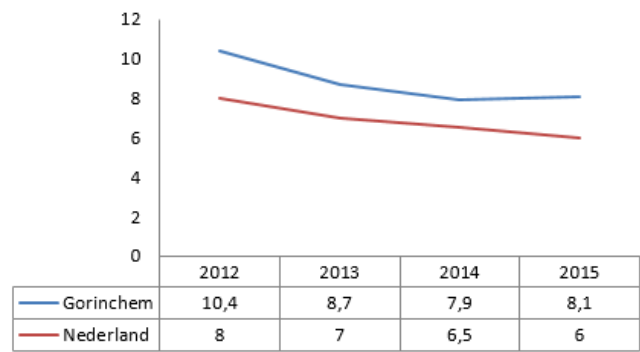
Geweldsmisdrijven

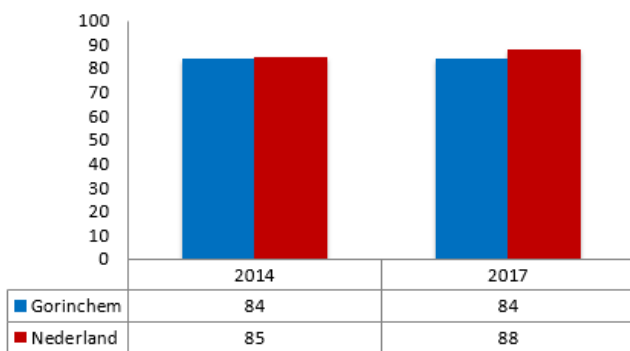
Diefstallen uit woning

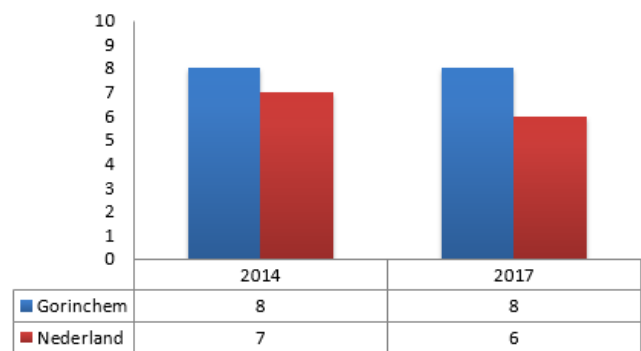
Vernielingen en beschadigingen

Voelt zich veilig in de buurt

Overlast buurtbewoners

Overige rapportages

- Regionaal Veiligheidsbeeld Veiligheidsalliantie Rotterdam (VAR)

2.2.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete acties

Onderwerp	Concrete actie in 2018
Integrale handhaving	De nota Integrale handhaving gaan we in 2018 opstellen. Deze nota gaat in op de hele vergunningverlening en handhaving op het gebied van het Omgevingsrecht.
Adresfraude	De uitkomsten van de pilot 'adresfraude' worden in het eerste kwartaal van 2018 voorgelegd aan de gemeenteraad. Op basis hiervan worden vervolgstappen bepaald.

Reguliere taken

Onderwerp	Reguliere taken
Wijkcoach	De wijkcoach zet zich in voor het ondersteunen en bijstaan van kwetsbare bevolkingsgroepen. Hierbij richt de wijkcoach zich met name op jongeren en speelt een verbindende rol in het ondersteunen van de maatschappelijke organisaties rondom de veiligheid en leefbaarheid in de wijken.
Wijkbeheer	De gemeente betreft actief haar wijkbewoners en zoekt de samenwerking met netwerkpartners op het gebied van de fysieke en sociale leefbaarheid.
Wijkveiligheid	De gemeente activeert bewoners om zelf bij te dragen aan wijkveiligheid, door onder andere de veiligheidsmarkt en buurtpreventieteams. Daarnaast wordt integraal samengewerkt met onder andere The Mall, bureau Halt, Gorinchem Beweegt en de politie voor zaken als jongerenoverlast, criminaliteitspreventie en veilige horeca.
Burgerinitiatieven	De gemeente ondersteunt de straat- en buurtactiviteiten en de burgerinitiatieven. Om maatschappelijke initiatiefnemers (inwoners en organisaties) te ondersteunen in het ontwikkelen en realiseren van hun plannen, hanteren we de werkwijze van de ideeënmakelaar. Deze werkwijze is gericht op het leggen van verbindingen en het stimuleren van eigen kracht en verantwoordelijkheid en ondersteuning van vrijwilligers en (burger)initiatieven.
Port security	De gemeente heeft een havenbeveiligingsplan, houdt dit up-to-date en voert toezicht uit op de naleving van de wetgeving door de havenfaciliteit. De gemeente voert een veiligheidsanalyse uit op binnenkomende schepen.
Merwede Lingelijn	Het Platform Sociale Veiligheid MerwedeLingelijn (MLL) is opgericht om van de boemeltrein een goede en veilige treinverbinding te maken. Binnen het Platform SV wordt samengewerkt met Team Toezicht en Handhaving en de camera-uitlesruimte (CUR) van de gemeente. De partijen zetten zich gezamenlijk in voor het behoud en verbetering van het sociale veiligheidsniveau in de trein, de stations en de omgeving van de stations. Belangrijke middelen die worden ingezet zijn: cameratoezicht, fysiek toezicht, registratie en effectieve aanpak van incidenten, reizigersonderzoek en schouwen.
Evenementen	De gemeente verleent vergunningen voor evenementen en faciliteert, in samenwerking met veiligheidspartners en organisatoren, het veilige verloop van grootschalige evenementen.
Toezicht en handhaving	De camera-observanten hebben een regisserende rol bij de inzet op incidenten en zijn informant voor de handhavende instanties. De Buitengewoon Opsporingsambtenaren (BOA) houden gericht toezicht op een gebied of activiteit en gaan waar nodig over tot handhaving. De BOA's worden ingezet voor meerdere taken zoals het marktmeesterschap, controle (stations) MLL, evenementen, naleving van APV, drank- en horecawet, controle uitstallingen en zwerfvuil, honden- en adrescontroles en toezicht havenfaciliteit.
Radicalisering	We gaan verder met de implementatie van het radicaliseringsbeleid zoals het opzetten van een meldpunt, het opleiden van contactpersonen en het opzetten van een hierop toegespitst netwerk.
Ondermijning	We richten ons op de aanpak van criminaliteit en ondermijning.
Evenementenbeleid	We geven uitvoering aan het geactualiseerde evenementenbeleid.

2.2.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
TV11 Crisisbeheersing en Brandweer	3.604	2.832	3.110	3.174	3.174	3.174
TV12 Openbare orde en Veiligheid	1.935	2.114	2.656	1.917	1.913	1.909
Lasten Veiligheid	5.538	4.946	5.766	5.091	5.087	5.083
TV11 Crisisbeheersing en Brandweer	215	155	126	126	126	126
TV12 Openbare orde en Veiligheid	604	615	677	402	402	402
Baten Veiligheid	819	770	803	528	528	528
Totaal saldo van baten en lasten	-4.719	-4.176	-4.963	-4.562	-4.559	-4.555
Mutaties reserves	0	0	741	0	50	50
Resultaat	-4.719	-4.176	-4.222	-4.562	-4.509	-4.505

De afwijking in de budgetten in 2018 t.o.v. 2017 is hoofdzakelijk het gevolg van de uitgaven voor de tunnel en lift bij het station. Deze worden gedekt uit de reserve die hiervoor bij de tussentijdse rapportage in 2017 gevormd is.

Investerings (bedrag x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
CUR vaste camera	26			
CUR hardware en software			44	
Totaal investeringen	26	-	44	-

Subsidies

Subsidies	Bedrag
Dierenasiel Gorinchem	€ 42.165

2.2.4 Met wie doen we dit samen?

Andere partijen die een bijdrage leveren aan dit programma zijn:

- Veiligheidsregio ZHZ
- Omgevingsdienst ZHZ
- Stichting Security 5
- VAR
- Informatie- en Expertise Centrum (RIEC)
- Veiligheidshuis
- Platform MLL
- Dienst Gezondheid en Jeugd (DG&J)

2.3 Programma 3 Verkeer en vervoer

Taakvelden

Verkeer en vervoer

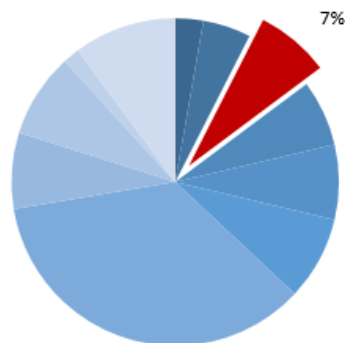
Parkeren

Recreatieve havens

Economische havens en waterwegen

Openbaar vervoer

Lasten (100% = totale begroting)

2.3.1 Wat willen we bereiken?

Doel

'Bewoners, ondernemers en bezoekers zijn tevreden over de bereikbaarheid, (verkeers)veiligheid en bruikbaarheid van wegen, water en spoorwegen binnen de gemeente.'

Vastgesteld beleid

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Kadernota Infrastructuur	2007
Startnotitie A27	2007
Fietsplan	2013
Regionaal verkeers- en vervoersplan	2014
Schoon en Heel	2014
Parkeerverordening Gemeente Gorinchem	2015
Verkeerstructuurplan Binnenstad	2016

Raadsopdrachten

'Mobiliteit'

In oktober 2017 heeft de gemeenteraad de definiëring van de raadsopdracht vastgesteld. Daarmee is de raadsopdracht, zoals geformuleerd in het coalitieakkoord, afgerond. Het college zal direct starten met de uitvoering van de opdracht zoals is besloten. De uitwerking moet leiden tot een mobiliteitsvisie waarbinnen enkele onderdelen prioriteit krijgen. Daarnaast zal de mobiliteitsvisie een rol in de omgevingsvisie krijgen.

'Veerdienst'

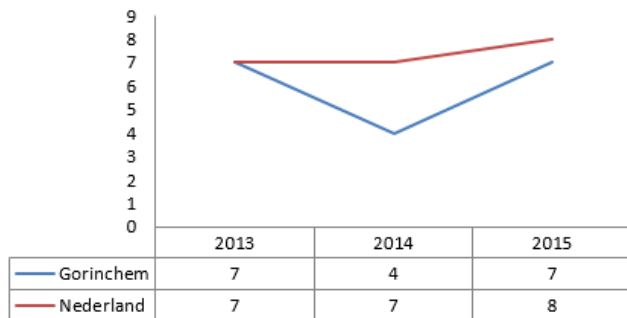
Deze raadsopdracht onderzoekt hoe de toekomst van de veerdienst Riveer eruit gaat zien. Een belangrijke aanleiding voor het onderzoek was het eindigen van de 5-jarige startsubsidie van de provincies Brabant en Zuid-Holland voor de verbinding. Het onderzoek richt zich op de maatschappelijke en economische waarde van de Veerdienst. Dit heeft in 2017 geleid tot (1) een visie voor emissieloos vervoer over water en (2) het voornemen deel uit te maken van een vervoersnetwerk over water tussen Gorinchem en de Maasvlakte. Om dit doel te bereiken is een overbruggingsperiode nodig. Voor 2018 is met het Gorcumse deel van de weggevallen subsidie rekening gehouden. Eind 2018 wordt duidelijk wat de benodigde financiën voor de jaren daarna zijn.

Maatschappelijke effecten en indicatoren

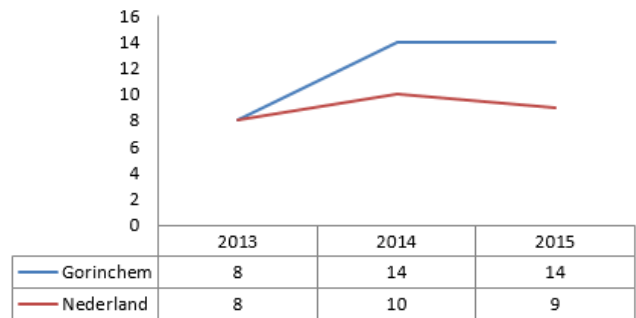
Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	B	% t.o.v. van het totaal aantal ongevallen	PI
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	B	% t.o.v. van het totaal aantal ongevallen	PI

Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig

Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een fietser

Overige rapportages

- Rapportage kwaliteit leefvoorzieningen o.b.v. normen (CROW). Dit is een kennisorganisatie op het gebied van infrastructuur, openbare ruimte, wegen, vervoer en werk en veiligheid.

2.3.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete acties

Onderwerp	Concrete actie in 2018
Raadsopdracht Mobiliteit	We geven uitvoering aan de raadsopdracht Mobiliteit zoals die in het najaar van 2017 is vastgesteld.
Verbeteren bereikbaarheid	Aanvullend op de raadsopdracht Mobiliteit, waarin de belangrijkste verkeersaders onder de loep worden genomen, ronden we de werkzaamheden af met betrekking tot de afslag/toegang Gorinchem-Oost, Newtonweg en Spijksesteeg. We bereiden de reconstructie van de Banneweg voor en starten vervolgens met de uitvoering hiervan. We continueren de lobby richting het Ministerie Infrastructuur en Milieu voor capaciteitsuitbreiding van de A15 (Gorinchem < > Rotterdam). We begeleiden de werkzaamheden voor capaciteitsuitbreiding van de A27 om de overlast voor Gorinchem zo veel mogelijk te beperken.
Raadsopdracht Veerdienst	De business case voor de raadsopdracht Veerdienst is in 2017 afgerond. Naar aanleiding van de uitkomst hiervan worden in 2018 vervolgstappen gezet.
Fietsparkeren	De fietsparkeervoorzieningen in de openbare ruimte van de binnenstad breiden wij uit op basis van het Fietsplan. Er worden geen afzonderlijke investeringen voor de fietsvoorziening geraamd.
Voetgangerstunnel Station Gorinchem	Wij zijn betrokken bij de realisatie van de voetgangerstunnel die door ProRail wordt uitgevoerd.
Verkeersveiligheid Haarweg	Dit is een lopend project (ook in 2018) met verschillende verkeersveiligheidsacties die zijn gericht op gedrag in het verkeer. Er is aandacht voor de schoolfietsroutes aldaar.
Verkeersveiligheid Vroedschapstraat, Gildenweg	Hier is sprake van een verkeersonveiligheidsgevoel. Samen met de bewoners wordt een gedragscampagne opgezet met mogelijk enkele kleine fysieke maatregelen die het verkeersveiligheidsgevoel verbeteren.

Reguliere taken

Onderwerp	Reguliere taken
Planologie	Bij de planologische ontwikkelingen houden we rekening met verkeer- en vervoeraspecten.
Inrichting Openbare ruimte	Bij onderhoud aan de openbare ruimte zoeken we naar kansen om de totale inrichting te verbeteren.
Regionale samenwerking	Regionaal werken we samen op het gebied van de veerdienst, verkeersveiligheid, verkeersbeleid en wegwerkzaamheden.
Verkeersveiligheid	Diverse verkeersveiligheidsprojecten voeren we uit op het gebied van verkeersgedrag. Daarnaast passen we maatwerk toe ter verbetering van de verkeersveiligheid.
Evenementen en activiteiten	Bij evenementen en activiteiten houden we rekening met verkeer- en parkeeraspecten.
Veerdienst	We onderhouden diverse veerverbindingen, verzorgen de calamiteitenbestrijding op het water en bieden vraagafhankelijk vervoer aan over het water.
Haven	We exploiteren ligplaatsen voor passanten, winterplaatsen in de Lingehaven, de historische haven en de passagierssteiger Buiten de Waterpoort. Tevens bedienen we de sluis vanaf de Merwede naar de Lingehaven en vice versa. Daarnaast organiseren we de jaarlijkse terugkerende evenementen Open Havendag en Botenbeurs en één keer in de twee jaar (2019) ondersteunen we de organisatie van het Lingehavenconcert.
Parkeren	We exploiteren de betaalde parkeervoorzieningen en reguleren de parkeerbehoefte.
Leefvoorzieningen	Het kwaliteitsniveau van de leefvoorzieningen handhaven we op basis van de vastgestelde beleidskaders.

2.3.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
TV21 Verkeer en vervoer	5.258	4.585	4.469	6.301	4.691	4.735
TV22 Parkeren	1.537	1.207	810	804	793	787
TV23 Recreatieve Havens	444	341	537	518	524	531
TV24 Economische Havens en waterwegen	164	165	27	27	27	26
TV25 Openbaar vervoer	3.257	2.998	3.059	3.053	3.045	3.044
Lasten Verkeer en vervoer	10.660	9.295	8.902	10.704	9.079	9.123
TV21 Verkeer en vervoer	484	335	321	321	321	321
TV22 Parkeren	684	684	689	689	689	689
TV23 Recreatieve Havens	98	139	123	123	123	123
TV24 Economische Havens en waterwegen	32	40	40	40	40	40
TV25 Openbaar vervoer	2.938	2.820	2.685	2.811	2.806	2.806
Baten Verkeer en vervoer	4.236	4.017	3.857	3.983	3.978	3.978
Totaal saldo van baten en lasten	-6.424	-5.278	-5.045	-6.721	-5.101	-5.145
Mutaties reserves	6	6	0	0	15	15
Resultaat	-6.418	-5.272	-5.045	-6.721	-5.086	-5.130

De afname van de lasten in 2018 t.o.v. 2017 wordt voornamelijk veroorzaakt door een wijziging in de toerekening van de uitvoeringskosten. De stijging van lasten met € 1.800.000 in 2019 wordt veroorzaakt door de overdracht van station Papland naar ProRail.

Investerings (bedrag x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Openbare verlichting	159	159	159	
Auto's	100			
Aanpassen Groenmarkt	250			
Vervangen straatmeubilair	92	92	92	
Vervangen verkeersborden	40	40	40	
Herinrichting Het Eind vestingplan binnenstad	150			
Straatmeubilair vestingplan binnenstad		200		
Havens geleidewerken		136		
Bruggen steigers			87	
Bastion II			1.000	
Beschoeiing Kriekenmarkt			142	
Waterpoort inclusief walmuren en kademuren	46			
Totaal investeringen	837	627	1.520	-

2.3.4 Met wie doen we dit samen?

Andere verbonden partijen die een bijdrage leveren aan dit programma zijn:

- BV MLL
- GR Bureau Openbare Verlichting
- Stichting A27
- Coöperatie ParkeerService Uitgesloten Aansprakelijkheid (U.A.)
- Regio AV (voorbeeld: docent verkeersveiligheid/BOB-campagnes)

2.4 Programma 4 Economie

Taakvelden

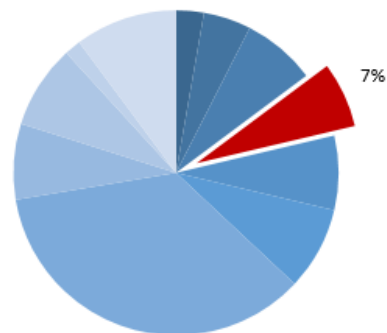
Economische ontwikkeling

Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Economische promotie

Lasten (100% = totale begroting)

2.4.1 Wat willen we bereiken?

Doel

'Gorinchem is een economisch vitale stad, aantrekkelijk voor bewoners, ondernemers en bezoekers.'

Vastgesteld beleid

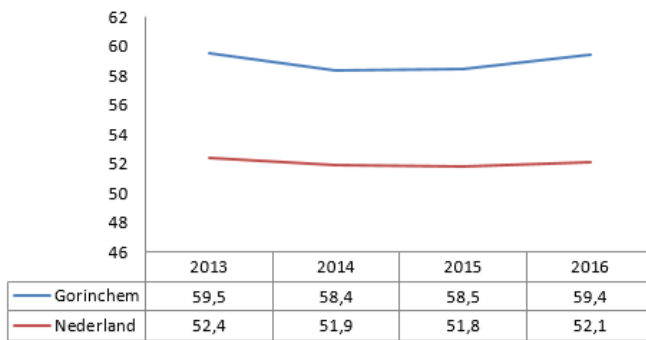
Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Gemeentelijke structuurvisie	2009
Raadsopdracht Binnenstad/Stadspromotie	2015

Maatschappelijke effecten en indicatoren

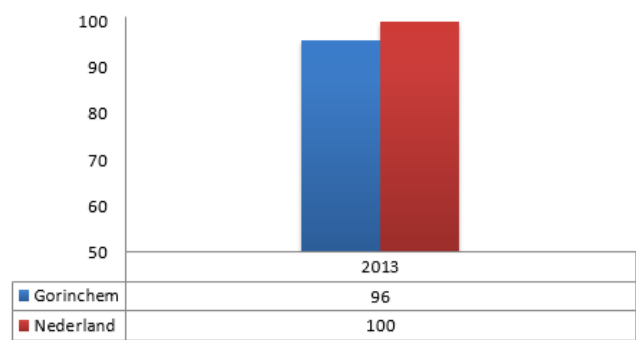
Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Resultaat	Soort
Funciemenging <i>Verhouding tussen woningen en banen</i>	B	% 0 = alleen woningen, 100 = alleen banen		PI
Bruto Gemeentelijk Product <i>Het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente</i>	B	Index <100 boven verwachting >100 beneden verwachting		PI
Vestigingen van bedrijven	B	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar		PI
Waardering vestigingsklimaat gemeente	F	Score 1-10	onbekend	ME
Waardering ondernemingsklimaat gemeente	F	Score 1-10	6,8	ME
Aantal overnachtingen op camperplaatsen	F	Aantal per jaar		PI

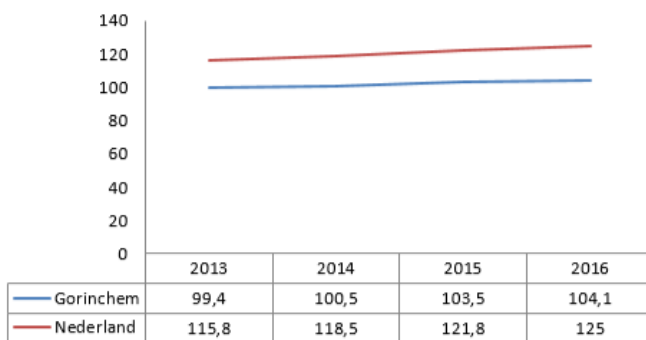
Funciemenging

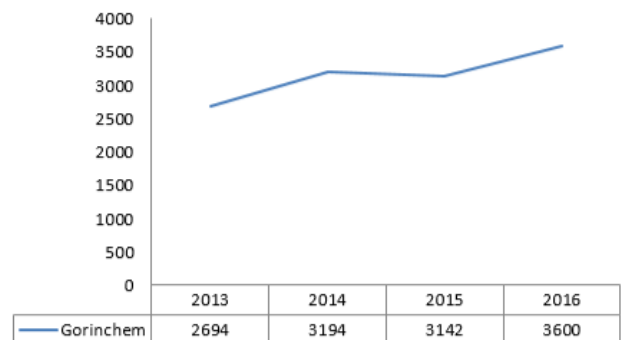
Bruto gemeentelijk product

Vestigingen bedrijven

Overnachtingen camperplaatsen

2.4.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete acties

Onderwerp	Concrete acties in 2018
Raadsopdracht Binnenstad/ Stads promotie	We gaan, vanaf de aanrijstraten naar de vesting toe, de toeristische kwaliteiten van Gorinchem voor bezoekers verder onder de aandacht brengen, het 'welkom' gevoel vergroten en de informatievoorziening verbeteren.
Toeristische promotie/ marketing	De promotie wordt ondergebracht bij de stichting Gorinchem Citymarketing, waarbij is afgesproken dat we ons in eerste instantie richten op de leisure consument/dagbezoeker (in een straal van 100 km om Gorinchem).
Citymarketing	De stichting Gorinchem Citymarketing gaat in 2018 van start. De stichting gaat in onze opdracht werkzaamheden op het gebied van citymarketing uitvoeren. De afspraken hiervoor leggen we vast in een dienstverleningsovereenkomst.
Bedrijvigheid	Wij zetten het strategisch accountmanagement in door ondermeer pro-actief contact te leggen tussen de gemeente en het gevestigde bedrijfsleven. De bestaande bedrijvigheid wordt hierdoor verder verankerd.
Bedrijventerreinen	Op basis van het onherroepelijke bestemmingsplan Groote Haar, naar verwachting medio 2018, gaan we aan de slag met de voorbereiding van de realisatie, acquisitie en uitgifte.

Reguliere taken

Onderwerp	Reguliere taken
Toerisme	We zijn in gesprek met aanbieders voor het ontwikkelen van maatwerkprogramma's voor de riviercruiseschepen. Daarnaast zijn we met het bedrijfsleven, in meer algemene zin, in gesprek over toeristische arrangementen.
Detailhandel	We zetten ons actief in om leegstand van winkelpanden tegen te gaan. We trekken hierin samen op met het bedrijfsleven.
Grenzeloos samenwerken	In een breed regionaal verband nemen we deel aan de leertuin Maritieme Economie en de leertuin Recreatie en toerisme.
Bedrijventerreinen	We ontwikkelen en geven de resterende kavels uit op de bedrijventerreinen Oost II en Schelluinen-West (op afstand) en individuele werklocaties, zoals aan de Handelskade en op bedrijventerrein Avelingen. Wij revitaliseren bedrijventerrein Avelingen-West.

2.4.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
TV31 Economische ontwikkeling	432	278	350	349	349	349
TV32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	4.128	12.518	7.104	17.801	9.577	9.575
TV33 Bedrijfsloket en - regelingen	47	38	44	44	44	44
TV34 Economische promotie	520	484	434	299	298	298
Lasten Economie	5.127	13.318	7.933	18.494	10.268	10.266
TV31 Economische ontwikkeling	6	17	0	0	0	0
TV32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	9.184	12.401	7.062	17.759	9.485	9.485
TV33 Bedrijfsloket en - regelingen	40	75	76	76	76	76
TV34 Economische promotie	21	0	0	0	0	0
Baten Economie	9.251	12.492	7.138	17.835	9.562	9.562
Totaal saldo van baten en lasten	4.124	-826	-795	-659	-707	-705
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	4.124	-826	-795	-659	-707	-705

De afwijking in de begroting 2018 ten opzichte van 2017 voor het taakveld 32, fysieke bedrijfsinfrastructuur, heeft te maken met een andere wijze van begroten van de grondexploitaties. Deze wijziging is overigens alleen financieel technisch van aard, het heeft geen invloed op het saldo van de begroting.

Investerings (bedrag x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Stadsontwikkeling	310			
Totaal investeringen	310	-	-	-

Subsidies

Subsidie	Bedrag
VVV	€ 62.790
Binnenstadsmanagement	€ 99.378

2.4.4 Met wie doen we dit samen?

Andere verbonden partijen die een bijdrage leveren aan dit programma zijn:

- GR Regio AV
- CV Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Schelluinen (ROM-S), Beheer BV ROM-S

2.5 Programma 5 Onderwijs

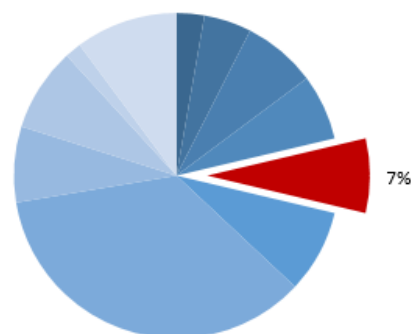
Taakvelden

Openbaar basisonderwijs

Onderwijshuisvesting

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Lasten (100% = totale begroting)

2.5.1 Wat willen we bereiken?

Doel

'Gorinchem zorgt voor een optimale leeromgeving voor elke leerling.'

Vastgesteld beleid

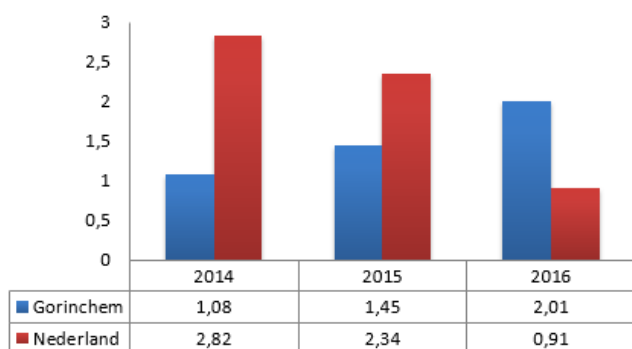
Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Beleidsnota Brede Scholen	2011
Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijs	2011
- IHP Voorgezet onderwijs	2014
- IHP Speciaal onderwijs	2015
- IHP Gorinchem-Oost	2017

Maatschappelijke effecten en indicatoren

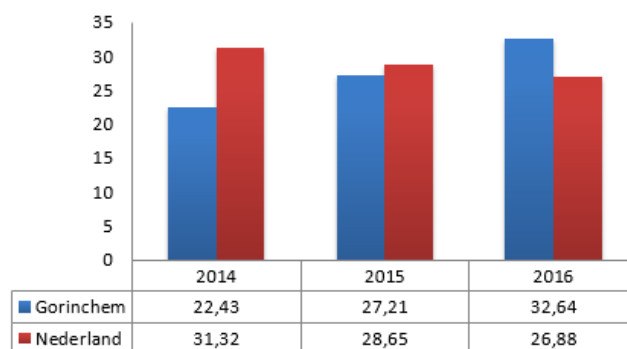
Hoe meten we dat?

Indocator	B/F	Eenheid	Soort
Absoluut verzuim <i>Leerplichtigen die niet staan ingeschreven op een school</i>	B	Aantal per 1.000 leerlingen	PI
Relatief verzuim <i>Leerplichtigen die zijn ingeschreven op een school maar ongeoorloofd afwezig</i>	B	Aantal per 1.000 leerlingen	PI
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (VSV-ers)	B	% van het aantal leerlingen (12 - 23 jaar)	PI

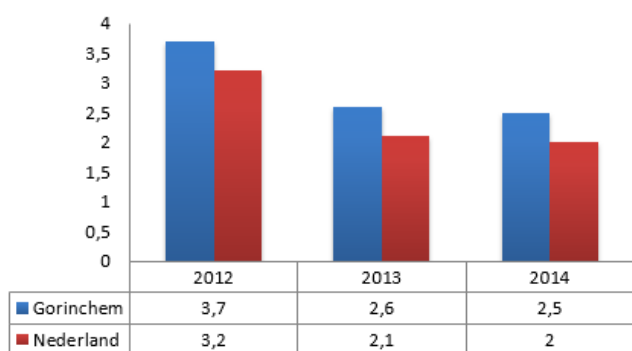
Absoluut verzuim

Relatief verzuim

Voortijdige schoolverlaters

Overige rapportages

- Onderwijs monitor
- Jaarverslag DG&J (Leerplicht en Jeugdmonitor)
- Transitieatlas Primair Onderwijs en Voortgezet Onderwijs

2.5.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete acties

Onderwerp	Concrete actie in 2018
Leerplicht	In het voorjaar informeren we de gemeenteraad over de pilot 'Last onder dwangsom' in Zuid-Holland Zuid.
Leerlingenvervoer	In 2018 besteden we dit in regionaal verband opnieuw aan.
Integraal Kind Centra (IKC)	Naar aanleiding van de pilot Merweplein leggen we de gemeenteraad een beleidskader IKC voor.
Visie op onderwijs in Gorinchem	Samen met de schoolbesturen willen we komen tot een integrale visie op het onderwijs gericht op een optimale leeromgeving (thuisnabij onderwijs en huisvesting) voor elke leerling.
Hoger beroeps-onderwijs (HBO)	In 2018 wordt bekend of initiatieven voor HBO-onderwijs in Gorinchem leiden tot een concreet resultaat.
Evaluatie brede scholen	De uitkomsten van de evaluatie en eventuele aanpassingen voor het beleid voor brede scholen leggen we aan de gemeenteraad voor.
IHP-Voortgezet onderwijs	We voeren gesprekken met het Gilde over hun wens voor uitbreiding van het vakcollege, die aansluit op de behoefte van het bedrijfsleven voor goed opgeleid technisch personeel. De hoofdlocatie van de scholengemeenschap Gomarus aan de Hoefslag breiden we uit.
IHP Gorinchem-Oost	Vanaf 2018 en daarop volgende jaren gaan we het vastgestelde IHP uitvoeren. Dit houdt in dat de Jenaplanschool wordt uitgebreid en de Regenboog locatie Retranchement wordt gerenoveerd. Op de volgende locaties worden bouwkundige aanpassingen en duurzaamheidsmaatregelen uitgevoerd: Jenaplanschool, Regenboog (locaties Retranchement, Albertine Kehrerstraat) en Graaf Reinaldschool. In overleg met betrokken schoolbesturen wordt gewerkt aan de voorbereiding voor nieuwbouw van de brede school Hoog Dalem.

Reguliere taken

Onderwerp	Reguliere taken
Leerplicht	We zien erop toe dat voortijdig schoolverlaten wordt voorkomen. De uitvoering ligt bij bureau Leerplicht en Voortijdig schoolverlaten.
Ondernemersprijs voor scholieren	Aan het bedrijfsleven wordt gevraagd de Gorinchemse ondernemersprijs voor scholieren te continueren.
Speciaal onderwijs	De inzet op het 'thuisnabij onderwijs' zetten we voort.
Leerlingenvervoer	We bekostigen het leerlingenvervoer.
Onderwijs aan vluchtelingen	Het onderwijs aan kinderen van statushouders wordt verzorgd via de internationale schakelklassen.
Onderwijsachterstandenbeleid	We pakken onderwijsachterstanden aan door de inzet van onder meer Voor- en Vroegschoolse Educatie, schakelklassen, taalprojecten, naschoolse activiteiten en logopedie.

2.5.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
TV41 Openbaar basisonderwijs	186	227	241	240	240	240
TV42 Onderwijshuisvesting	3.585	3.466	3.359	3.187	3.340	3.236
TV43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	6.653	4.904	5.398	4.799	4.814	4.829
Lasten Onderwijs	10.424	8.597	8.997	8.226	8.395	8.306
TV42 Onderwijshuisvesting	190	181	194	194	194	194
TV43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.612	2.346	2.119	2.119	2.119	2.119
Baten Onderwijs	2.803	2.527	2.313	2.313	2.313	2.313
Totaal saldo van baten en lasten	-7.621	-6.070	-6.684	-5.913	-6.082	-5.993
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-7.621	-6.070	-6.684	-5.913	-6.082	-5.993

De afwijking binnen dit programma tussen het begrotingsjaar 2017 en het begrotingsjaar 2018 van € 614.000 wordt voornamelijk veroorzaakt door het afboeken van de boekwaarden van een aantal schoolgebouwen in verband met geplande sloop en sloopkosten.

Subsidie	Bedrag
Peuterspeelzalen	€ 472.572
Avres	€ 10.481

2.5.4 Met wie doen we dit samen?

Andere verbonden partijen die een bijdrage leveren aan dit programma zijn:

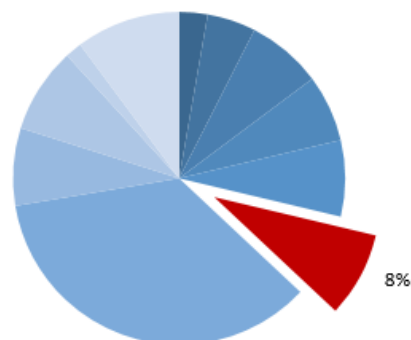
- GR DG&J

2.6 Programma 6 Sport, cultuur en recreatie

Taakvelden

- Sportbeleid en activering
- Sportaccommodaties
- Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
- Musea
- Cultureel erfgoed
- Media
- Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Lasten (100% = totale begroting)

2.6.1 Wat willen we bereiken?

Doel

'Gorinchem is een aantrekkelijke stad waarin veel te doen en te beleven is op het gebied van sport, cultuur en recreatie.'

Vastgesteld beleid

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Archeologiebeleid	2010
Cultuurvisie Gorinchem/Toekomstbeeld Cultuur 2013-2018	2013
Beleidsregel aanleg buitensportvelden	2016
Visie 'De Kracht van Sport' (2017-2021)	2016
Vestingplan	2017
Speelruimteplan 2018-2027 'Een leven lang plezier'	2017

Raadsopdrachten

'Binnenstad/Stads promotie'

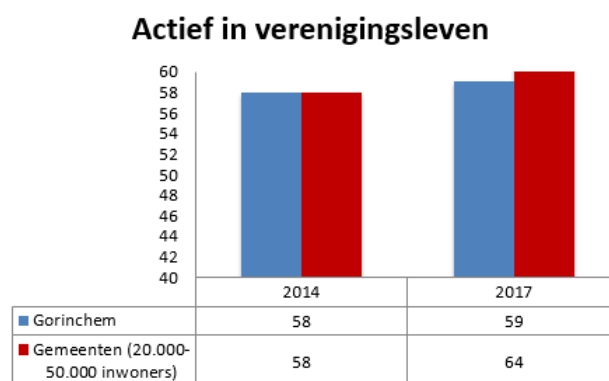
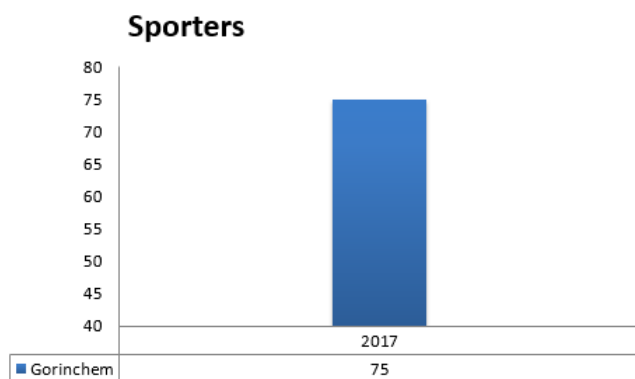
Het zwaartepunt van de raadsopdracht Binnenstad/Stads promotie ligt bij het programma Economie maar Cultuur en recreatie spelen hierin ook een belangrijke rol. Tegen de achtergrond van de raadsopdracht wordt intensief aandacht besteed aan het vergroten van de aantrekkingskracht van de historische binnenstad.

Door de historische context (monumenten en vestingwallen), in combinatie met culturele functies (musea, theaters, evenementen, festivals) en economische functies (detailhandel, horeca, terrassen) is de binnenstad een uniek gebied. Dit gebied leent zich bij uitstek voor toeristisch en recreatief bezoek. Het gebruik van het marketinglabel 'Mooi Gorcum' heeft ten doel dit bezoek te laten toenemen.

Maatschappelijke effecten en indicatoren

Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Sporters <i>In georganiseerd en niet georganiseerd verband</i>	B	% vanuit Gorcumse burgerpeiling	PI
Actieve deelname verenigingsleven afgelopen 12 maanden	F	% vanuit Gorcumse burgerpeiling	PI

Overige rapportages

- Evaluatie werkwijze 'Gorinchem Beweegt' (wordt in de eerste helft van 2018 aangeboden)
- Voortgangsrapportage 'De Kracht van Sport'.
- Rapportage kwaliteit leefvoorzieningen o.b.v. normen (CROW), Dit is een kennisorganisatie op het gebied van infrastructuur, openbare ruimte, wegen, vervoer en werk en veiligheid.

2.6.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete acties

Onderwerp	Concrete actie in 2018
De Kracht van Sport	<p>Samenwerking onderwijs en sport: We stellen een gezamenlijke schoolsportagenda op met op- en naschoolse workshops. We investeren in deskundigheidsbevordering van leerkrachten op het gebied van bewegend leren.</p> <p>Bewegingsgerichte zorg: We zetten een beweegcoach in voor mensen met een beperking, die we financieren met een aantal zorgpartners.</p> <p>Samenwerking sportverenigingen: We continueren de lopende trajecten buitensport en binnensport en werken mee aan het concretiseren van de samenwerking, waarbij de oprichting van een brede sportkoepel voor alle sportverenigingen/-aanbieders in Gorinchem een mogelijkheid is.</p> <p>Positief sportklimaat: We zetten in op Sociale netwerkversterking (SNV) en een positief sportklimaat binnen elke sportvereniging.</p> <p>Samenwerking bedrijfsleven en sport: We werken samen met het bedrijfsleven en de sportaanbieders aan de vitaliteit van medewerkers.</p>

Onderwerp	Concrete actie in 2018
Uitvoering speelruimteplan	We beginnen met de 10-jarige uitvoering van het nieuwe speelruimteplan op basis van een Plan van aanpak.
Corebusiness Gorinchem Beweegt	De evaluatierapportage 'Gorinchem Beweegt' bieden we begin 2018 aan de gemeenteraad aan.
Cultuurhuis	We nemen een besluit over het Cultuurhuis (theaterfunctie en onderdelen Huis van Inspiratie). Er wordt een overbruggingsscenario ontwikkeld en op basis daarvan wordt het oude stadshuis als vaste locatie van het Huis van Inspiratie gereed gemaakt.
Huis van Inspiratie	Vooruitlopend op de mogelijke realisatie van het Cultuurhuis wordt ingezet op het doorontwikkelen van het Huis van Inspiratie (programma en locatie).
Subsidiebeleid	In 2018 wordt een nieuw subsidiebeleid vastgesteld.
Kunst in de buitenruimte	We stellen een visie vast, in afstemming met de ambities van citymarketing.
Gemeentelijke monumentenlijst	In het begin van 2018 wordt een gemeentelijke monumentenlijst aan de raad aangeboden.

Reguliere taken

Onderwerp	Reguliere taken
Lokaal sport- en beweegaanbod	We faciliteren het digitale platform en de Sportpas-app voor sport- en beweegaanbod op www.gorinchembeweegt.nl , om het doorverwijzen naar het reguliere sportaanbod laagdrempeliger te maken.
Leefstijl	De gemeente zet samen met partners in op een gezonde, positieve leefstijl en leefomgeving. Dit gebeurt onder andere door interventies en programma's binnen het onderwijs en voor kwetsbare doelgroepen.
Sportverenigingen	We adviseren en begeleiden sportverenigingen over een veelzijdig sportaanbod en een aantrekkelijk verenigingsleven voor Gorinchem.
Sportaccommodaties	We dragen zorg voor optimaal en efficiënt gebruik van binnen- en buitensportaccommodaties.
Cultuureducatie	Met behulp van cultuurcoaches, in samenwerking met scholen, geven we uitvoering aan het cultuureducatieve programma.
Spreekkamer	Door middel van de Spreekkamer ondersteunen we maatschappelijke initiatiefnemers met het ontwikkelen en realiseren van hun culturele plannen.
Oude Hollandse Waterlinie (OHW)	We nemen deel aan de erfgoedlijn OHW.
Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW)	We nemen deel aan het Pact van Loevestein.
Archeologie	We voeren het archeologiebeleid uit.
Leefvoorzieningen	Het kwaliteitsniveau van de leefvoorzieningen handhaven we op basis van de vastgestelde beleidskaders.
Stichting Vestingdriehoek	We maken onderdeel uit van een toeristisch samenwerkingsverband tussen de vestingsteden Gorinchem en Woudrichem, Slot Loevestein en Fort Vuren. Dit zorgt voor een onderlinge verbinding via de verschillende veerponten.
NL Delta Biesbosch Haringvliet	Versillende organisaties in het gebied tussen Slot Loevestein en de Haringvlietsluizen werken samen om de deelgebieden aan elkaar te verbinden waarbij de focus ligt op natuur, water, cultuur en cultuurhistorie. Gorinchem is hierin bestuurlijk vertegenwoordigd via de Vestingdriehoek. Riveer kan een toekomstige rol spelen in de verbindingen over water.

2.6.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
TV51 Sportbeleid en activering	944	872	871	867	865	863
TV52 Sportaccommodaties	3.472	3.321	3.408	3.391	3.376	3.356
TV53 Cultuurpres. productie en participatie	1.422	1.208	1.287	1.213	1.300	1.312
TV54 Musea	531	380	682	691	691	691
TV55 Cultuur erfgoed	981	793	810	881	972	840
TV56 Media	794	832	646	516	515	515
TV57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.663	2.343	2.374	2.394	2.392	2.405
Lasten Sport, cultuur en recreatie	10.807	9.748	10.079	9.953	10.112	9.982
TV51 Sportbeleid en activering	165	91	92	92	92	92
TV52 Sportaccommodaties	1.400	1.386	1.375	1.375	1.375	1.375
TV53 Cultuurpres. productie en participatie	252	246	256	256	256	256
TV54 Musea	72	22	22	22	22	22
TV55 Cultuur erfgoed	1.069	254	194	194	194	194
TV56 Media	119	139	139	139	139	139
TV57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	205	235	212	212	212	212
Baten Sport, cultuur en recreatie	3.282	2.373	2.291	2.291	2.291	2.291
Totaal saldo van baten en lasten	-7.526	-7.375	-7.788	-7.662	-7.821	-7.691
Mutaties reserves	10	75	75	75	75	75
Resultaat	-7.516	-7.300	-7.714	-7.588	-7.746	-7.617

De afwijking in 2018 t.o.v. 2017 wordt met name verklaard door een wijziging in de toerekening uitvoeringskosten.

Investerings (bedrag x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Vestingplan	55			
Speelruimteplan	203	203	203	203
Huis van Inspiratie, verbouwing Grote markt	150			
Restauratie kademuren Duveltjessgracht	118			
Vissteiger Dr. Schoyerstraat	78			
Totaal investeringen	604	203	203	203

Subsidies

Subsidie	Bedrag
Stichting Gorinchemse sportaccomodaties (Bijdrage op basis van een exploitatie- en huurovereenkomst)	€ 1.535.599
Bibliotheek AanZet	€ 547.881
P.C.G. huursubsidie	€ 15.224
Jeugdsport	€ 56.354
O.K.K. huursubsidie	€ 10.670
55 + en gehandicapten	€ 15.615
Cultuureducatie	€ 66.000
Culturele diensten en activiteiten diversen	€ 46.839
Podiumkunsten Gorinchem	€ 265.359

2.6.4 Met wie doen we dit samen?

Andere verbonden partijen die een bijdrage leveren aan dit programma zijn:

- GR Regio AV
- Stichting Bibliotheek AanZet

2.7 Programma 7 Sociaal domein

Taakvelden

Samenkracht en burgerparticipatie

Wijkteams

Inkomensregelingen

Begeleide participatie

Arbeidsparticipatie

Maatwerkvoorzieningen (WMO)

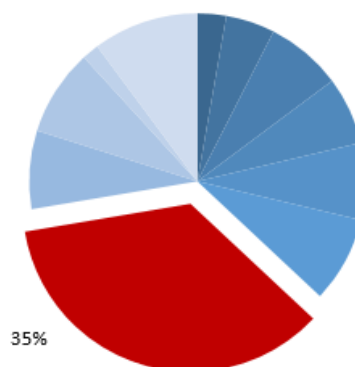
Maatwerkdienstverlening 18+

Maatwerkdienstverlening 18-

Geëscaleerde zorg 18+

Geëscaleerde zorg 18-

Lasten (100% = totale begroting)

2.7.1 Wat willen we bereiken?

Doel

'Gorinchem is een stad waar iedereen meedoet, zich kan ontplooiën en verantwoordelijkheid neemt voor zichzelf, elkaar en de leefomgeving.'

Vastgesteld beleid

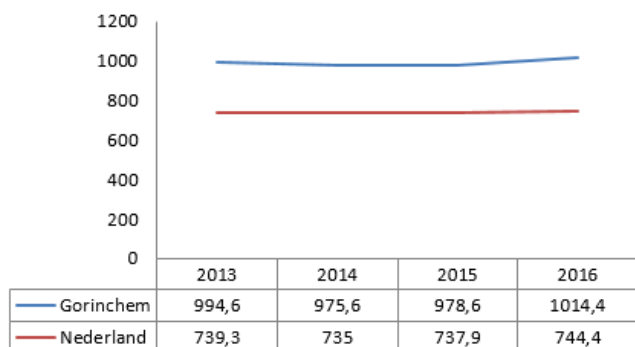
Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Kadernota Meedoen in Gorinchem	2012
Uitvoeringsdocument transitie sociaal domein	2014
Wmo: periodiek plan Wmo 2015-2018	2014
Jeugdhulp	2014
Beleidsrijk regionaal transitie arrangement Jeugdhulp (BRTA)	2014
Beleidsvoornemens Participatiewet	2014
Beleidskader Beschermd wonen en opvang (2015-2018)	2014
Lokaal maatwerk Jeugdhulp	2016
Transformatie van Sociaal cultureel werk naar Meedoen	2016

Maatschappelijke effecten en indicatoren

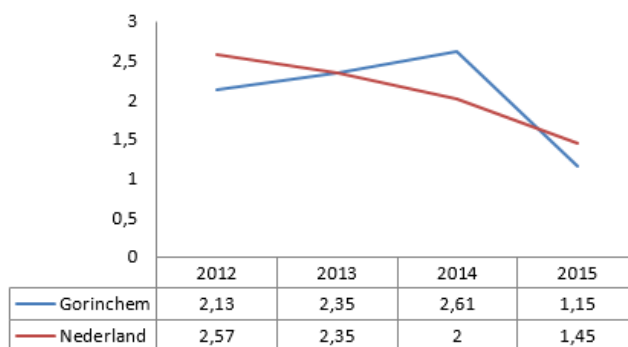
Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Banen	B	Aantal per 1.000 inwoners (15-64 jaar)	PI
Jongeren met een delict voor de rechter	B	% 12-21 jarigen	PI
Kinderen in uitkeringsgezinnen	B	% kinderen tot 18 jaar	PI
Melding kindermishandeling	B	% meldingen van mishandelde kinderen 0 t/m 17 jaar	PI
Netto Participatiegraad	B	% mensen tussen 15 en 67 jaar dat een baan heeft	PI
Achterstandsleerlingen	B	% leerlingen 4-12 jaar dat kans heeft op een leerachterstand	PI
Werkloze jongeren	B	% werkloze jongeren 16-22 jaar	PI
Personen met een bijstandsuitkering	B	Aantal per 1000 inwoners	PI
Personen met een lopend re-integratietraject	B	Aantal reïntegratievoorzieningen, per 1000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	PI
Jongeren met jeugdhulp	B	% jongeren tot en met 18 jaar	PI
Jongeren met jeugdbescherming	B	% jongeren tot en met 18 jaar	PI
Jongeren met jeugdreclassering	B	% jongeren (12-23 jaar)	PI
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	B	Aantal per 10.000 inwoners	PI

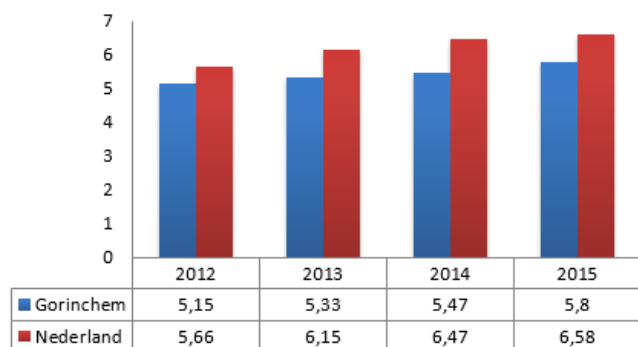
Banen

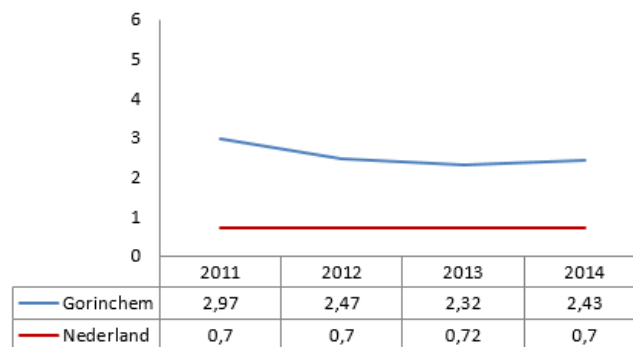
Jongeren met delict voor rechter

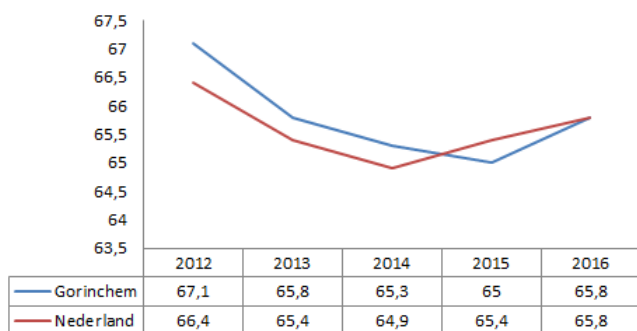
Kinderen in uitkeringsgezinnen

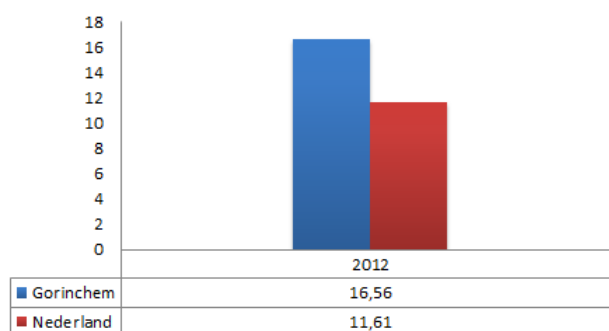
Melding kindermishandeling

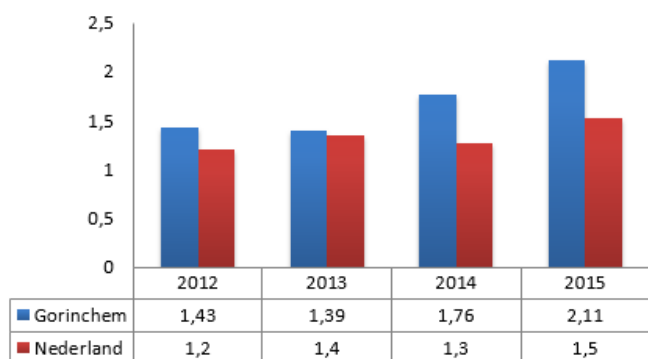
Arbeidsparticipatie

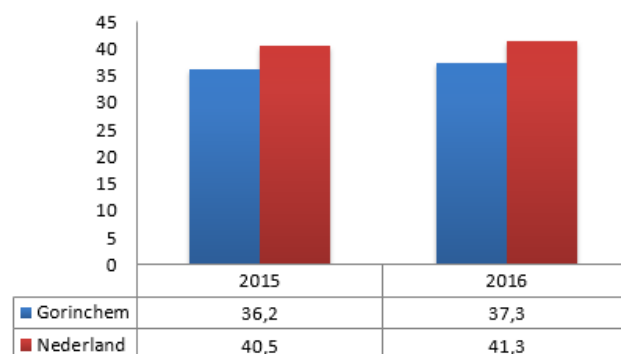
Achterstandsleerlingen

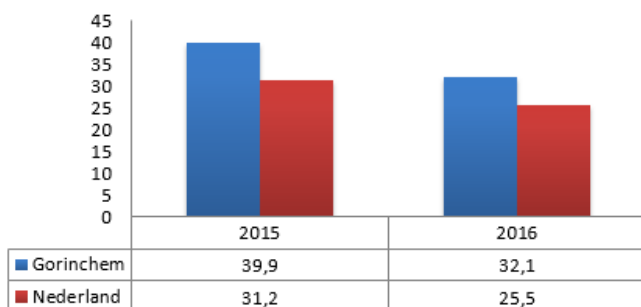
Werkloze jongeren

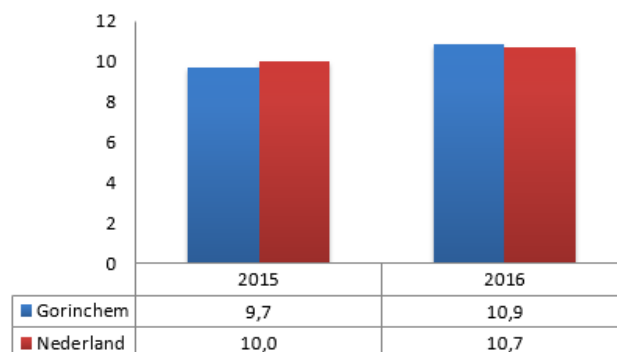
Bijstandsuitkeringen

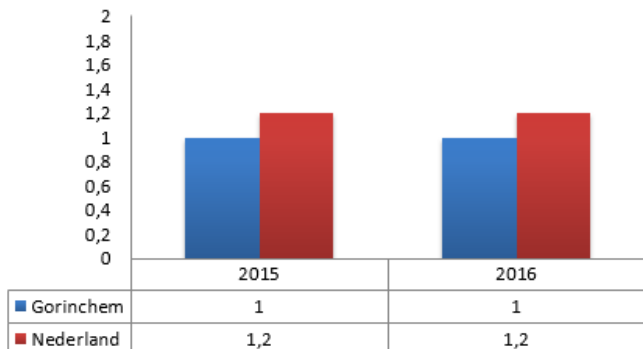
Personen met een lopend re-integratietraject

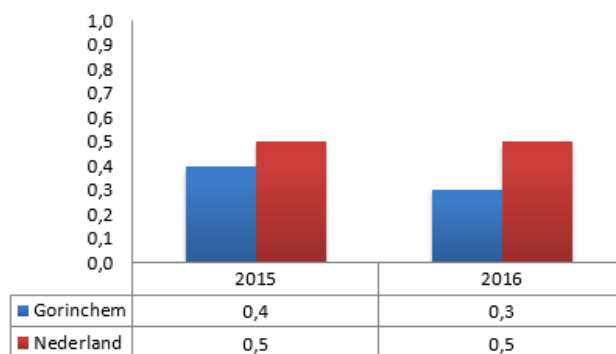
Jongeren met jeugdhulp

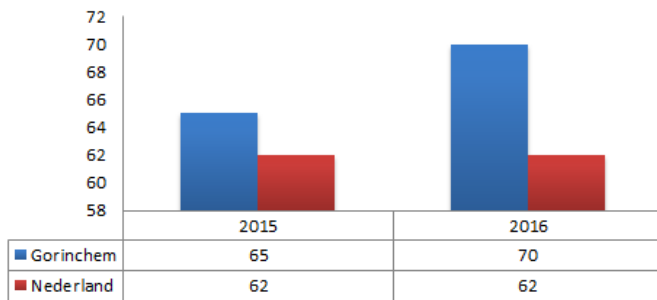
Jongeren met jeugdbescherming

Jongeren met jeugdreclassering

Clënten met een maatwerkarrangement Wmo

Overige rapportages

- Cliënt tevredenheidsonderzoek Wmo en Jeugd
- Client tevredenheidsonderzoek Jeugdhulp

2.7.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete acties

Onderwerp	Concrete actie in 2018
Wmo	<p>We voeren een resultaatgerichte werkwijze in voor de maatwerkvoorziening begeleiding.</p> <p>Als gevolg van de uitspraak van de Centrale raad van Beroep voeren we een aangepaste resultaatgerichte werkwijze in voor huishoudelijke ondersteuning. Invoering geschiedt per 1 juli 2018.</p> <p>We starten met de ontwikkeling van een dementievriendelijke gemeenschap.</p>
Transformatie Beschermd wonen	<p>We stellen in samenwerking met buurgemeenten een regionaal, en zelfstandig, een lokaal plan van aanpak op voor transformatie Beschermd wonen naar Beschermd thuis (2018-2020).</p>
Transformatie Sociaal domein	<p>We stellen een agenda op voor de transformatie van het Sociaal domein gericht op de inclusieve samenleving. De agenda bestaat uit lopende en nieuwe projecten.</p>
Transformatie Sociaal Cultureel Werk	<p>Begin 2018 worden de resultaten bekend van de evaluatie van de buurthuisfunctie brede scholen en de buurthuizen.</p>
Mensen met verward gedrag	<p>We starten in samenwerking met buurgemeenten een regionale aanpak, en zelfstandig een lokale aanpak voor personen met verward gedrag.</p>
Sociaal team en Jeugdteam	<p>De nieuwe integrale werkwijze voor alle leeftijden starten we in 2018.</p>
Sociale netwerkversterking (SNV)	<p>Als onderdeel van de mantelzorg, maken we op regionaal niveau afspraken over de SNV.</p>

Reguliere taken

Onderwerp	Reguliere taken
Participatiewet	We voeren de Participatiewet uit. Onder andere door het afbouwen van de sociale werkvoorziening en Wajong door uitplaatsing van werknemers naar reguliere werkgevers. Voor de doelgroep met de meeste beperkingen wordt een 'nieuw beschut' voorziening gecreëerd.
Preventie	We voeren de vastgestelde regionale en lokale preventieprogramma's integraal uit. Onder de noemer 'It takes a village to raise a child', versterken we de inbedding van deze programma's in Gorinchem door deze te verbinden met de burgerkracht.
Jeugdwet	De jeugdwet voeren we uit.
Wmo	We voeren de Wmo in de gehele breedte uit.
Maatschappelijke opgaven	We volgen de landelijke aanwijzingen op in het kader van onder meer de opvang van vluchtelingen en statushouders.
Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen	De gemeentelijke taken die binnen deze wet vallen voeren we uit.

2.7.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
TV61 Samenkracht en burgerparticipatie	5.669	4.039	3.945	3.943	3.942	3.941
TV62 Wijkteams	2.740	2.379	2.402	2.401	2.401	2.401
TV63 Inkomensregelingen	15.302	14.678	15.006	15.018	15.019	15.019
TV64 Begeleide participatie	6.576	6.438	5.962	5.600	5.278	5.110
TV65 Arbeidsparticipatie	2.592	2.186	2.462	2.557	2.596	2.725
TV66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	366	368	491	415	415	415
TV671 Maatwerkdienstverlening 18+	3.471	5.334	5.530	5.557	5.606	5.688
TV672 Maatwerkdienstverlening 18-	7.157	6.891	6.825	6.832	6.911	6.956
TV681 Geëscaleerde zorg 18+	264	144	455	455	220	220
Lasten Sociaal domein	44.137	42.458	43.076	42.779	42.390	42.477
TV61 Samenkracht en burgerparticipatie	631	95	180	180	180	180
TV62 Wijkteams	27	0	0	0	0	0
TV63 Inkomensregelingen	10.599	10.405	10.405	10.405	10.405	10.405
TV64 Begeleide participatie	41	0	0	0	0	0
TV65 Arbeidsparticipatie	41	0	0	0	0	0
TV671 Maatwerkdienstverlening 18+	751	601	463	462	461	432
TV672 Maatwerkdienstverlening 18-	28	0	0	0	0	0
TV681 Geëscaleerde zorg 18+	156	0	185	185	0	0
Baten Sociaal domein	12.273	11.101	11.233	11.233	11.046	11.017
Totaal saldo van baten en lasten	-31.864	-31.357	-31.843	-31.546	-31.344	-31.459
Mutaties reserves	-2.293	-167	50	50	0	0
Resultaat	-34.157	-31.523	-31.793	-31.496	-31.344	-31.459

De afwijking binnen dit programma tussen 2017 en 2018 wordt voornamelijk veroorzaakt door verwerking van de gevolgen van diverse gemeentefonds circulaires (algemene uitkering).

Subsidies

Subsidie	Bedrag
Poppodium Gorinchem	€ 89.321
Vivenz Maatschappelijk Werk	€ 468.771
Verslavingszorg Bouwman	€ 39.931
Anti-discriminatie	€ 14.054
Nazorg exgedetineerden	€ 21.815
Ouderenbeleid	€ 20.531
Ouderenorganisaties	€ 21.146
Maatschappelijke gehandicaptenorganisaties	€ 8.179
Mantelzorg	€ 40.137
Jeugdhaven Gorinchem	€ 34.540
Gorinchemse zeeverkenners	€ 10.410
Padvinders	€ 10.410
De Mall	€ 250.141
De Rozenobel	€ 12.750
De Bogerd	€ 25.000
Project PJT	€ 20.705
Hospice-VTZ Gorinchem en omstreken	€ 8.643
Speetuinvoorzieningen en speel-o-theek	€ 5.205
Slachtofferhulp Nederland	€ 9.003

2.7.4 Met wie doen we dit samen?

Andere verbonden partijen die een bijdrage leveren aan dit programma zijn:

- GR Regio AV
- GR Avres

2.8 Programma 8 Volksgezondheid en Duurzaamheid

Taakvelden

Volksgezondheid

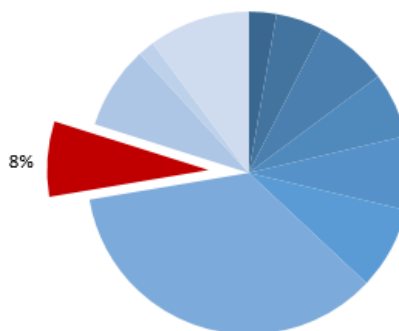
Riolering

Afval

Milieubeheer

Begraafplaatsen en crematoria

Lasten (100% = totale begroting)

2.8.1 Wat willen we bereiken?

Doel

'Gorinchem is een schone, duurzame en leefbare stad, waar we onze inwoners vitaal en gezond houden.'

Vastgesteld beleid

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Lokaal gezondheidsbeleid	2007
Beleidsplan duurzaamheid	2017
Raadsbesluit Waterplan Mollenburg	2017

Raadsopdrachten

'Milieubeleidsplan/duurzaamheidsplan'

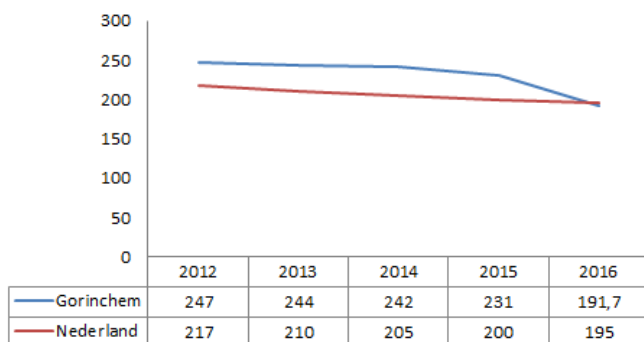
In het coalitieakkoord 2014-2018 is aangegeven dat er, in samenspraak met de gemeenteraad, een nieuw milieubeleidsplan opgesteld zal worden. Vervolgens is besloten dit vorm te geven in een Beleidsplan duurzaamheid. Dit beleidsplan is in 2017 vastgesteld, de uitvoering hiervan is reeds gestart.

Maatschappelijke effecten en indicatoren

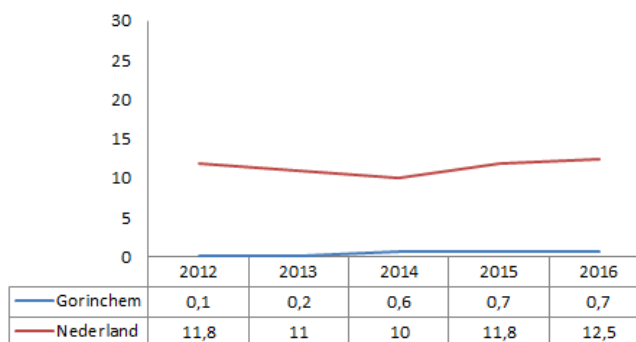
Hoe meten we dat?

Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Omvang huishoudelijk restafval	B	De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar in kg	PI
Hernieuwbare elektriciteit	B	% Hernieuwbare elektriciteit van totaal verbruikte elektriciteit	PI
Waardering algehele persoonlijke gezondheid	F	Score 1-10	ME
Duurzaamheidscore	F	Score 1-100	PI

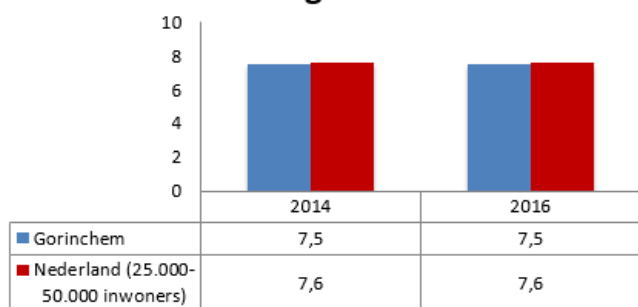
Huishoudelijk restafval

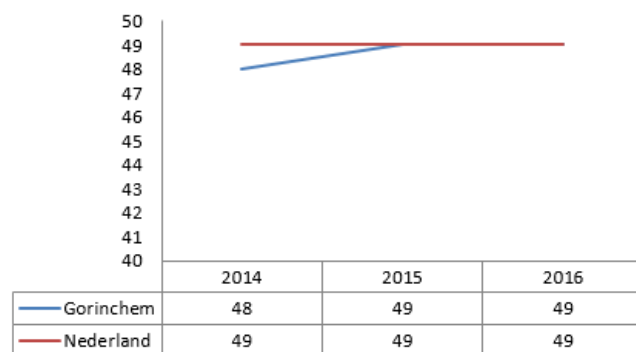
Hernieuwbare elektriciteit

Waardering persoonlijke gezondheid

Duurzaamheid

Overige rapportages

- Gezondheidsmonitor

2.8.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete acties

Onderwerp	Concrete actie in 2018
GIDS	We geven uitvoering aan de door de bewoners uit de Gildenwijk bedachte projecten (in het kader van het programma Gezond in de Stad (GIDS)).
Duurzaamheidsplan	Vanaf 2018 werken we aan de uitvoering van het Beleidsplan duurzaamheid, zoals vastgesteld in de raad van juni 2017. Het betreft uitvoeringsactiviteiten in het kader van de thema's energie, biodiversiteit en gemeentelijk handelen.
Crematorium	In 2018 worden verdere voorbereidingen getroffen voor de realisatie van een crematorium. De gemeente vervult een faciliterende rol hierin.
Onderhoud watergangen	Een groot deel van de watergangen van Gorinchem-West wordt in 2018 gebaggerd.
Waterpark Mollenburg	Ten behoeve van de opgave in het stedelijk waterplan wordt in 2018 circa 1,5 ha waterberging gerealiseerd.
Waterplan	Samen met het Waterschap Rivierenland wordt bekeken hoe in vulling te geven aan de thema's water en duurzaamheid, om zo bij te kunnen dragen aan de "koers Klimaatadaptatie".
Afvalwaterakkoord met Waterschap opstellen	Op het gebied van het verwerken van afvalwater moeten we afspraken maken met het Waterschap Rivierenland.
Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	De in 2017 ingezette acties om het gemeentelijk vastgoed te verduurzamen wordt in 2018 voortgezet.

Reguliere taken

Onderwerp	Reguliere taken
Gezondheidsbeleid	De Wet publieke gezondheid en de vastgestelde regionale en lokale programma's voeren we uit.
Riolering	We houden een duurzaam en doelmatig rioolstelsel in stand.

2.8.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
TV71 Volksgezondheid	1.389	1.459	1.487	1.487	1.487	1.487
TV72 Riolering	3.098	2.813	2.854	3.605	2.998	3.058
TV73 Afval	2.907	2.835	2.853	2.853	2.853	2.853
TV74 Milieubeheer	1.359	1.091	1.292	1.296	1.296	1.306
TV75 Begraafplaatsen en crematoria	445	407	645	640	639	627
Lasten Volksgezondheid en Duurzaamheid	9.197	8.604	9.130	9.881	9.273	9.331
TV71 Volksgezondheid	1.347	0	0	0	0	0
TV72 Riolering	4.035	3.813	3.842	4.523	3.842	3.842
TV73 Afval	3.309	3.362	3.389	3.389	3.389	3.389
TV74 Milieubeheer	134	3	3	3	3	3
TV75 Begraafplaatsen en crematoria	421	424	424	424	424	424
Baten Volksgezondheid en Duurzaamheid	9.246	7.602	7.657	8.339	7.657	7.657
Totaal saldo van baten en lasten	49	-1.002	-1.473	-1.542	-1.616	-1.674
Mutaties reserves	-1	-106	85	85	85	95
Resultaat	48	-1.108	-1.388	-1.457	-1.531	-1.579

De afwijking in 2018 t.o.v. 2017 wordt voornamelijk verklaard door de wijziging in de toerekening van de uitvoeringskosten.

Investerings (bedrag x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
GRP 2018				
lasten	860	1.760	760	
baten	-860	-1.760	-760	
Beschoeiingen	1.269	519	588	203
Composteerterrein	225			
Duurzaamheid	271			
Totaal investeringen	1.765	519	588	203

Subsidies

Subsidie	Bedrag
Jeugdgezondheidszorg	€ 42.632
Van Andel Spruijt Natuurcentrum	€ 44.442
Maatschappelijke zorg en OGGZ	€ 72.534

2.8.4 Met wie doen we dit samen?

Andere verbonden partijen die een bijdrage leveren aan dit programma zijn:

- GR DG&J
- GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ)
- GR Vuilverwerking Dordrecht en Omstreken (Gevudo)
- GR Reinigingsdienst Waardlanden

2.9 Programma 9 Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing

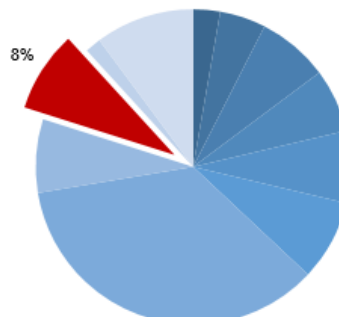
Taakvelden

Ruimtelijke ordening

Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

Wonen en bouwen

Lasten (100% = totale begroting)

2.9.1 Wat willen we bereiken?

Doel

'Het versterken van de woon- en leefomgeving en het bevorderen van de vitaliteit en de leefbaarheid van de stad.'

Vastgesteld beleid

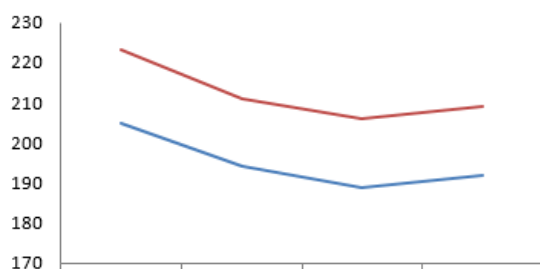
Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Woonagenda 2.0	2013
Welstandsnota gemeente Gorinchem	2013
Nota Vastgoedbeleid	2014
Nota Grondbeleid 2015-2019	2015

Maatschappelijke effecten en indicatoren

Hoe meten we dat?

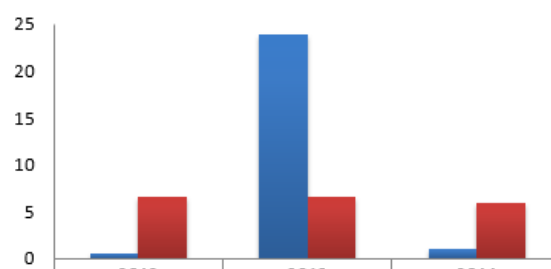
Indicator	B/F	Eenheid	Soort
Gemiddelde Wet onroerende zaak belasting (WOZ-waarde)	B	€ 1.000	PI
Nieuw gebouwde woningen	B	Aantal per 1.000 woningen	PI
Demografische druk	B	De som van de 0 tot 15-jarigen en 65 jaar of ouder, in verhouding tot de 15 tot 65-jarigen	PI
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	B	€ per jaar	PI
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	B	€ per jaar	PI

Gemiddelde WOZ-waarde

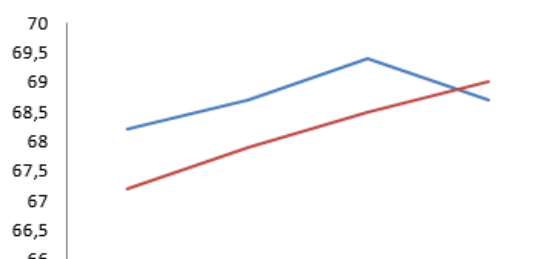
Gorinchem	205	194	189	192
Nederland	223	211	206	209

Nieuwbouw

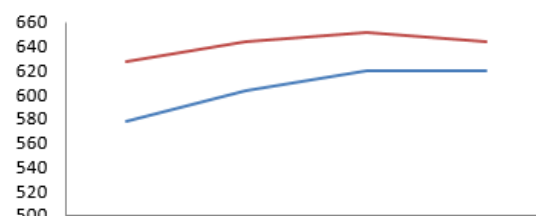
Gorinchem	0,5	23,8	1,1
Nederland	6,6	6,6	6

Demografische druk

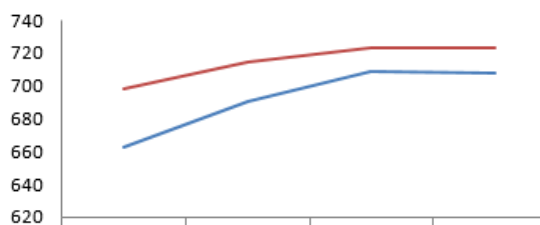
Gorinchem	68,2	68,7	69,4	68,7
Nederland	67,2	67,9	68,5	69

Woonlasten éénpersoonshuishoudens

Gorinchem	578	603	620	619
Nederland	627	644	651	644

Woonlasten meerpersoonshuishoudens

Gorinchem	663	690	709	708
Nederland	698	714	723	723

Overige rapportages

- Rapportage woonagenda

2.9.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete acties

Onderwerp	Concrete actie in 2018
Bestemmingsplannen	We gaan acht bestemmingsplannen herzien; Beeldkwaliteitsplan Mollenburg, Hotel Oost II, Wooncluster Haarweg-Hoog Bloklandseweg, Thematische herziening Parkeernormen, Lingewijk, Begraafplaats/crematorium, Kasteelplaats en Molenvliet.
Wonen	De geanalyseerde uitkomsten van het woningmarktonderzoek worden verwerkt in de te actualiseren woonvisie. De woon- en transformatievisie komen hierin, in elkaars verlengde tot stand. De nieuwe woonvisie leggen we vervolgens voor aan de gemeenteraad.
Omgevingsvisie	In 2018 starten wij met het opstellen van de omgevingsvisie, op basis van de kaders van de 'Visie van de stad'.

Reguliere taken

Onderwerp	Reguliere acties
Vergunningverlening	We voeren vergunningverlening uit en houden toezicht op Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).
Grondexploitaties	We ontwikkelen en beheren de gemeentelijke grondexploitaties.
Vastgoed	Uitvoering geven we aan het vastgoedbeleid.
Omgevingswet	We gaan verder met de impactanalyse op de organisatie in verband met de komst van de Omgevingswet.

2.9.3 Wat gaat dit kosten?

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
TV81 Ruimtelijke Ordening	811	441	490	490	490	490
TV82 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)	7.781	10.947	7.106	5.580	5.011	5.011
TV83 Wonen en bouwen	3.920	2.327	2.054	2.054	1.872	1.862
Lasten VROSV	12.512	13.715	9.651	8.124	7.373	7.364
TV81 Ruimtelijke Ordening	16	24	9	9	9	9
TV82 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)	9.819	11.642	7.519	6.055	5.501	5.453
TV83 Wonen en bouwen	2.793	1.565	1.342	1.280	1.280	1.280
Baten VROSV	12.628	13.232	8.870	7.343	6.789	6.741
Totaal saldo van baten en lasten	116	-483	-781	-781	-585	-623
Mutaties reserves	-82	-589	-411	1.326	-488	-515
Resultaat	34	-1.072	-1.192	546	-1.072	-1.138

De afwijking in dit programma in 2018 t.o.v. 2017 bestaat voornamelijk uit mutaties als gevolg van de uitwerking van de BBV-notitie rente. De rentetoevoegingen aan de voorzieningen grondexploitaties worden vanaf 2018 verantwoord bij de algemene dekkingsmiddelen. Tevens was er in de begroting 2017 een incidentele winstneming opgenomen.

2.9.4 Met wie doen we dit samen?

Andere verbonden partijen die een bijdrage leveren aan dit programma zijn:

- GR Regio AV
- CV Hoog Dalem

2.10 Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen staan voor de baten in de begroting die niet gekoppeld zijn aan een specifiek programma en de bijbehorende kosten op die onderdelen. Deze baten dienen als algemeen dekkingsmiddel voor de begroting als geheel. In de paragraaf lokale heffingen wordt nader ingegaan op de diverse onderdelen van deze gemeentelijke inkomstenbronnen.

Exploitatie (bedragen x € 1.000 / - = nadeel)	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
TV011 Resultaat van de rekening baten & lasten	7.544	0	0	0	0	0
TV05 Treasury	15.989	12.708	5	48	-154	-305
TV061 OZB woningen	360	188	214	214	214	214
TV062 OZB- niet woningen	0	33	34	34	34	34
TV063 Parkeerbelasting	16	8	12	12	12	12
TV064 Belasting Overig	98	69	74	74	74	74
TV07 Alg. uitkering en uitk. Gemeentefonds	9	0	0	0	0	0
TV08 Overige baten en lasten	-504	367	120	1.155	1.089	770
Lasten Overzicht algemene dekkingsmiddelen	23.512	13.374	458	1.536	1.269	798
TV05 Treasury	19.083	15.540	1.067	1.065	1.063	1.063
TV061 OZB woningen	6.985	4.235	4.381	4.381	4.381	4.381
TV062 OZB- niet woningen	1.982	4.856	5.019	5.019	5.019	5.019
TV063 Parkeerbelasting	1.750	1.565	1.530	1.530	1.530	1.530
TV064 Belasting Overig	769	815	818	818	818	478
TV07 Alg. uitkering en uitk. Gemeentefonds	59.967	57.371	60.188	59.765	59.802	59.773
TV08 Overige baten en lasten	581	185	0	0	0	0
Baten Overzicht algemene dekkingsmiddelen	91.118	84.566	73.003	72.578	72.612	72.244
Totaal saldo van baten en lasten	67.606	71.192	72.545	71.042	71.343	71.445
Mutaties reserves	-5.521	-855	-1.094	305	220	80
Resultaat	62.085	70.337	71.451	71.347	71.563	71.525

Als gevolg van de invoering van de taakvelden en de wijziging van het BBV is de wijze waarop de met treasury verbonden lasten en baten in de begroting zijn opgenomen, veranderd. Lasten en baten (doorbelasting) werden bruto opgenomen, maar na de wijzigingen worden deze netto opgenomen. De doorbelaste kosten worden dus in mindering gebracht op de lasten en niet langer als baat opgenomen. Het gaat daarbij uitsluitend om een verdelingsvraagstuk. De toename op het budget bij taakveld 08 overige baten en lasten betreft hoofdzakelijk het begrotingssaldo dat volgt uit het meerjarenperspectief.

2.11 Overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Overhead

Kosten van overhead zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Overheadkosten worden integraal opgenomen in het "overzicht overhead" en niet verdeeld naar de verschillende beleidsterreinen in de programma's. De uitzondering hierop is het deel van overhead dat bij investeringen en grondexploitaties hoort. Dit deel wordt wel toegerekend. Het overheadtarief wordt berekend door de totale overheadlasten van het taakveld overhead te delen door het totale directe personeelskosten. De omvang van de doorbelasting blijkt uit de onderstaande tabel.

Toegerekende overhead (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Toegerekend aan investeringen en grondexploitaties	878	878	878	878

De baten en de lasten van de overhead zijn in onderstaande tabel meerjarig weergegeven. Hierop zijn de lasten voor investeringen en grondexploitaties reeds in mindering gebracht. De baten betreffen huuropbrengsten van gebouwen, bijdragen van derden en overige inkomsten.

Exploitatie (bedragen x € 1.000; - = nadeel)	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
TV04 Overhead lasten	12.056	12.057	12.075	11.997
TV04 Overhead baten	621	632	657	657
Totaal saldo van baten en lasten	-11.435	-11.425	-11.418	-11.340
Mutaties reserves	890	-	-	-
Resultaat	-10.545	-11.425	-11.418	-11.340

Investeringen (bedrag x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Vervangingsplan inventaris	125		84	
Software	115	160	133	
Hardware	53	253	228	
Tractor	75			
Informatiebeleid	540			
Communicatie	100	65		
Totaal investeringen	1.008	478	445	-

Vennootschapsbelasting

In het najaar van 2017 wordt gestart met de bepaling van de vennootschapsbelasting (VPB-plichtige) "ondernemersactiviteiten". Op basis van de uitkomsten van die exercitie kan bepaald worden of er sprake is van de verplichting tot betaling van VPB. In 2016 en 2017 zijn er voorzichtigheidshalve reeds verplichtingen opgenomen voor de VPB, op basis van de eerder uitgevoerde quickscan. Wij nemen het standpunt in dat er geen bedrag voor VPB opgenomen hoeft te worden in de begroting aangezien onze activiteiten niet winstgevend zijn. Over ons standpunt gaan wij verder met de belastingdienst in gesprek. We hebben wel een inschatting gemaakt van mogelijke effecten en dit vertaald in een risico. Zie voor de uitwerking van het risico de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Onvoorzien

De post Onvoorzien in de begroting dient ter dekking van lasten waarvoor geen budget in de begroting is opgenomen. In de begroting wordt structureel een vast bedrag van € 100.000 voor onvoorzien uitgaven meegenomen. Voor het aanwenden van de post Onvoorzien (algemeen) als dekkingsmiddel gelden drie toetsingscriteria te weten: onvoorzienbaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar.

Begroting 2018

Beleidsbegroting: Paragrafen

3 Beleidsbegroting: Paragrafen

De begroting bestaat uit een beleidsmatig en een financieel gedeelte. De "paragrafen" vallen onder het beleidsmatige gedeelte. Zij geven een dwarsdoorsnede van de begroting, gezien vanuit een bepaald beleidsterrein. Het gaat met name om de beleidslijnen voor beheersmatige aspecten die grote (beleidsmatige en/of financiële) gevolgen kunnen hebben en/of van belang zijn voor het realiseren van de programma's. Deze informatie komt anders in de begroting veelal versnipperd voor en is daardoor minder inzichtelijk.

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

3.1.1 Inleiding

Deze paragraaf gaat in op de vraag in welke mate de financiële positie van gemeente Gorinchem toereikend is om de financiële gevolgen van risico's die zij loopt, op te kunnen vangen.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit:

1. De beschikbare weerstandscapaciteit: alle middelen en mogelijkheden om onvoorziene gebeurtenissen op te vangen.
2. De benodigde weerstandscapaciteit: Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen (zoals voorzieningen) én die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van de gemeente.

3.1.2 Vastgesteld beleid

Voor de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn de volgende vastgestelde beleidskaders van toepassing:

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen	2017

3.1.3 Beschikbare weerstandscapaciteit

In onderstaande tabel is weergegeven hoe de beschikbare weerstandscapaciteit is opgebouwd.

Beschikbare weerstandscapaciteit (bedragen x € 1 miljoen)	Jaarstukken 2016	Begroting 2018
Algemene reserve	31,7	36,1
Onbenutte belastingcapaciteit	1,7	2,4
Post onvoorzien	0,1	0,1
Meerjarige begrotingssaldi	Niet berekend	4,4
Totale weerstandscapaciteit	33,5	43,0

De toename van de totale weerstandscapaciteit met circa €9 miljoen is voor bijna € 4,5 miljoen te verklaren doordat per 2018 ook de meerjarige begrotingssaldi (2018-2021) worden meegerekend. De onbenutte belastingcapaciteit valt € 0,7 miljoen hoger uit door een gewijzigde berekening. De onbenutte belastingcapaciteit wordt berekend door een vergelijking te maken van de artikel 12 tarieven met onze belastingtarieven.

3.1.4 Benodigde weerstandscapaciteit

In de onderstaande tabel wordt een overzicht van de benodigde weerstandscapaciteit gegeven. De risico's zijn gekwantificeerd aan de hand van de beleidsuitgangspunten uit de nieuwe nota *Reserves, voorzieningen & weerstandsvermogen*. De benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend door de gemiddelde kans te vermenigvuldigen met het financiële gevolg als het risico zich daadwerkelijk voordoet. Is het financiële gevolg meerjarig, dan wordt het risico voor maximaal vier jaar meegenomen in de benodigde weerstandscapaciteit. Jaar 1 voor 100%, jaar 2 voor 75%, jaar 3 voor 50% en jaar 4 voor 25%. Dat betekent dat vanaf het jaar van optreden van een risico de gemeente maximaal vier jaar de tijd heeft om het financiële gevolg voor 100% in de begroting te verwerken. Als het financiële gevolg meerjarig is, staat er in onderstaande tabel een S (Structureel). De I staat voor een incidenteel financieel gevolg. Voor een verdere toelichting op de berekening verwijzen wij naar de nieuwe nota.

Benodigde weerstandscapaciteit (bedragen x € 1 miljoen)	Jaarstukken 2016	S/I	Berekend risico
Risico's			
1. Gemeentelijke grondexploitaties	4,6	I	4,6
2. Hoog Dalem	2,7	I	3,3
3. Bedrijfsvoering	0,5	S	0,5
4. Verbonden partijen	0,8		
4a. Wegvallen van dividendinkomsten	-	S	0,8
4b. Algemene risico's	-	S	1,0
5. Gemeentefonds	0,5	S	0,9
6. Drie decentralisaties	1,3	-	-
7. Rentelasten	-	-	-
8. Veerdienst	0,1	S	0,2
9. Totale garanties	2,9		
9a. Waarborggaranties	-	-	-
9b. Garanties	-	I	5,0
10. Uitgegeven geldleningen	0,5	I	0,3
11. Vennootschapsbelasting (VPB)	0,7	S	1,5
12. Omgevingswet	0,3	-	-
13. Station Papland	-	I	2,3
14. Leegstand panden	-	S	1,0
Totale risicoprofiel	14,9	-	21,4

1. Gemeentelijke bouwgrondexploitaties

De risico's rondom de gemeentelijke bouwgrondexploitaties zijn ingeschat op circa € 5 miljoen. Per grondexploitatie is een onderverdeling gemaakt naar de mogelijke risico's. Let wel dat dit alleen de risico's zijn waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd. De risico's rondom grondexploitaties moeten in combinatie met de gevormde voorzieningen grondexploitaties beschouwd worden.

De stijging t.o.v. de jaarstukken 2016 wordt met name veroorzaakt door risico's bij project Groote Haar in verband met hogere civieltechnische ramingen. Voor meer informatie verwijzen wij u naar het Meerjarenprogramma Grondexploitaties.

2. Hoog Dalem

De gemeentelijke risico's van het bouwproject Hoog Dalem worden, op basis van de laatst vastgestelde grondexploitatie, ingeschat op € 3 miljoen. De stijging t.o.v. de jaarstukken 2016 wordt met name veroorzaakt door het toegenomen risico op meerkosten rondom de onteigening van grond. In december 2017 leveren de

rechtbankdeskundigen conform de huidige planning hun rapportage aan bij het Hof. Dit is mede op basis van de aangeleverde stukken, zitting en nalevering van stukken. De uitspraak van het Hof wordt in april 2018 verwacht.

3. Bedrijfsvoering

De risico's ten aanzien van bedrijfsvoering vallen uiteen in risico's rondom de gemeentelijke informatievoorziening en risico's op het vlak van juridische / financiële control. Voor de gemeentelijke informatievoorziening is de vraag of er voldoende zicht is op de risico's ten aanzien van het informatiebeveiligingsbeleid. Bij financiële control gaat het om risico's die ontstaan doordat juridische afspraken niet worden nagekomen, het contractenbeheer niet op orde is, dat kosten voor projecten en projectleiders niet goed in de gemeentelijke begroting zijn verwerkt et cetera. Ook nieuwe wettelijke ontwikkelingen die op de gemeente afkomen en die gevolgen kunnen hebben voor de bedrijfsvoering vallen hieronder.

4. Verbonden partijen

Gorinchem kent een groot aantal verbonden partijen. Het aantal verbonden partijen en het financieel en inhoudelijk belang hiervan neemt de laatste jaren toe. Om die reden onderscheiden we twee risico's:

- **Lagere of geen dividendinkomsten**

In de begroting zijn dividendinkomsten geraamd. Het kan zijn dat deze dividendinkomsten lager uitvallen of dat er geen dividendinkomsten zijn. Denk in het bijzonder aan het mogelijk gevolg voor de dividenuitkering van Stedin als gevolg van de splitsing per 31 januari 2017.

- **Algemene risico's**

De DG&J, inclusief de Service Organisatie Jeugd, doet in beginsel niet aan reservevorming. Bij substantiële financiële tegenvallers kan zij daarom bij gemeenten aankloppen. Gezien de veranderingen en de risico's binnen het DG&J-terrein is dit een mogelijk scenario. Het risico zit voornamelijk op het onderdeel Jeugd. In de zienswijzebrief op de begroting 2018 van DG&J heeft gemeente Gorinchem geadviseerd om het risico *uittreding gemeenten uit het samenwerkingsverband* te kwantificeren. In regionale overleggen met de andere deelnemers probeert de gemeente Gorinchem dit risico af te laten nemen.

Verder is het weerstandsvermogen van de GR AVRES voldoende om de overige interne en externe risico's af te dekken. Wel zijn er enkele aandachtspunten op het gebied van informatie, automatisering, organisatie en planning en control. Als deze zich onverhoopt manifesteren, is er voor het gemeentelijk deel van eventuele kosten dekking voorhanden binnen de reserve Sociaal domein.

5. Gemeentefonds

De hoogte van de Gemeentefonds uitkering heeft de afgelopen jaren een fluctuerend verloop gekend. Dit werd veroorzaakt door de algemene economische omstandigheden, het uitgangspunt van 'Samen de trap op, samen de trap af' en periodieke herijkingen van de maatstaven. De uitkering uit het Gemeentefonds vormt daardoor een risico voor de financiële huishouding van de gemeente. De verwachting is dat de uitkering uit het Gemeentefonds, zeker op de middellangetermijn, een fluctuerend verloop zal blijven houden. Globaal gezien zijn er drie risico's te onderscheiden: 1). Het Rijk bezuinigt op het Gemeentefonds, 2). Het Rijk herziet de verdeling of 3). De bestaande verdelingsmaatstaven ontwikkelen zich anders dan geraamd.

6. Drie decentralisaties

Conform de nieuwe nota *Reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen* en het bijbehorende raadsvoorstel is de reserve Sociaal Domein toereikend om specifieke risico's in het Sociaal Domein af te dekken. Op het moment dat de reserve ontoereikend is voor het opvangen van risico's, wordt er een beroep gedaan op de algemene reserve. Omdat de inschatting is dat de reserve Sociaal Domein toereikend is voor mogelijke risico's, worden de risico's in het Sociaal Domein niet meegenomen in de berekening voor de benodigde weerstandscapaciteit.

7. Rentelasten

Conform het Treasurybeleid ligt de targetrente onder de gehanteerde rekenrente. Hierdoor vallen na verwachting de rentelasten van eventuele nieuwe (langlopende) leningen binnen de begrote rentelasten. Om die reden schatten wij het risico dat de rentelasten hoger zijn dan de begrote rentelasten in op nul.

8. Veerdienst

Ten behoeve van de exploitatie van de veerdienst Gorinchem - Sleeuwijk - Werkendam - Hardinxveld-Giessendam werd tot april 2017 een provinciale subsidie ontvangen. Eind 2017 verschijnt de businesscase (inclusief het onderzoek naar duurzaam varen) die mogelijk een oplossing biedt voor het wegvallen van de subsidie. Mocht dit niet lukken en mocht er geen sprake zijn van andere bijdragen of kostenreductie (staken van (een deel van) de dienst), dan leidt dit tot een financiële nadelen voor Gorinchem vanaf 2019.

9. Garanties

Waarborggarantie

De huidige boekwaarde van de totale garanties is € 820 miljoen. Circa € 780 miljoen hiervan wordt verklaard door de garantstellingen door tussenkomst van waarborgfondsen. Dit zijn stichtingen die garant staan voor leningen die kredietverstrekkers zoals banken hebben uitstaan bij woningbouwcorporaties, welzijnsorganisaties etcetera. De gemeente fungeert als achtervang voor het waarborgfonds. Het risico dat de gemeente wordt aangesproken als achtervang is nagenoeg nihil.

Garanties

De overige garanties van circa € 40 miljoen wordt voor circa € 26 miljoen verklaard door deelnemingen in CV's waarvan de CV Hoog Dalem het grootste onderdeel is. Op deze garanties kan de gemeente financieel risico lopen. Of dat het geval is, is voor een deel afhankelijk van de kwaliteit van de informatieverstrekking van deze partijen.

10. Uitgegeven geldleningen

De huidige boekwaarde van uitgegeven geldleningen is € 0,9 miljoen. Aangezien er een risico bestaat dat deze geldleningen niet terug betaald worden, loopt de gemeente een risico.

11. Vennootschapsbelasting (VPB)

De gesprekken met de belastingdienst over de definitieve bepaling van belastingplichtige activiteiten hebben nog niet plaatsgevonden. In het najaar van 2017 worden deze gesprekken verder voorbereid onder begeleiding van een externe adviseur. Er is al wel een voorlopige aanslag ontvangen voor 2017, waarvan de financiële gevolgen zijn meegenomen in de tussenrapportage 2017. Pas na de verdere uitwerking van de mogelijke belastingplichtige activiteiten zal blijken of dit afdoende is.

12. Omgevingswet

De verwachting is dat de Omgevingswet op zijn vroegst op 1 januari 2021 in werking zal treden. Omdat nu al bekend is dat de Omgevingswet een forse impact zal hebben op de gemeentelijke organisatie en ook het handelen van de gemeenteraad is er intern een werkgroep gestart. In de begroting 2018 is een werkbudget van circa € 400.000 opgenomen voor zowel 2018 als 2019. Vooralsnog wordt het risico op nihil geschat.

13. Station Papland

In het coalitieakkoord is opgenomen dat besluitvorming over de ontwikkeling en investering van de halte Gorinchem Noord / Papland wordt doorgeschoven naar de volgende raadsperiode. De aanleg van het station loopt in principe mee met de ontwikkeling van het bedrijventerrein Grootte Haar. Dit betekent dat in 2019 rekening gehouden moet worden met de kosten die met de aanleg van dit station gemoeid zijn. Er is een reserve voor station Papland met een hoogte van € 1,8 miljoen. De huidige inschatting is dat deze reserve niet voldoende is om de kosten te dekken. Het tekort schatten we in op € 2,6 mln., hetgeen gewogen neerkomt op een incidenteel risico van € 2,3 miljoen.

14. Leegstand panden

In de begroting zijn huurinkomsten uit panden (inclusief woningen) geraamd. Omdat het risico bestaat op leegstand kan het zijn dat de huurinkomsten (structureel) nadelig uitvallen voor de begroting.

Totaal benodigde weerstandscapaciteit

De totaal benodigde weerstandscapaciteit komt uit op ruim € 21 miljoen. In de volgende paragraaf wordt duidelijk wat het effect hiervan is op het weerstandsvermogen.

3.1.5 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen (ook wel weerstandsratio) is de deling van de beschikbare weerstandscapaciteit door de benodigde weerstandscapaciteit.

Weerstandsvermogen	Ruim voldoende	Jaarstukken 2016	Begroting 2018
Weerstandsvermogen	$1,4 < x < 2,0$	2,25	2,01

Voor de begroting 2018 is het weerstandsvermogen circa 2. Daarmee voldoen we aan de gestelde norm van minimaal 1,4. De berekening bij de jaarstukken 2016 was niet gebaseerd op de systematiek volgens de onlangs vastgestelde nota. De daling van de ratio in 2018 ten opzichte van de jaarrekening 2016 is dus niet het gevolg van een lagere beschikbare weerstandscapaciteit, maar van een hoger berekend risicoprofiel.

3.1.6 Financiële kengetallen

Kengetallen drukken de verhouding uit tussen bepaalde onderdelen van de begroting en/of de balans. Deze kengetallen kunnen behulpzaam zijn bij het beoordelen van de financiële positie van de gemeente. Elk kengetal lichten we toe en vergelijken we met signaleringswaarden van de provincie Zuid-Holland. De provincie hanteert de volgende drie categorieën: minst risicovol, neutraal en meest risicovol. Wij benadrukken dat we voorzichtig moeten omgaan met conclusies te trekken uit individuele kengetallen. De kengetallen moet men altijd in samenhang bekijken.

Netto schuldquote

	Netto schuldquote (bedragen x € 1.000 ; stand ultimo boekjaar)	Jaarstukken 2016	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A	Vaste schulden	151.609	118.335	126.341	142.242	142.242
B	Netto vlottende schuld	4.718	14.205	15.509	5.573	-6.500
C	Overlopende passiva	7.893	6.500	6.500	6.500	6.500
D	Financiële vaste activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	3.328	3.236	3.172	3.155	3.136
E	Uitzettingen < 1 jaar	8.507	8.245	8.245	8.245	8.245
F	Liquide middelen	460	150	150	150	150
G	Overlopende activa	9.261	5.605	5.605	5.605	5.605
H	Totale baten (exclusief mutaties reserves)	144.626	119.178	128.466	118.824	118.379
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	99%	102%	102%	115%	106%
I	Financiële vaste activa (exclusief uitstaande leningen)	2.438	2.438	2.438	2.438	2.438
	Netto schuldquote (A+B+C-E-F-G-I)/H x 100%	99%	103%	103%	116%	106%

De netto schuldquote is het totaal van de leningenportefeuille verminderd met de eigen middelen. Hierdoor ontstaat een indicatie van de druk van de rentelasten op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre de gemeente geld doorleent, is ook de netto schuldquote exclusief doorgeleende gelden weergegeven. De komende jaren blijven de beide kengetallen rond de 100% schommelen. De daling van de totale baten vergeleken met de Jaarstukken 2016 heeft onder andere te maken met technische correcties als gevolg van wijzigingen in het BBV. Op basis van het BBV

worden de doorbelaste overhead en (bespaarde) rente niet meer als baat opgevoerd in de begroting. Hierdoor daalt het begrotingstotaal. Dit heeft verder geen financiële consequenties. Wel heeft dit gevolgen voor de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Uit de paragraaf financiering blijkt echter dat wij ruimschoots aan deze landelijke normen voldoen.

De stijging van de totale baten in 2019 wordt veroorzaakt door mutaties in het grondbedrijf, aangezien in 2019 grondverkoop en winstnemingen plaatsvinden. Op basis van de signaleringswaarde is de netto schuldquote dan ook neutraal.

Solvabiliteitsratio

Solvabiliteit (in procent)	Jaarstukken 2016	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	50.890	51.012	49.171	49.215	49.415
B Balanstotaal	231.485	233.827	240.698	242.900	228.907
Solvabiliteit (A/B) x 100%	22%	22%	20%	20%	22%

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de verhouding van het eigen vermogen tot het balanstotaal. Dit laat zien dat we op de lange termijn goed aan onze financiële verplichtingen kunnen voldoen. Op basis van de signaleringswaarde is de solvabiliteitsratio neutraal.

Structurele exploitatieruimte

Structurele exploitatieruimte (bedragen x € 1.000 ; stand ultimo boekjaar)	Jaarstukken 2016	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A Totale structurele lasten	121.546	116.584	122.802	116.259	116.502
B Totale structurele baten	134.469	118.338	125.623	118.824	118.379
C Totale structurele toevoegingen aan de reserves	-	-	-	-	-
D Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	6	-	-	65	65
E Totale baten	144.626	119.178	128.466	118.824	118.379
Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/E x 100%	9%	1%	2%	2%	2%

Het kengetal structurele exploitatieruimte laat zien dat de structurele baten voldoende zijn om de structurele lasten te dekken. Op basis van de signaleringswaarde is het kengetal structurele exploitatieruimte neutraal.

Grondexploitatie

Kengetal grondexploitatie (bedragen x € 1.000 ; stand ultimo boekjaar)	Jaarstukken 2016	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A Niet in exploitatie genomen bouwgronden	-	-	-	-	-
B Bouwgronden in exploitatie	46.936	39.889	43.021	48.776	41.181
C Totale baten (exclusief mutaties reserves)	144.626	119.178	128.466	118.824	118.379
Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	32%	33%	33%	41%	35%

Het kengetal grondexploitatie geeft de boekwaarde van grondexploitatie weer ten opzichte van de totale baten van de gemeente. Dit kengetal laat twee dingen zien. Allereerst is er een risico dat de gemeente bij verkoop van de gronden niet de gehele boekwaarde kan realiseren. Als tweede kan een hoge boekwaarde wel betekenen dat bij verkoop de opbrengsten (incidentele baten) gebruikt kunnen worden om bijvoorbeeld de leningenportefeuille af te bouwen. Op basis van de signaleringswaarde is het kengetal grondexploitatie neutraal.

Belastingcapaciteit

Belastingcapaciteit (in euro)		Jaarstukken 2016	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	262	273	273	273	273	273
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	220	220	220	220	220	220
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	226	226	226	226	226	226
D	Eventuele heffingskorting	-	-	-	-	-	-
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	708	719	719	719	719	719
F	Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin (in jaar t -1)	716	716	716	716	716	716
	Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	99%	100%	100%	100%	100%	100%

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk van de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde van 100%. De komende jaren is de belastingdruk gemiddeld en op basis van de signaleringswaarde neutraal.

Financiële kengetallen in perspectief

Kengetallen	Jaarstukken 2016	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Netto schuldquote	99%	102%	102%	115%	106%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	99%	103%	103%	116%	106%
Solvabiliteitsratio	22%	22%	20%	20%	22%
Structurele exploitatieruimte	9%	1%	2%	2%	2%
Grondexploitatie	32%	33%	33%	41%	35%
Belastingcapaciteit	99%	100%	100%	100%	100%

Op basis van de kengetallen is de financiële positie van de gemeente Gorinchem houdbaar. Voor alle kengetallen zit de gemeente in de categorie neutraal. Er is structureel begrotingsevenwicht en er is voldoende weerstandscapaciteit beschikbaar om risico's op te kunnen vangen. De gemiddelde korte schuld en het renterisicobedrag bevinden zich onder de normen van het rijk (respectievelijk de kasgeldlimiet en de renterisiconorm). Dit betekent dat het risico beperkt is dat het begrotingsevenwicht in gevaar komt als gevolg van fluctuaties in de korte en lange rente. Ook de kengetallen grondexploitaties en belastingcapaciteit tonen een gunstig beeld.

3.2 Onderhoud kapitaalgoederen

3.2.1 Inleiding

We maken voor de kapitaalgoederen onderscheid tussen vastgoed en niet-vastgoed om aansluiting te houden met de verdeling zoals die in de paragraaf grondbeleid en vastgoedbeleid is opgenomen. Per categorie worden de kapitaalgoederen nader toegelicht, inclusief het daarbij behorende onderhoud. Een overzicht van de soorten kapitaalgoederen is opgenomen in de tabel van het laatste onderdeel in deze paragraaf.

3.2.2 Vastgesteld beleid

De volgende vastgestelde beleidskaders zijn van toepassing:

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Visie op vastgoed	2013
Visie en Beleidsplan Openbare Ruimte (VBOR)	2014
Nota Vastgoedbeleid	2014
Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2016-2020	2015

3.2.3 Vastgoed

De kapitaalgoederen die onder de categorie vastgoed vallen zijn de gebouwen, monumenten, parkeergarages en kunst. Het beleid inzake het vastgoed is vastgesteld middels de nota vastgoedbeleid. Onderdeel van de nota is de vastgoedlijst die jaarlijks wordt geactualiseerd en vastgesteld door het college. Aan de hand van de vastgoedlijst is per object inzichtelijk wat voor soort vastgoed het is, wat het feitelijk gebruik is en wat het perspectief is.

3.2.4 Niet-vastgoed

Wegen

In het Wegenbeheerplan 2015-2019 is de noodzakelijke onderhoudsplanning voor de komende vijf jaar opgenomen. Dit is de financiële basis voor de korte en middellange termijn. Door uitvoering te geven aan dit plan, zorgen we dat onze verharding wordt onderhouden volgens de kwaliteit zoals is vastgesteld in het beleidskader VBOR.

Groen

Het openbaar groen bepaalt in grote mate de uitstraling van de openbare ruimte. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is de biodiversiteit zoveel mogelijk in stand te houden en zo mogelijk te bevorderen. Specifiek voor bomen speelt het veiligheidsaspect een rol. De kwaliteitskaders zijn vastgelegd in het VBOR.

Riolering

In het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) 2016-2020 is de beleidsmatige, financiële en technische basis voor het onderhoud van het rioelstelsel vastgelegd. Binnen de AV is er een samenwerkingsverband op het gebied van de waterketen. Dit betreft een samenwerking tussen negen gemeenten en het waterschap om de beoogde besparingsdoelstelling uit het Bestuursakkoord water te realiseren.

Water

De onderhoudswerkzaamheden betreffen voornamelijk het maaien van baarden van de watergangen, afplaggen van plasbermen, uitvoeren ontvangstplicht groenafval van het waterschap en onderhoudswerken aan de beschoeiing. De overige reguliere werkzaamheden worden jaarlijks uitgevoerd. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Veerboten

De Veerdienst beschikt over zeven veerponten (twee autoveerponten, twee voet-fiets ponten en drie veertaxi's). De onderhoudskosten maken deel uit van de reguliere begroting. Hiervoor is géén meerjaren onderhoudsplan opgesteld.

Havens

Onder de havens vallen:

- De Lingehaven met daarbij behorend het havenkantoor, het voorzieningengebouw, alle steigers en remmingswerken;
- De dienstensteiger, een passantensteiger en de steigers van de veerdienst welke buiten de waterpoort zijn gelegen en alle overige steigers in de Lingehaven;
- De Handelskade en de loswal.

Het onderhoud aan de havens gebeurt aan de hand van meerjarenonderhoudsplannen. Het onderhoud van de steigers in Sleeuwijk, Woudrichem, Werkendam en Hardinxveld-Giessendam komt voor rekening van de betreffende gemeente met uitzondering van de aluminium laadkleppen welke door de gemeente Gorinchem worden onderhouden.

Bruggen, kunstwerken en beschoeiing

Het onderhoud aan de bruggen, kunstwerken en duikers wordt uitgevoerd op basis van het MOP Kunstwerken, bruggen en steigers. In 2017 heeft een schouw en inventarisatie plaatsgevonden welke heeft geleid tot een actualisatie van het MOP.

Tot nu toe was er geen budget gereserveerd voor onderhoud beschoeiingen. Gebleken is dat de gemeente wel verplicht is om de beschoeiingen te onderhouden. Daarom is in 2017 een MOP vastgesteld en zijn de daarvan afgeleide budgetten verwerkt in de meerjarenbegroting.

Openbare verlichting

De gemeente heeft circa 7.800 lichtpunten in haar bezit die zij onderhoudt en vervangt. Het beheer van de openbare verlichting is via de hiervoor opgerichte Gemeenschappelijke Regeling (GR) ondergebracht bij het bureau Openbare verlichting Lek-Merwede (OVL). Op dit moment vervangen wij, waar mogelijk, bestaande armaturen en lichtmasten voor duurzame varianten volgens de reguliere onderhoudsplanning. Voor wat betreft het regulier klein onderhoud zijn geen bijzonderheden te melden.

3.2.5 Meerjarenonderhoudsplannen (MOP's)

Voor het planmatig onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen zijn meerjaren MOP's opgesteld. Uitzondering daarop zijn de kapitaalgoederen groen en veerboten. De onderhoudskosten voor groen zijn jaarlijks en daar is geen sprake van groot onderhoud. De onderhoudskosten voor veerboten zijn afhankelijk van de keuzes die worden gemaakt naar aanleiding van de businesscase. Voor het kapitaalgoed riolering is het MOP opgenomen in het GRP. In de tabel van het onderdeel kwaliteitsniveau en onderhoudslasten per kapitaalgoed is de relatie met de onderhoudsplannen en het gewenste kwaliteitsniveau inzichtelijk gemaakt.

3.2.6 Kwaliteitsniveau en onderhoudslasten per kapitaalgoed

In onderstaande tabel is per kapitaalgoed het kwaliteitsniveau van onderhoud en de onderhoudslasten weergegeven zoals deze in de meerjarenbegroting 2018-2021 zijn opgenomen.

Kwaliteitsniveau onderhoud kapitaalgoederen en bijbehorende onderhoudslasten (bedragen x € 1.000)	Kwaliteitsniveau	Jaarlijkse storting in voorziening groot onderhoud	Gepland groot onderhoud jaarschijf 2018	Jaarlijks budget regulier (klein) onderhoud
<u>Gebouwen:</u>				
- woningen en panden	normaal en instandhouding	112	196	72
- onderwijspanden	normaal en instandhouding	303	345	288
- panden Stichting Gorichemse Sportaccommodaties	normaal	340	789	14
- panden t.b.v. kunstuitoefening	normaal	119	92	118
- panden maatschappelijke zorg	normaal	2	1	2
- gemeentelijk onroerend goed	normaal	358	484	520
		1.233	1.907	1.014
Wegen	zie VBOR ¹	-	-	950
Groen	zie VBOR ¹	-	-	696
Riolering	Conform vGRP ²	-	-	285
Water	geen kwaliteitsniveau vastgesteld ³	-	-	21
Veerboten	geen kwaliteitsniveau vastgesteld	-	-	204
Havens	normaal	81	19	69
Bruggen, kunstwerken en duikers	normaal	154	212	-
Monumenten	normaal	155	623	123
Parkeergarages	normaal	123	111	111
Buitensportaccommodaties ⁴	normaal	120	303	81
Beschoeiingen ⁵	normaal	-	-	15
Openbare verlichting	normaal	26	-	78
Kunst	normaal	10	15	21
	Totaal	1.901	3.190	3.667

1. Bij de vaststelling van het beleidskader VBOR Schoon en heel is ook gekozen voor gebiedsdifferentiatie, waardoor - via maatwerk - verschillende kwaliteitsniveaus zijn vastgesteld. Deze verschillen dus per gebied/woonwijk en variëren van exclusief, bijzonder niveau, plus niveau tot standaard niveau. Zie hiervoor verder het beleidskader.
2. In (een bijlage van) het GRP worden de doelen, functionele eisen, maatstaven en meetmethoden beschreven. Dit is de kwaliteit die met het GRP wordt beoogd.
3. Het beheer van de watergangen is de verantwoordelijkheid van het Waterschap Rivierenland. Zij voeren hier de regie en stellen het kwaliteitsniveau vast.
4. De financiële consequenties van het te actualiseren MOP buitensport worden in 2018 aan de gemeenteraad voorgelegd.
5. De vervangingsinvesteringen mbt beschoeiingen lopen via het investeringsplan

3.3 Financiering

3.3.1 Inleiding

Financiering betreft de wijze waarop de gemeente leningen aantrekt en eventueel overtollig geld (tijdelijk) uitzet. Beleidskaders voor financiering zijn nodig om de rentelasten te beheersen en de risico's te beperken.

3.3.2 Vastgesteld beleid

Naast de wettelijke kaders geldt voor de paragraaf Financiering het volgende raadsbeleidskader:

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Treasurybeleid	2017

Het Treasurybeleid verschaft duidelijkheid omtrent de vraag hoe gemeente Gorinchem haar financieringsbehoefte invult en het renterisico beheerst.

Daarnaast heeft het college de volgende twee documenten vastgesteld:

Relevant besluit college	Vastgesteld door college in
Treasurystatuut	2017
Notitie schuldpositie	2017

Het Treasurystatuut verschaft duidelijkheid omtrent de spelregels rondom Treasury.

De notitie schuldpositie verschaft duidelijkheid omtrent de leningenportefeuille van Gorinchem en bevat sturingsmogelijkheden om de schuldpositie (positief) te beïnvloeden.

3.3.3 Financieringsportefeuille

In onderstaande tabel wordt de meerjarige ontwikkeling van onze langlopende leningportefeuille, extra (her-) financieringsbehoefte en rente- en aflossingsverplichtingen weergegeven per 1 januari van het betreffende jaar.

Financieringsportefeuille (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Stand langlopende leningen per 1-1	139.603	118.335	126.341	142.242
Aflossingsverplichtingen	21.268	13.076	7.112	12.150
Financieringsbehoefte	-	21.083	23.013	7.338
Rentebetelingsverplichtingen	4.160	4.229	4.196	4.065

Financieringsbehoefte

Om de financieringsbehoefte te bepalen zijn de volgende twee zaken belangrijk: (1) de boekwaarde van de investeringen en de voorraden gronden en (2) de financieringsmiddelen. Allereerst kijken wij naar de verwachte ontwikkeling van de boekwaarde van zowel lopende als nieuwe investeringen en gronden van 2018 tot en met 2021. Als tweede kijken wij naar de externe en de interne financieringsmiddelen. De externe financieringsmiddelen zijn de langlopende leningen en de kortlopende leningen. De interne financieringsmiddelen zijn de reserves en de voorzieningen. De financieringsbehoefte is vervolgens het saldo van de investeringen en de beschikbare financieringsmiddelen. Een financieringstekort lost de gemeente op door het aantrekken van nieuwe kortlopende of langlopende leningen. Conform het Treasurybeleid sluit gemeente Gorinchem kortlopende leningen af totdat de targetrente bereikt is. Dit kan betekenen dat een deel van de totale financieringsbehoefte de komende jaren opgevuld wordt met kortlopende leningen totdat de gemeente niet langer kort geld mag lenen als gevolg van de kasgeldlimiet (zie toelichting verderop over kasgeldlimiet). Zodoende is de bovenstaande financieringsbehoefte de langlopende

behoefte naar leningen en niet de totale financieringsbehoefte. De totale financieringsbehoefte is inclusief de behoefte naar kortlopende leningen. Dit verklaart het feit dat de stand van de langlopende leningenportefeuille behoorlijk fluctueert (zie ook de toelichting in de inleiding). De doelstelling van het Treasurybeleid is om het hieruit voortkomende renterisico zoveel mogelijk te beperken.

3.3.4 Renteontwikkeling

Bij de Perspectiefnota 2018 is de rekenrente bepaald op 1,9%. Aan de grondexploitaties dient de werkelijke rente te worden toegerekend. Deze rente wordt bepaald op de verhouding vreemd vermogen en totaal vermogen en het gemiddelde rentepercentage van de leningenportefeuille. De rente voor grondexploitaties is voor 2018 bepaald op 2,19%.

3.3.5 Renterisico's

Een gemeente moet haar renterisico's beheersen door middel van onder andere de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De overheid stelt grenzen aan het totaal van kort geld, omdat rentefluctuaties grote gevolgen kunnen hebben voor de rentelasten in de (meerjaren)begroting. De kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal.

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)	2018 - kwartaal 1	2018 - kwartaal 2	2018 - kwartaal 3	2018 - kwartaal 4
Toegestane kasgeldlimiet	10.362	10.362	10.362	10.362
Werkelijke kasgeldlimiet	8.850	8.850	8.850	8.850
Ruimte	1.512	1.512	1.512	1.512

Elk kwartaal is er een ruimte van ruim € 1,5 miljoen. Hiermee voldoen we ruimschoots aan de kasgeldlimiet.

Renterisiconorm

De renterisiconorm beperkt de omvang van de jaarlijkse aflossingen en de leningen die voor renteherziening in aanmerking komen. De renterisiconorm is vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal.

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Toegestane renterisiconorm	24.381	24.381	24.381	24.381
Werkelijke renterisiconorm	21.268	13.076	7.112	12.150
Ruimte	3.112	11.305	17.268	12.230

Uit bovenstaande tabel blijkt dat wij binnen de grenzen van de renterisiconorm opereren aangezien er elk jaar ruimte is.

3.3.6 Schatkistbankieren

Omdat onze gemeente niet structureel overtollige liquide middelen heeft, zal het verplichte schatkistbankieren voor onze gemeente in de praktijk niet snel een rol spelen. Wij monitoren dit aspect wel, want overtollige liquide middelen boven een drempelbedrag van circa € 1 miljoen moeten naar de schatkist worden overgedragen.

3.4 Bedrijfsvoering

3.4.1 Inleiding

Op basis van het BBV is de gemeente verplicht om de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering te verstrekken. Onder bedrijfsvoering verstaan we de sturing en beheersing van de ondersteunende processen binnen de organisatie. De paragraaf Bedrijfsvoering schetst op hoofdlijnen de manier waarop onze organisatie haar ambities wil bereiken en welke middelen daarvoor nodig zijn.

3.4.2 Personeels- en organisatiebeleid

Strategisch HRM

De projecten “arbeidsmarkt: van imago naar instroom” en “leeftijdsebewust personeelsbeleid” worden in 2018 voltooid. Beide komen tot uitdrukking door de inzet van ons personeelsinstrumentarium. Naast deze projecten wordt strategische personeelsplanning steeds belangrijker: welke uitstroom wordt er verwacht, hoe zorgen we tijdig voor passende nieuwe instroom van medewerkers, hoe behouden we gewenste kennis? Dit vraagt om een gezamenlijke aanpak door het management om de juiste verbanden te kunnen leggen en de ontwikkeling van de organisatie daarmee te bevorderen.

Formatie

	2017	2018	2019	2020	2021
FTE's	275,66	291,07	289,50	288,80	287,63

Het hierboven getoonde verloop van de formatie sluit aan bij het overzicht dat is opgenomen in de perspectiefnota 2018. Omdat er in de perspectiefnota besloten is over een aantal tijdelijke capaciteitsuitbreidingen, loopt het aantal formatieplaatsen de komende jaren licht terug.

Ziekteverzuim

In 2018 zetten we de lijn voort die gericht is op de vitale medewerker, vanuit de overtuiging dat vitaliteit bijdraagt aan verlaging van het ziekteverzuim. Naast de aandacht voor vitaliteit van onze medewerkers gaan we inzoomen op het ziekteverzuim. We onderzoeken of er een verband is tussen leeftijdsopbouw en ziekteverzuim en of we bijvoorbeeld eerder kunnen inspelen op werkgerelateerd verzuim. In samenwerking met de bedrijfsarts, management en Personeel en Organisatie (P&O) zetten we ons hiervoor in. Het project “leeftijdsebewust personeelsbeleid” waar duurzame inzetbaarheid onderdeel van is, hangt hier sterk mee samen.

Organisatie

De doorontwikkeling van de organisatie zal in 2018 verder vorm krijgen. De belangrijkste uitgangspunten in de doorontwikkeling zijn:

- Professionele dienstverlening bieden
- 'Huis op orde'
- Kwaliteit is leidend
- Een flexibele organisatie met flexibele medewerkers willen zijn
- Toekomstbestendig en centrumrol-waardig
- Van buiten naar binnen denkend en
- Werken vanuit opgaves/projecten.

3.4.3 Informatisering en automatisering

Wij volgen de (wettelijke) ontwikkelingen op het gebied van informatisering en automatisering. In 2018 wordt gestart met het aansluiten van onze informatiehuishouding op de verwachtingen van onze inwoners, bedrijven en instellingen. Wij zullen samenhang aanbrengen tussen de functionele aspecten (proces, digitalisering en informatie) en de technische inrichting (hardware, software en architectuur). De investeringen zijn gericht op de kwaliteit van gegevens, de verbinding/ontsluiting van gegevens tussen de organisatie en de stad (en vice versa), procesinrichting en verdergaande digitalisering van middelen en menskracht. Op deze wijze kan de informatiehuishouding professioneel worden gemanaged. Het inzetten van informatietechnologie speelt een belangrijke rol, bij enerzijds het voldoen aan wettelijke verplichtingen, en anderzijds in het leveren van optimale dienstverlening en efficiënte bedrijfsvoering. De organisatie van informatiemanagement is één van de aanbevelingen uit het rekenkameronderzoek naar een toekomstig digitale archivering. In het informatiebeleid is hiermee rekening gehouden.

3.4.4 Financiën

De financiële bedrijfsvoering (financieel beleid en financieel beheer) vervult een belangrijke plaats op het speelveld van de bedrijfsvoering. Het is de spil in de gemeentelijke P&C. Voortdurend wordt gewerkt aan een cyclus die raad, college en management in staat stelt om tijdig de juiste beslissingen te nemen.

In samenspraak met de gemeenteraad wordt constant gewerkt aan het doorontwikkelen van de P&C cyclus en aanverwante beleidsvelden. Daarbij wordt getracht om op transparante wijze aan te sluiten bij de informatiebehoefte van de gemeenteraad. Ook in 2018 gaan we verder met het doorontwikkelen en verbeteren van de P&C cyclus. Zo zullen we de huidige opzet van de begroting evalueren in samenspraak met de raad. In 2018 wordt projectmatig een aantal onderwerpen opgepakt, o.a. de verdere invoering van het risicomangement en beleid op het gebied van investeren en afschrijven. Daarnaast zullen we een onderzoek doen naar wat we verstaan onder overhead, hoe we dit het beste kunnen beheersen en wat de consequenties daarvan zijn voor de budgetten, de begroting en de investeringen. Tevens vergt de verdere versterking van de financiële adviesrol aandacht. Dat geldt ook voor de digitalisering van onze (financiële) administratie.

3.4.5 Inkoop en aanbesteding

We werken aan de verdere professionalisering van de inkoopfunctie zodat er beter gestuurd kan worden op het inkoopproces. We volgen de landelijke ontwikkelingen op het gebied van maatschappelijk verantwoord inkopen en passen deze toe. Hierbij sluiten we aan op het beleidsplan Duurzaamheid.

3.4.6 Regionale samenwerking

In 2018 zal Gorinchem zich op verschillende schaalniveaus richten. Op het niveau van de Regio AV wordt verder uitwerking gegeven aan het koersdocument Grenzeloos samenwerken. Ten aanzien van de lopende herindelingen en de effecten hiervan op de bestaande regionale samenwerkingen c.q. GR is Gorinchem zich bewust van zijn verantwoordelijkheid voor het behoud van voorzieningen voor zijn inwoners én voor de inwoners van de regio. In 2018 zal verder inhoud worden gegeven aan het verder versterken van de eigenaarsrol van GR.

3.4.7 Bestuurlijke planning en control

Rekenkameronderzoeken

De aanbevelingen van het onderzoek subsidiebeleid van de rekenkamercommissie uit 2013 worden uitgewerkt in het vernieuwde subsidiebeleid. Om het subsidiebeleid daadwerkelijk een kwalitatieve impuls te geven, wordt voorgesteld om de uitkomsten van 'Inwoners aan zet' en het logische vervolg op 'Visie van de Stad' op te nemen in het vernieuwde subsidiebeleid.

Ten tijde van het samenstellen van de begroting 2018 van Gorinchem is het rekenkamerrapport (2017) "Digitalisering van de archiefketen" door de rekenkamercommissie opgeleverd. Het rapport zal in november 2017 aan de raad aangeboden worden. Voor het opstellen van het plan van aanpak is een bedrag van € 50.000 opgenomen in de begroting 2018.

Collegeonderzoeken

Burgerpeiling 2017

In 2017 heeft de gemeente Gorinchem de burgerpeiling (= collegeonderzoek ex. art. 213 Gemeentewet) die gebaseerd is op de standaard vragenlijst Waar Staat Je Gemeente uitgevoerd. Daarnaast is in 2017 een verdiepingsonderzoek klanttevredenheid dienstverlening uitgevoerd (balie, schriftelijk, digitaal en telefonie). Gorinchem scoort voor wat betreft de beleidsthema's 0,1 tot 0,2 punt hoger dan in 2014 en ook 0,1 tot 0,2 punt boven de vergelijkingsgroep gemeenten. In de raadsinformatiebrief 2017-1877 zijn de uitkomsten en de verbeterpunten vermeld en nader geduid.

Onderzoek 2018

Het college heeft, mede gelet op de gevraagde aandacht vanuit het onderzoek 'Waar staat je gemeente' voor dit onderwerp, gekozen voor een doelmatigheidsonderzoek naar toezicht en handhaving.

3.4.8 Administratieve organisatie en interne controle

In het najaar 2017 is een training gehouden voor alle betrokken medewerkers die interne controles uitvoeren. Hierdoor worden de Administratieve Organisatie en Interne Controle (AO/IC) taken verder geprofessionaliseerd.

Begin 2018 zal een frauderiscoscan opgeleverd worden. Deze scan is voor het eerst in 2015 uitgevoerd. Met deze scan wordt onderzocht of de gemeente voldoende interne beheersmaatregelen heeft getroffen om fraude te voorkomen en om zeker te zijn van de rechtmatigheid van de financiële beheershandelingen.

3.5 Verbonden partijen

3.5.1 Inleiding

De gemeente onderhoudt banden met diverse partijen waarin zij zowel een bestuurlijk en financieel belang heeft, de zogeheten verbonden partijen. Het aangaan van overeenkomsten met verbonden partijen komt voort uit maatschappelijke relevantie en politieke motieven. Een bestuurlijk belang houdt in dat de gemeente zeggenschap heeft in de betreffende partij; als een lid van het college zitting heeft in het bestuur of namens de gemeenteraad stemt. Een financieel belang houdt in dat de gemeente door deelname in een verbonden partij op enigerlei wijze risico kan lopen. Het BBV (art. 15) geeft het wettelijk kader weer en de vereisten voor deze paragraaf.

3.5.2 Vastgesteld beleid

Voor de paragraaf Verbonden partijen is het volgende vastgestelde beleidskader van toepassing:

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Raadsbeleidskader Verbonden partijen	2012

3.5.3 Lijst van verbonden partijen

De gemeente Gorinchem heeft te maken met diverse verbonden partijen. Deze verbonden partijen zijn in te delen in de volgende categorieën:

- A. Deelnemingen in N.V.'s en B.V.'s
- B. Gemeenschappelijke Regelingen (GR)
- C. Commanditaire Vennootschappen
- D. Stichtingen algemeen
- E. Stichtingen wettelijk conform BBV
- F. Coöperaties

De categorie A, B, C, E en F zijn verplicht volgens het BBV; categorie D is facultatief en wordt gepresenteerd op basis van het raadsbeleidskader Verbonden partijen. Uit bovenstaande blijkt dat er een splitsing is tussen 'stichtingen algemeen' en 'stichtingen wettelijk conform BBV'. Deze splitsing komt voort uit de notitie van de Commissie BBV over verbonden partijen (november 2014). Een stichting valt onder de categorie 'algemeen' als er slechts sprake is van een financieel belang (bijvoorbeeld een subsidierelatie). Als er sprake is van zowel een bestuurlijk als een financieel belang dan valt een stichting onder de categorie 'wettelijk conform BBV'.

In onderstaand overzicht wordt per categorie aangegeven welke verbonden partijen hiertoe behoren. Per verbonden partij wordt een nadere detaillering gegeven.

- A. Deelnemingen in N.V.'s en B.V.'s
 - N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten
 - N.V. Oasen
 - Eneco Groep N.V.
 - Stedin Holding N.V.
 - B.V MerwedeLingLijn
 - Gemeente Gorinchem Deelneming B.V.
- B. Gemeenschappelijke Regelingen
 - GR DG&J
 - GR Omgevingsdienst ZHZ
 - GR Veiligheidsregio ZHZ
 - GR Regio AV
 - GR Gevudo

- GR Uitvoeringsorganisatie Participatiewet AVRES
- GR Reinigingsdienst Waardlanden
- GR Bureau Openbare Verlichting
- C. Commanditaire Vennootschappen
 - CV Hoog Dalem
 - CV ROM-S, Beheer BV ROM-S
- D. Stichtingen algemeen
 - Stichting Bibliotheek AanZet
- E. Stichtingen wettelijk conform BBV
 - Stichting A27
 - Stichting Security 5
- F. Coöperaties
 - Coöperatie ParkeerService U.A.

3.5.4 Deelnemingen

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Vestigingsplaats	Den Haag.
Korte omschrijving	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen die het maatschappelijk belang behartigen. De kernactiviteit van de bank is het verstrekken van risicovrije kredietten. De BNG bundelt de klantvraag, doet een beroep op de financiële markt dat aansluit op de behoefte van beleggers. De BNG heeft zodoende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen.
Publiek belang	De gunstige prijzen van financieringsmiddelen worden doorgegeven aan decentrale overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.
Bestuurlijk belang	Eén lid van het College van B&W heeft stemrecht in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA). Het bestuurlijke belang (stemrecht) wordt bepaald naar rato ten opzichte van het ingebrachte kapitaal.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem heeft een belang van 0,173% in het aandelenkapitaal.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 4.486.000.000 Verwachte stand 1 januari 2018: Nog niet bekend (N.N.B.) Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € 149.514.000.000 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Resultaat	Resultaat 2016: € 3.650.000.000
Risico's	Doordat het eigenaarschap ligt bij overheden, en het werkterrein statutair beperkt is het risico voor krediet zeer laag.
Overige ontwikkelingen	De verwachte langlopende financieringsbehoefte wordt ingeschat op € 14,2 miljard. Het beleid is erop gericht diversificatie naar product, valuta en looptijd. De BNG handhaaft haar missie om overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang te voorzien van goedkope financiering.

N.V. Oasen

Vestigingsplaats	Gouda.
Korte omschrijving	Oasen N.V. maakt drinkwater voor 750.000 mensen en 7.200 bedrijven in het oosten van Zuid-Holland.
Publiek belang	Op duurzame wijze zorgdragen voor drinkwater.
Bestuurlijk belang	Een lid van het College heeft stemrecht in de AVA. Het daadwerkelijk bestuurlijk belang (stemrecht) in de AVA wordt bepaald naar rato van het ingebrachte kapitaal.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem heeft een belang van 4,55% in het aandelenkapitaal van Oasen.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 97.085.000 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018:N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € 152.765.000 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Resultaat	Eventueel resultaat wordt geheel toegevoegd aan het eigen vermogen.
Risico's	Niet van toepassing. Oasen had over 2016 een solvabiliteitsratio van 39%.
Overige ontwikkelingen	Niet van toepassing.

Eneco Groep N.V.

Vestigingsplaats	Rotterdam.
Korte omschrijving	Energiebedrijf.
Publiek belang	N.v.t.
Bestuurlijk belang	Een lid van het College heeft stemrecht in de AVA. Het daadwerkelijk bestuurlijk belang (stemrecht) in de AVA wordt bepaald naar rato van het ingebrachte kapitaal.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem heeft een belang van 0,68% in het aandelenkapitaal van Eneco.
Eigen vermogen	Stand 1 februari 2017: € 2.821.000.000 (gebroken boekjaar) Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 februari 2017: € 1.720.000.000 (gebroken boekjaar) Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Resultaat	Eneco heeft over 2017 een winstverwachting bekendgemaakt van € 130 miljoen. Bij een winstuitkering van 50% betekent dat het dividend € 65 miljoen bedraagt. Dit betekent een dividend van circa € 450.000 voor gemeente Gorinchem.
Risico's	Eneco is een commercieel internationaal energieservicebedrijf.
Overige ontwikkelingen	Sinds 31 januari 2017 is het voormalige Eneco gesplitst in een energiebedrijf (Eneco Groep N.V.) en een netwerkbedrijf (Stedin Holding N.V.). Momenteel beraden gemeenten zich of zij hun aandelenbelang in het energiebedrijf willen verkopen of houden.

Stedin Holding N.V.

Vestigingsplaats	Rotterdam.
Korte omschrijving	Netwerkbedrijf
Publiek belang	Stedin draagt zorg voor het aanleggen, beheren en onderhouden van de gas- en elektriciteitsnetten. Onderdeel van het beheer is dat uitval of onderbreking van de gas en elektriciteitstoevoer wordt geminimaliseerd.
Bestuurlijk belang	Een lid van het College heeft stemrecht in de AVA. Het daadwerkelijk bestuurlijk belang (stemrecht) in de AVA wordt bepaald naar rato van het ingebrachte kapitaal.
Financieel belang	De gemeente Gorinchem heeft een belang van 0,68% in het aandelenkapitaal van Eneco.
Eigen vermogen	Stand 1 februari 2017: € 5.310.000.000 (gebroken boekjaar) Verwachte stand 1 janurari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 februari 2017: € 4.502.000.000 (gebroken boekjaar) Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Resultaat	Stedin heeft nog geen winstverwachting voor 2017 bekendgemaakt.
Risico's	Niet aanwezig.
Overige ontwikkelingen	Sinds 31 januari 2017 is het voormalige Eneco gesplitst in een energiebedrijf (Eneco Groep N.V.) en een netwerkbedrijf (Stedin Holding N.V.).

BV MerwedeLingeLijn

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	De BV MLL is opgericht voor de aanleg van de MLL tussen Dordrecht en Geldermalsen om o.a. de bereikbaarheid en de verkeersveiligheid van de deelnemende gemeenten te vergroten. De BV is nu verantwoordelijk voor het beheer van deze lijn.
Publiek belang	Openbaar vervoer.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college treedt op als vertegenwoordiger van de gemeente in de AVA. In deze AVA is elke gemeente vertegenwoordigd door één persoon/één stem. Besluiten in de AVA worden genomen bij volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen.
Financieel belang	De investering in de MerwedeLingeLijn heeft een totale omvang van circa € 55 miljoen. Hiervan komt circa € 10 miljoen voor rekening van Gorinchem.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 250.000 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € 900.950 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Resultaat	Resultaat 2016: € 0
Risico's	Nu de gemeente Leerdam aangegeven heeft dat zij de halte definitief niet gaan ontwikkelen blijft alleen de halte Gorinchem Noord over. Dit kan gevolgen hebben voor de verdeling van de kosten voor gemeente Gorinchem.
Overige ontwikkelingen	De halte Broekgraaf Leerdam is komen te vervallen. Blijft over de halte Gorinchem Noord, Arkel en de aanleg van diverse fietsenstallingen.

Gemeente Gorinchem Deelneming B.V.

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	De vennootschap heeft ten doel het oprichten van, het deelnemen in, het besturen van en het toezicht houden op ondernemingen en vennootschappen, waaronder mede wordt begrepen het deelnemen als commanditaire vennoot in ROM-S C.V.
Publiek belang	Draagt bij aan de ontwikkeling van het Bedrijventerrein Schelluinen-West.
Bestuurlijk belang	De vennootschap is eind 2006 opgericht als onderdeel van de juridische structuur van ROM-S C.V. Het bestuurlijk belang loopt dan ook parallel aan ROM-S C.V. (zie hetgeen bij die verbonden partij is vermeld).
Financieel belang	De vennootschap heeft in totaal € 1.155.577 in de ROM-S C.V. gestort. Dit is 100% van het afgesproken totaalbedrag en goed voor een deelnemingspercentage van 17,3%.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 1.661.674 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € 2.000 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Resultaat	N.N.B.
Risico's	Zie ROM-S C.V.
Overige ontwikkelingen	Omdat de vennootschap uitsluitend deelneemt in ROM-S C.V. verwijzen wij u naar de toelichting bij die verbonden partij.

3.5.5 Gemeenschappelijke regelingen

GR Dienst Gezondheid en Jeugd

Vestigingsplaats	Dordrecht.
Korte omschrijving	<p>De Gemeenschappelijke Regeling Gezondheid (ZHZ GGD) en Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten (BLVS) zijn onderdeel van de DG&J.</p> <p>De Dienst vindt haar bestaansrecht in de behoefte van de samenleving om in goede gezondheid te kunnen leven, te leren en te ontwikkelen.</p> <p>De DG&J verzorgt namens de 17 gemeenten in ZHZ de uitvoering van diverse taken op het gebied van publieke gezondheid, maatschappelijke zorg, BLVS. Daarnaast is de Dienst verantwoordelijk voor de aansturing van de uitvoering van de integrale jeugdgezondheidszorg. Ook bij rampen en crises waarin de publieke gezondheid wordt bedreigd, treedt de DG&J op.</p>
Publiek belang	De DG&J bewaakt, beschermt en bevordert activiteiten die gericht zijn op het verkleinen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen en het vergroten van ontwikkelingskansen ten behoeve van de inwoners van ZHZ
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van zowel het dagelijks als het algemeen bestuur van de GR. Het algemeen bestuur kent een 'gewogen' stemrecht. De stemverhouding is gebaseerd op het aantal inwoners van de deelnemende gemeenten. Het dagelijks bestuur kent geen gewogen stemrecht. Het stemrecht is vastgelegd in artikel 21 van de regeling. De bepalingen in de Gemeentewet met betrekking tot het college van B&W worden gevolgd, wat inhoudt één stem per lid, en een besluit bij volstreekte meerderheid.
Financieel belang	De totale primair begroting voor de DG&J 2017 bedraagt € 18.850.000. Voor Gorinchem betekent dit € 1.392.892. Dit is inclusief de bijdrage aan het BLVS ad € 100.553. De begroting 2017 voor de Serviceorganisatie Jeugd bedraagt in totaal € 95.366.000. Voor Gorinchem betekent dit € 8.040.879.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 4.963.223 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € 49.463.544 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Resultaat	Resultaat 2016: € 766.902
Risico's	<p><u>Dienst Gezondheid en Jeugd</u></p> <p>Met het vaststellen van het meerjarenbeleidsplan 2016-2019 en het dekkingsplan ligt er voor de DG&J een redelijke solide basis voor de komende jaren. Risico's (update € 350.000 op onvoorziene ontwikkelingen zijn niet uit te sluiten). De dienst heeft geen eigen weerstandvermogen.</p> <p><u>Serviceorganisatie Jeugd</u></p> <p>De Serviceorganisatie heeft geen weerstandsvermogen/reserves. Tegenvallers (en meevallers) ten opzichte van de begroting komen, zoals opgenomen in de bijdrageverordening van de GR DG&J, ten laste van de deelnemende gemeenten. De laatste update van de risico-inventarisatie van de SO (2016) schetst een bedrag € 3.000.000.</p>
Overige ontwikkelingen	-

GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid

Vestigingsplaats	Dordrecht.
Korte omschrijving	De OZHZ voert de wettelijke milieutaken uit voor de 17 gemeenten in ZHZ en de provincie Zuid-Holland. Voor een aantal deelnemers voert de OZHZ alle Wabo-omgevingstaken uit. Daarnaast geeft de OZHZ desgewenst milieuvadvisen bij ruimtelijke ontwikkelingen.
Publiek belang	De OZHZ draagt met zijn kennis en ervaring over omgevingskwaliteit bij aan de veiligheid, gezondheid, duurzaamheid en leefbaarheid van de regio en dus de gemeente Gorinchem.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van het algemeen bestuur van de GR. De stemverhoudingen (het belang) juli 2017 t/m juni 2018 zijn gebaseerd op de omzetverhoudingen 2016 zoals deze blijken bij de jaarrekening. Gorinchem heeft in de stemverhouding een aandeel van 2,4%.
Financieel belang	De totale omzet van de OZHZ bedraagt ca. € 22,5 miljoen. De bijdrage van Gorinchem bedraagt afgerond € 0,6 miljoen. Deze bijdrage bestaat uit een inwonerbijdrage, een bijdrage voor de wettelijke taken en een bijdrage voor taken die op offertebasis worden uitgevoerd.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 3.125.142 Verwachte stand 1 januari 2018: € 1.750.000 Verwachte stand 31 december 2018 € 1.750.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € 4.906.607 Verwachte stand 1 januari 2018: € 4.900.000 Verwachte stand 31 december 2018: € 4.900.000
Resultaat	Resultaat 2016: € 1.734.000 Het verwachte resultaat voor begrotingsjaar 2018 bedraagt € 0.
Risico's	<u>Fusie gemeenten Vijfheerenlanden</u> De voorgenomen fusie tussen de gemeenten Leerdam en Zederik (beide Zuid-Holland) met de gemeente Vianen (Utrecht) zal mogelijk leiden tot een provinciegrenscorrectie. Dit heeft alsdan gevolgen voor de samenstelling en het takenpakket van OZHZ. <u>Private kwaliteitsborging in de bouw</u> Er is sprake van de overgang van een aantal overheidstaken naar de markt vanwege de private kwaliteitsborging in de bouw. Dit heeft gevolgen voor OZHZ, aangezien OZHZ voor de gemeenten Alblasterdam, Dordrecht, Giessenlanden en Leerdam en voor de provincie Zuid-Holland de bouwtaken uitvoert.
Overige ontwikkelingen	De Omgevingswet en de bijbehorende uitvoeringsbesluiten zijn voor gemeenten, provincie en omgevingsdiensten zoals OZHZ een belangrijke stelselwijziging waarbij geldt dat processen bij gemeenten en provincies ingrijpend zullen veranderen. Het is de verwachting dat de Omgevingswet na 2019 in werking treedt. Regionaal loopt een project van gemeenten, GR en externe diensten om zich op de komst van de Omgevingswet voor te bereiden.

GR Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid

Vestigingsplaats	Dordrecht.
Korte omschrijving	Om de risico's op het gebied van de openbare orde en veiligheid te beheersen is de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (VRZHZ) opgericht op 1 juli 2009 ter uitvoering van de in 2010 in werking getreden Wet Veiligheidsregio's. In de VRZHZ werken gemeenten, regionale brandweer, regionale ambulancevoorziening en de geneeskundige hulpverlening (GHOR) bij ongevallen en rampen nauw samen met politie en waterschappen. Daarnaast wordt er samengewerkt met overheidsdiensten en private partners. De VRZHZ wil behalve optimaal voorbereid zijn op een ramp of crisis, ook een belangrijke rol spelen met het voorkomen daarvan. Door de bundeling van krachten zorgt de de VRZHZ voor de fysieke veiligheid, rampenbestijding en crisisbeheersing.
Publiek belang	De VRZHZ wil incidenten en rampen voorkomen door risico's te achterhalen en hierover te adviseren om deze zoveel mogelijk te beperken, de VRZHZ organiseert een daadkrachtige respons voor de bestrijding in acute situaties en de VRZHZ zorgt ervoor dat na een incident er zo snel mogelijk kan worden teruggekeerd naar de normale situatie zodat de maatschappelijk continuïteit gewaardborgd blijft.
Bestuurlijk belang	De burgemeester maakt deel uit van het dagelijks en het algemeen bestuur van de GR. In beide besturen is hij tevens vice-voorzitter. Bij het nemen van besluiten in het algemeen bestuur brengen de leden voor de gemeente die zij vertegenwoordigen elk één stem uit. Het algemeen bestuur beslist bij een meerderheid van stemmen. Indien de stemmen staken, geeft de stem van de voorzitter de doorslag.
Financieel belang	Bijdrage van Gorinchem over 2018 bedraagt € 2.688.594 (inclusief huisvesting).
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 7.288.080 Verwachte stand 1 januari 2018: € 3.497.000 Verwachte stand 31 december 2018: € 3.417.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € 66.887.160 Verwachte stand 1 januari 2018: € 68.435.000 Verwachte stand 31 december 2018: € 66.601.000
Resultaat	Resultaat 2016: € 2.700.000 Na verwerking van het besluit van het AB tot bijstelling van de begroting 2018 bedraagt het begrotingssaldo 2018 € 0 en is de begroting sluitend.
Risico's	De VRZHZ staat garant voor de lening die Spinel Veiligheidscentrum B.V. heeft afgesloten bij de BNG voor het oefenterrein. De VRZHZ heeft hiertoe diverse beheersmaatregelen genomen waardoor zij tijdig kan ingrijpen bij mogelijke financiële risico's in de bedrijfsvoering.
Overige ontwikkelingen	De provinciekeuze in de Vijfheerenlanden van Zederik en Leerdam is nog niet afgerond. Daarnaast is de samenvoeging van de regionale meldkamer ZHZ en de ontwikkeling van de Landelijke Meldkamer nog in volle gang.

GR Regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	Het vergroten van de regionale bestuurskracht en de regionale samenwerking in de regio AV. Het bijdragen aan de behartiging van gemeenschappelijke belangen om de evenwichtige ontwikkeling van de regio te bevorderen.
Publiek belang	Gemeenschappelijke regeling. Uitvoering geven aan regionale samenwerking op de beleidsterreinen sociaal, fysiek, economie en toerisme tezamen met de gemeenten Leerdam, Giessenlanden, Zederik, Molenwaard en Hardinxveld-Giessendam tot 1-1-2018.
Bestuurlijk belang	De burgemeester maakt deel uit van het dagelijks bestuur van de GR. Twee leden van het college B&W maken deel uit van het algemeen bestuur van de GR. De burgemeester treedt op als voorzitter van zowel het dagelijks bestuur als het algemeen bestuur van de GR. Bij de besluitvorming in het algemeen bestuur beschikt elke deelnemende gemeente over één stem per gemeente. Besluiten in het algemeen bestuur en dagelijks bestuur worden genomen bij meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Het financieel aandeel Gorinchem in AV verband in 2018 bedraagt op basis van de inwonerbijdrage € 218.000.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 1.993.000 Verwachte stand 1 januari 2018: € 860.000 Verwachte stand 31 december 2018: € 524.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € 1.268.000 Verwachte stand 1 januari 2018: € 900.000 Verwachte stand 31 december 2018: € 900.000
Resultaat	Vergroten regionale bestuurskracht en regionale samenwerking. Genereren provinciale inkomsten om samenwerkingsdoelen te bereiken.
Risico's	De ontwikkelingen in de regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden op het gebied van fusie tussen gemeenten en/of samenwerkingsverbanden kunnen zorgen voor veranderingen in schaalgrootte, prioriteitstelling of ambitieniveau binnen de regio. Dit zorgt voor risico's voor de beoogde resultaten en de begrote bedragen voor de domeinen Sociaal, Fysiek en Economie en Toerisme.
Overige ontwikkelingen	Samenwerking wordt gezocht op basis van maatschappelijke opgaven die grensoverstijgend zijn. In 2018 wordt daarom in AV verband verder gewerkt aan regionale leertuinen. Per 1 januari 2019 gaan de nieuwe gemeenten Molenwaard/ Giessenlanden en Vijfheerenlanden van start.

GR Vuilverwerking Dordrecht en Omstreken (Gevudo)

Vestigingsplaats	Dordrecht.
Korte omschrijving	Gevudo beheert het aandelenpakket van twaalf gemeenten in de regio ZHZ in de NV Huisvuil Verbranding Centrale (HVC). Het aandelenpakket bestaat uit 529 aandelen. Voor al deze gemeenten verwerkt HVC het huisafval en voor een aantal ook de afvalinzameling. Daarnaast ontwikkelt HVC zich steeds meer als een duurzaam energiebedrijf.
Publiek belang	De belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen in de aandeelhoudersvergadering van de NV HVC.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van het algemeen bestuur én heeft zitting in het dagelijks bestuur. Via de GR is er invloed op het beleid van de HVC. De GR levert een lid in de raad van commissarissen van HVC in de vorm van een onafhankelijk externe. De GR levert ook een lid in de aandeelhoudersvergadering van HVC. Deze functie wordt bekleed door een lid van het college van de gemeente Gorinchem.
Financieel belang	Tegen maatschappelijk verantwoorde kosten verwerken van het afval. Gorinchem is deelnemer in de GR Gevudo welke de aandelen beheert van de NV HVC. Het betreft hier een belang van ruim 18%. Gevudo staat naar rato van haar deelname in HVC garant voor het nakomen van de financiële verplichtingen die HVC aangaat in het kader van de financiering van verbrandingsinstallaties. Hiervoor wordt een garantstellingsprovisie ontvangen. De garantstellingsprovisie wordt aan de deelnemende gemeenten uitgekeerd o.b.v. een vijfjarig voortschrijdend gemiddelde van hoeveelheid aangeleverd afval x tarief. Daarnaast wordt dividend aan de deelnemende gemeenten uitgekeerd.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 30.000 Verwachte stand 1 januari 2018: € 30.000 Verwachte stand 31 december 2018: € 30.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € 559.000 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Resultaat	Resultaat 2016: € 0
Risico's	Deze zijn zeer beperkt aangezien het voornamelijk gaat om een jaarlijkse uitkering van de garantstellingsprovisie en er geen winstuitkering wordt verwacht over de komende jaren (deze vloeit vooralsnog in de bedrijfsreserve van HVC) .
Overige ontwikkelingen	Gezien de ontwikkeling van de duurzame energiemarkt is er sprake van een voortdurende discussie binnen de aandeelhouders over de rol van HVC daarin en het al dan niet aangaan van nieuwe projecten in dit werkveld.

GR Uitvoeringsorganisatie Participatiewet AVRES

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	De uitvoeringsorganisatie AVRES voert voor de aangesloten gemeenten de participatiewet uit. Dit betekent dat zij de wettelijke taken uitvoeren rond de vangnetregeling zoals het verstrekken van uitkeringen, het uitvoeren van minimabeleid. Maar ook ondersteuning bij reïntegratie bieden en de werkgeversrol van de sociale werkvoorziening voeren.
Publiek belang	Een goede dienstverlening voor de burgers van Gorinchem die zijn aangewezen op tijdelijke voorzieningen als een uitkering, bijzondere bijstand is erg belangrijk. Daarnaast is het belangrijk dat er verbindingen gelegd worden tussen AVRES en het maatschappelijk middenveld met als doel de burger zo goed mogelijk van dienst te zijn.
Bestuurlijk belang	Er op kunnen vertrouwen dat de gemeentelijke wettelijke taken goed worden uitgevoerd, burgers goed bediend worden en dat uitvoering wordt gegeven aan bestuurlijke speerpunten.
Financieel belang	Dat de participatiemiddelen doeltreffend worden ingezet en ten goede komen aan de producten en diensten voor onze burgers.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 4.796.000 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € 9.531.000 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Resultaat	Resultaat 2016: € 1.093.000
Risico's	De GR Avres krijgt te maken met wijzigingen door de gemeentelijke herindelingen die ontstaan. De risico's zijn vooral gelegen in het eigenaarschap. Het ontvlechten van de verschillende gemeenten uit GR AVRES heeft tot gevolg dat er frictiekosten moeten worden betaald. De ontwikkelingen hebben mogelijk gevolgen voor de huisvesting en uiteindelijk de dienstverlening voor de burgers. Verder is het weerstandsvermogen van de GR AVRES voldoende om de overige interne en externe risico's af te dekken. Wel zijn er enkele aandachtspunten op het gebied van informatie, automatisering, organisatie en planning en control. Als deze zich onverhoopt manifesteren, is er voor het gemeentelijk deel van eventuele kosten dekking voorhanden binnen de reserve Sociaal domein.
Overige ontwikkelingen	De transformatie is in volle gang. De afbouw van de regeling wet sociale werkvoorziening WSW, het direct plaatsen van de mensen bij reguliere werkgevers, de lokale aanhechting, de koppeling van producten en diensten aan het aanbod van het maatschappelijk middenveld ten einde de optimale dienstverlening te bewerkstelligen.

GR Reinigingsdienst Waardlanden

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	Het op milieuverantwoorde wijze ophalen en van ons afval en zorg dragen voor verwerking. Daarnaast heeft Waardlanden via dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) taken toegewezen gekregen voor het onderhoud van het openbare gebied.
Publiek belang	Het uitvoeren van gemeentelijke taken op het gebied van de afvalinzameling.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van het bestuur van de GR. Bij stemming wordt 75% vereist van het aantal (gewogen) stemmen. Ter bepaling van het totaal aantal stemmen en het aantal stemmen per deelnemende gemeente in het algemeen bestuur wordt uitgegaan van 1) het totaal aantal huisaansluitingen van de deelnemende gemeenten, en 2) het aantal huisaansluitingen per deelnemende gemeente. De stemverhoudingen worden voor een periode van vier jaar vastgesteld. Voor het in het bestuur tot stand brengen van een beslissing bij stemming wordt de volstrekte meerderheid vereist van hen die een stem hebben uitgebracht.
Financieel belang	Iedere deelnemende gemeente betaalt jaarlijks een gemeentelijke bijdrage. Deze gemeentelijke bijdrage wordt berekend op basis van de door het algemeen bestuur vast te stellen verdeelsleutel. De begroting, inclusief het te voeren beleid, wordt door het algemeen bestuur vastgesteld. De Reinigingsdienst Waardlanden beschikt over eigen reserves om eventuele financiële tegenvallers op te vangen.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 1.981.887 Verwachte stand 1 januari 2018: € 788.831 Verwachte stand 31 december 2018: € 896.831
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € 19.077.762 Verwachte stand 1 januari 2018: € 17.874.285 Verwachte stand 31 december 2018: € 17.607.641
Resultaat	Resultaat 2016: € 994.000.
Risico's	De sterk variërende verwerkingskosten en de te behalen scheidingsresultaten kunnen leiden tot een verhoogde inwonersbijdrage over 2019.
Overige ontwikkelingen	De gemeente Vianen zal mogelijk toetreden tot de GR.

GR Bureau Openbare Verlichting

Vestigingsplaats	Hardinxveld-Giessendam.
Korte omschrijving	De GR Bureau Openbare Verlichting heeft ten doel een bijdrage te leveren aan het beheer van de Openbare Verlichting in de bij de GR aangesloten gemeenten.
Publiek belang	Onderhoud van openbare verlichting.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college maakt deel uit van het algemeen bestuur van de GR. Elk lid van het algemeen bestuur heeft in de vergadering een stem. De besluiten van het algemeen bestuur worden genomen bij meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Het financieel aandeel van Gorinchem in deze regeling is op basis van het aantal lichtobjecten. Voor 2018 betalen we als gemeente € 7,46 per lichtobject, is verlaagd t.o.v. 2017.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € N.N.B. Verwachte stand 1 januari 2018: € 100.000 Verwachte stand 31 december 2018: € N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € N.N.B. Verwachte stand 1 januari 2018: € N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: € N.N.B.
Resultaat	Resultaat 2016: N.N.B.
Risico's	Het verder uitbouwen van het samenwerkingsverband biedt de mogelijkheid om tot een kenniscentrum op het gebied van de openbare verlichting te komen. Een nadeel kan zijn dat de core business achterstallig wordt als er teveel projecten gedaan worden, waardoor de druk op het OVL bureau te groot wordt en men dan niet aan zijn verplichtingen kan voldoen.
Overige ontwikkelingen	Doordat er projecten worden gedaan wordt er onderscheid gemaakt bij de personele bezetting tussen beheer en projecten.

3.5.6 Commanditaire vennootschappen

CV Hoog Dalem

Vestigingsplaats	Gorinchem
Korte omschrijving	Voor eigen rekening en risico voeren van een grondexploitatie Hoog Dalem samen met de partners verenigd in de CV. Realiseren van woningen en voorzieningen op het gewenste kwaliteits- en kwantiteitsniveau in Gorinchem Oost conform de vastgestelde ruimtelijke en financiële kaders (grondexploitatie).
Publiek belang	Realiseren woningbouw en voorzieningen in Hoog Dalem.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college (de burgemeester) treedt op als vennoot in de CV. In de algemene vergadering van aandeelhouders van de Beheer BV is het college vertegenwoordigd met twee leden. Gezamenlijk hebben zij één stem. Ook de marktpartijen hebben gezamenlijk één stem. Het bestuurlijk belang is daarmee gelijk aan de mate van inbreng van het kapitaal.
Financieel belang	De gemeente staat garant voor de leningen die de CV aangaat met geldverstrekkers ter hoogte van € 43 miljoen. De gemeente voert samen met Heijmans en AM de grondexploitatie Hoog Dalem. De gemeente neemt voor ca. 50% (ca. € 100.000) deel in het kapitaal van Hoog Dalem CV. Via Hoog Dalem Beheer BV is de gemeente tevens voor 50% beherend vennoot in de CV.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 1.588.000 Verwachte stand 1 januari 2018: € 1.588.000 (primitieve begroting) Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € 45.395.000 Verwachte stand 1 januari 2018: € 30.000.000 (primitieve begroting) Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Resultaat	Resultaat 2016: € 0.
Risico's	Het beperken van de financiële risico's voor de gemeente binnen Hoog Dalem blijft een belangrijk punt van aandacht. Belangrijkste risico's betreffen de grondopbrengsten, het afzettempo, de hoogte van de schadeloosstelling en het verloop van de samenwerking en ontwikkeling. Gewerkt wordt aan een sturingsmodel voor uitvoering van het woningbouwprogramma op basis van afgesproken grondprijzen en marktconforme prijzen. De gemeente heeft voor deze risico's voor zover ze ten laste komen van de gemeente een risicovoorziening getroffen en een reserve aangehouden in het weerstandsvermogen. De aantrekkende markt wordt benoemd als kans om het resultaat van de grondexploitatie te verbeteren.
Overige ontwikkelingen	De hoogte van de schadeloosstelling voor de ontwigening van het middengebied is nog steeds niet definitief bepaald door de rechtbank in Den Haag. Nadat uitspraak door de rechtbank is gedaan, zullen de CV partijen binnen een termijn van een half jaar besluiten over inbrengen van de grond van het middengebied. De verkoop van woningen voor het winkelveld verloopt volgens plan. Dit deel wordt naar verwachting in 2017 afgerond. Het bestemmingsplan van het resterende noordelijk deel van Hoog Dalem is onherroepelijk, de woningen zijn in de verkoop gebracht. Dit deel dient in 2020 te zijn afgerond.

CV Regionale Ontwikkelingsmij Schelluinen (ROM-S), ROM-S Beheer BV

Vestigingsplaats	Schelluinen.
Korte omschrijving	Drie activiteiten kunnen worden onderscheiden, de realisatie van het transport- en logistiek centrum Schelluinen-West in de gemeente Giessenlanden, de realisatie en exploitatie van een aantal regionale vrachtwagenparkeerterreinen en de herontwikkeling van vertreklocaties.
Publiek belang	Het verbeteren van de leefbaarheid in de regio speelt een rol door vraagstukken op het gebied van ruimtelijke orderings- en milieuproblematiek op te lossen. Daarnaast wordt door de gemeenten en de provincie ingezet op economische ontwikkeling, inclusief de logistieke sector.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college treedt op als vertegenwoordiger van de gemeente in de Raad van Commissarissen van ROM-S Beheer BV. De Raad van Commissarissen kan in een vergadering alleen geldige besluiten nemen indien 60% van de commissarissen aanwezig dan of vertegenwoordigd is (waaronder de commissaris benoemd op voordracht van het OPP).
Financieel belang	De gemeentelijke deelnemende en de BNG GO nemen beiden voor 49,5% deel in de CV. ROM-S Beheer BV neemt voor de resterende 1% deel.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 9.605.000 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € 2.350.000 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Resultaat	Resultaat 2016: € 231.000.
Risico's	Hoewel de vooruitzichten op een winstgevende grondexploitatie nog steeds gunstig zijn, is een financieel risico nooit helemaal uit te sluiten, zeker niet in het huidige economische klimaat. Een achterblijvende uitgifte zal negatieve invloed hebben op het resultaat. Binnen de organisatie van ROM-S worden de risico's periodiek bewaakt en in beeld gebracht met bestcase en worstcase scenario's.
Overige ontwikkelingen	Het economisch herstel zal ROM-S positief beïnvloeden, en diverse kavels zullen worden verkocht. Er zal een start worden gemaakt met de ontwikkeling van de tweede fase (verwerving en uitgifte). De bestaande wegen van fase 1 zullen deels woonrijp worden gemaakt. Het deel van de ringweg waar nog aan gebouwd zal worden, zal nog een periode in 'bouwweg' kwaliteit verkeren.

3.5.7 Stichtingen algemeen

Stichting Bibliotheek AanZet

Vestigingsplaats	Dordrecht.
Korte omschrijving	Het bibliotheeknetwerk AanZet verzorgt het bibliotheekwerk in Alblasterdam, Albrandswaard, Barendrecht, Dordrecht, Giessenanden, Gorinchem, Hardinxveld Giessendam, Hendrik Ido Ambacht, Leerdam, Molenwaard, Papendrecht, Ridderkerk, Sliedrecht, Zederik en Zwijndrecht.
Publiek belang	De openbare bibliotheek biedt toegang tot informatie en media, werkt samen aan educatie en leesbevordering en biedt een aantrekkelijk podium voor cultuur-participatie. De bibliotheekvoorziening omvat in ieder geval de volgende vijf functies: 1. Leesbevordering en bestrijding laaggeletterdheid. 2. Ter beschikking stellen van kennis en informatie. 3. Bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie. 4. Organiseren van ontmoeting en debat. 5. Toegang tot kunst en cultuur.
Bestuurlijk belang	Geen vertegenwoordiging van de gemeente in het bestuur van de stichting.
Financieel belang	De raad heeft bij de Perspectiefnota 2017-2020 voor de jaren 2017 en 2018 twee maal €130.000 extra beschikbaar gesteld om de functie, de activiteiten en de vernieuwingsslag van de bibliotheek veilig te stellen. Voor 2017 is een subsidie verleend van totaal € 547.881.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 4.882.100 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € 3.944.600 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Resultaat	Resultaat 2016: € 660.100 (het resultaat betreft het gehele bibliotheeknetwerk).
Risico's	Vooruitkijkend is er bij ongewijzigd beleid, vanaf 2019 een structureel tekort van € 130.000. Dit zal een negatief effect hebben op de dienstverlening van de bibliotheek. Deze problematiek wordt bij de vaststelling van de visie van de bibliotheek aan de raad voorgelegd.
Overige ontwikkelingen	Door de extra middelen die bij de perspectiefnota 2017-2020 door de raad beschikbaar zijn gesteld, kan de bibliotheek het niveau van bibliotheekdienstverlening tot en met 2018 handhaven. In 2017 heeft de bibliotheek samen met de gemeente een nieuwe visie ontwikkeld.

3.5.8 Stichtingen wettelijk conform BBV

Stichting A27

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	a. De bevordering van de besluitvorming om te komen tot een versnelde realisering van een nieuwe oeververbinding bij Gorinchem. b. Het verbeteren van de ontsluitingen van de regio c.q. het achterland, met als uitgangspunt de bestaande/nieuwe concepten en private initiatieven met betrekking tot de onder sub a. bedoelde oeververbinding.
Publiek belang	Door een nieuwe oeververbinding neemt de bereikbaarheid, vitaliteit, veiligheid en aantrekkelijkheid van Gorinchem toe. Ook neemt de doorstroming van het verkeer toe en de filedruk op de A27 neemt af.
Bestuurlijk belang	Twee leden van het college, waaronder de burgemeester, maken deel uit van het bestuur van de stichting. De burgemeester treedt op als voorzitter. Besluiten worden genomen met meerderheid van stemmen.
Financieel belang	Geen.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 60.072 Verwachte stand 1 januari 2018: € 56.000 Verwachte stand 31 december 2018: € 56.000
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € n.v.t. Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Resultaat	Resultaat 2016: € 10.888 negatief.
Risico's	De verbreding van de A27 en de afslag ter hoogte van bedrijventerrein Groote Haar zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Vertraging in één van deze projecten heeft gevolgen voor (een deel van) de planning van de ander. Dit kan financiële gevolgen hebben i.v.m. uitgiftemoment Groote Haar en afstemming van werkzaamheden (synergie).
Overige ontwikkelingen	-

Stichting Security 5

Vestigingsplaats	Gorinchem.
Korte omschrijving	De organisatie bevordert het ongestoord gebruik maken van goederen en zaken op de bedrijventerreinen.
Publiek belang	De organisatie bevordert het ongestoord gebruik maken van goederen en zaken op de bedrijventerreinen. De algehele veiligheid van de bedrijventerreinen wordt hiermee vergroot.
Bestuurlijk belang	Een afgevaardigde van het college (de burgemeester) is lid van het bestuur van de stichting en treedt daarbij op als voorzitter. Besluiten worden genomen met meerderheid van stemmen. Ieder lid van het bestuur heeft recht op het uitbrengen van één stem.
Financieel belang	Garantstelling financiering lening (€ 260.000).
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 22.215 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € 209.661 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Resultaat	Resultaat 2016: € 19.846
Risico's	De uitkomsten van de pilot bieden wellicht kansen om naast gemeenschappelijke bedrijventerreinen ook de regionale bedrijventerreinen in de PPS te laten participeren.
Overige ontwikkelingen	-

3.5.9 Coöperaties

Coöperatie ParkeerService U.A.

Vestigingsplaats	Amersfoort.
Korte omschrijving	Coöperatie van meerdere gemeenten, die allerlei diensten kunnen leveren op het gebied van Parkeren.
Publiek belang	De coöperatie verzorgt een juiste afhandeling van fiscale naheffingen en de behandeling van bezwaar en beroepsprocedures.
Bestuurlijk belang	Een lid van het college vertegenwoordigt de gemeente in de algemene ledenvergadering. Elk lid heeft één stem. Stemming over zaken geschiedt mondeling en over personen schriftelijk. Over alle voorstellen betreffende zaken wordt beslist met een gewone meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen. Bij stemming over personen wordt de persoon gekozen op wie de meerderheid van stemmen is uitgebracht.
Financieel belang	Gorinchem neemt de volgende producten af (inbesteding): invorderen naheffingsaanslagen (parkeerboetes), afhandeling bezwaren naheffingsaanslagen, afhandeling beroepen naheffingsaanslagen. Hiermee is op jaarbasis ca. € 30.000 gemoeid.
Eigen vermogen	Stand 1 januari 2017: € 495.432 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Vreemd vermogen	Stand 1 januari 2017: € 2.034.609 Verwachte stand 1 januari 2018: N.N.B. Verwachte stand 31 december 2018: N.N.B.
Resultaat	Resultaat 2016: € 602.060.
Risico's	Bij een faillissement van ParkeerService is Gorinchem aansprakelijk tot aan de hoogte van de kosten van de afgenomen producten.
Overige ontwikkelingen	ParkeerService is bezig met de uitvoering van de visie 2020, met daarin o.a een ander verdienmodel dat gevolgen zal gaan hebben voor de bijdragen van de individuele leden.

3.6 Grondbeleid en Vastgoedbeleid

3.6.1 Inleiding

Het wettelijk kader (artikel 16) BBV vereist dat de paragraaf Grondbeleid ten minste bevat:

- Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
- Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- De beleiduitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken

Naast de informatie conform het wettelijk kader wordt in deze paragraaf tevens de belangrijkste cijfermatige informatie van het gemeentelijk vastgoed gepresenteerd.

3.6.2 Vastgesteld beleid

Hieronder worden de voor het grondbeleid relevante beleidskaders weergegeven.

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Nota Grondbeleid 2015-2019	2015

Voor het Vastgoedbeleid gelden de volgende door de raad vastgestelde gemeentelijke beleidskaders:

Beleidskader	Vastgesteld door de raad in
Visie op Vastgoed 2013-2018	2013
Nota Vastgoedbeleid 2014	2014

3.6.3 Nieuw beleid

Afgelopen jaar zijn we gestart met het Meerjaren Programma Grondbedrijf (MPG) waarbij voor het eerst in één totaaloverzicht de financiële stand van zaken en de bijbehorende risico's van de gemeentelijke grondexploitaties is weergegeven. Met het MPG komt de gemeenteraad beter in positie om te sturen op de ruimtelijke projecten (kwalitatief en kwantitatief) en legt het college verantwoording af over de bereikte resultaten binnen de grondexploitaties. Dit instrument wordt in 2018 verder uitgebreid en doorontwikkeld.

3.6.4 Visie en uitvoering

Grondbeleid vormt het kader waarbinnen het ruimtelijke beleid/doelstelling vorm krijgt. Grondbeleid is een middel om deze ruimtelijke doelstellingen op een zo economisch verantwoord mogelijke wijze te realiseren. Het grondbeleid is dus geen doel op zich maar een middel om de ruimtelijke projecten die voortvloeien uit de programma's te realiseren. De woonlocaties in de stedelijke vernieuwing en uitleggebieden maken onderdeel uit van het programma 9. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing. De ontwikkeling van bedrijventerreinen maakt onderdeel uit van programma 4. Economie.

In 2018 wordt verder uitvoering gegeven aan het gemeentelijke vastgoedbeleid. Daarnaast wordt het in 2017 opgestarte project quick win zonnepanelen als onderdeel van de verduurzaming van gemeentelijke gebouwen in de eerste helft van 2018 afgerond.

3.6.5 Beleidsuitgangspunten reserves en voorzieningen

Grondexploitaties

In de geprognosticeerde resultaten van de grondexploitaties zijn de risico's met een grote kans van optreden verwerkt en afgedekt binnen de voorziening. De overige risico's zijn per plan benoemd, financieel vertaald en gekoppeld aan een kans van optreden. Voor deze laatste risico's wordt een bedrag in het weerstandsvermogen aangehouden.

Vastgoed

De voorzieningen betreffende vastgoed worden periodiek geactualiseerd.

3.6.6 Prognose grondexploitaties

Onderstaande tabel geeft onder andere een prognose weer van de grondexploitaties ten aanzien van de volgende aspecten:

- De actuele boekwaarde per grondexploitatie per 31 december 2016 (zoals vastgesteld bij de jaarrekening 2016);
- Een prognose van de boekwaarde per grondexploitatie per 1 januari 2018;
- Een actuele prognose van het resultaat per grondexploitatie (NCW = Netto Contante Waarde);
- Een prognose van het jaar waarin de grondexploitatie tot afwikkeling komt.

Grondexploitatie (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde per 31-12-2016	Boekwaarde per 01-01-2018	Actuele NCW per 01-01-2017	Voorziening per 01-01-2017	Reservering weerstandsvermogen 2018	Jaar van afwikkeling
<u>Verliesgevende grondexploitaties</u>						
Mollenburg	14.776	14.633	-11.651	11.651	61	2020
Groote Haar	41.105	44.555	-7.462	7.462	3.794	2034
Lingewijk Zuid	725	1.347	-1.115	1.115	44	2018
Subtotaal	56.606	60.535	-20.228	20.228	3.899	
<u>Winstgevende grondexploitaties</u>						
Lingewijk Noord	-412	-1.134	1.217	n.v.t.	145	2024
Kleine Haarsekade	708	-68	495	n.v.t.	-	2018
Oost II	9.824	4.349	2.854	n.v.t.	559	2018
Subtotaal	10.120	3.147	4.566		704	
Totaal	66.726	63.682	-15.662	20.228	4.603	

Hieronder worden per grondexploitatie de meest actuele ontwikkelingen geschetst:

Mollenburg

Het bestemmingsplan Mollenburg is vastgesteld. Fase 1 is bouwrijp en de grond wordt dit jaar verkocht. De verwachting voor volgend jaar is dat fase 2 in verkoop zal worden gebracht en de grond verkocht gaat worden.

De vrije kavels voor fase 1 zijn in de verkoop gegaan. Bij succesvolle verkoop zullen ook de vrije kavels voor fase 2 volgend jaar in de verkoop gaan.

Groote Haar

Het bestemmingsplan voor de ontsluiting is vastgesteld door de gemeenteraden van Gorinchem en Giessenlanden. Aan de hand van zienswijzen bij Raad van State (RvS) zal worden beoordeeld of dit gevolgen heeft voor de

voorbereiding van de uitvoering. Rijkswaterstaat bereidt de verwerving van de verbreding A27 en de aansluiting voor. In 2018 zal de verwerving van deze gronden verder worden gebracht.

De contractvorming van exploitatie van het windmolenpark zal verder worden afgerond in 2018.

Lingewijk Zuid

Conform planning zal dit project worden afgerond in 2018.

Lingewijk Noord

De uitgifte loopt conform planning.

Kleine Haarse Kade

De uitgifte vindt plaats conform planning. In 2018 kan de grondexploitatie worden afgerond.

Oost II

In afwachting van de besluitvorming over de ontwikkeling van een hotel/bioscoop/casino zal de uitgifte van de grond vermoedelijk in 2018 plaatsvinden.

3.6.7 Feitelijke gegevens van het gemeentelijk vastgoed

De gemeente heeft 102 panden in eigendom. De onderverdeling van deze panden naar soort vastgoed vindt plaats volgens de vastgestelde vastgoedlijst en is in onderstaande, geactualiseerde, tabel opgenomen.

Soort vastgoed	Sublabel	Aantal 2017	Aantal 2018
Maatschappelijk vastgoed	Onderwijs	31	30
	Sport	10	9
	Welzijn	4	4
	Cultuur	1	1
	Economie en Toerisme	3	3
	Intern vastgoed (bestuurlijke en ambtelijke huisvesting)	5	5
Commercieel vastgoed	Horeca	1	0
	Kantoor	0	0
	Detailhandel	0	0
	Bedrijfsruimte	9	6
	Kinderdagverblijf/BSO	1	1
Overig vastgoed	Woningen	14	12
	Ontwikkelingsvastgoed	3	1
Bijzonder vastgoed	Erfgoed/Historie	36	30

3.7 Lokale heffingen

3.7.1 Inleiding

Lokale heffingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Bij de gebonden heffingen is de besteding daarvan gerelateerd aan een direct aanwijsbare tegenprestatie, zoals de afvalstoffenheffing, rioolbelasting, leges, begraafrechten en markt- en kadegelden. Deze heffingen worden daarom niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Ongebonden lokale heffingen, zoals de onroerende-zaakbelasting (OZB), roerende-zaakbelasting (RZB), hondenbelasting, parkeerbelasting en precariobelasting worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. De besteding van die heffingen is niet gebonden aan een bepaalde taak.

3.7.2 Vastgesteld beleid

Voor de lokale heffingen zijn de beleidsuitgangspunten gehanteerd die zijn vastgesteld in het raadsbesluit van 29 juni 2017 over de Perspectiefnota 2018-2021.

Middels de Perspectiefnota 2018-2021 is besloten de tarieven voor de OZB, RZB, precariobelasting, leges (voor zover niet aan een maximum gebonden) en markt- en kadegelden met 1,9% te laten stijgen. Deze stijging komt overeen met het gemiddeld gewogen prijsindexcijfer van het Centraal Plan Bureau (CPB). In tegenstelling tot voorgaande jaren is afgezien van de gebruikelijke opslag van 1%. De tarieven van de rioolbelasting, afvalstoffenheffing en begrafenisrechten worden steeds bepaald op basis van kostendekkendheid, terwijl bij de parkeertarieven, de veerdienst en de Lingehaven is besloten dat er vooralsnog geen sprake zal zijn van prijsstijgingen in de tarieven.

3.7.3 Kwijtscheldingsbeleid

Als een belastingplichtige als gevolg van financiële omstandigheden niet in staat is een belastingsaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen kan kwijtschelding worden verleend. De gemeentelijke kwijtscheldingsnormen mogen niet meer dan 100% van de bijstandsnormen bedragen, wel minder. In Gorinchem gelden de maximale normbedragen, wat er op neer komt dat een belastingplichtige met een inkomen op bijstandsniveau in beginsel voor kwijtschelding in aanmerking komt. De volgende belastingen komen voor kwijtschelding in aanmerking: de afvalstoffenheffing, rioolbelasting en de hondenbelasting voor de eerste hond. Met de kwijtschelding is een bedrag gemoeid van € 598.429. De gederfde inkomsten wegens het verlenen van kwijtschelding van de afvalstoffenheffing en rioolbelasting worden verrekend via de desbetreffende tarieven.

3.7.4 Overzicht lokale heffingen

Baten

In de komende jaren worden de volgende baten uit lokale heffingen geraamd:

Heffingssoort (bedragen x € 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021
Algemene dekkingsmiddelen:					
Onroerende-zaakbelasting (OZB)	9.090	9.400	9.400	9.400	9.400
Roerende-zaakbelasting (RZB)	15	15	15	15	15
Hondenbelasting	263	263	263	263	263
Parkeerbelastingen straatparkeren	2.234	2.214	2.214	2.214	2.214
Precariobelasting	485	487	487	487	147
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	12.087	12.379	12.379	12.379	12.039
Gebonden heffingen:					
Afvalstoffenheffing	3.239	3.266	3.266	3.266	3.266
Rioolbelasting	3.811	3.839	3.839	3.839	3.839
Leges	1.587	1.601	1.606	1.606	1.606
Lijkbezorgingsrechten	424	424	424	424	424
Marktgeden	75	76	76	76	76
Kadegelden	40	40	40	40	40
Subtotaal gebonden heffingen	9.176	9.246	9.251	9.251	9.251
Totaal geraamde inkomsten lokale heffingen	21.263	21.625	21.630	21.630	21.290

Algemene dekkingsmiddelen

Deze opbrengsten mogen vrij worden besteed. Er gelden geen wettelijke beperkingen voor de mate waarin de tarieven mogen worden verhoogd. Per opbrengstsoort volgt een toelichting op de ontwikkelingen in 2018.

Onroerende-zaakbelastingen

De OZB tarieven worden uitgedrukt in een vast percentage van de economische waarde van de onroerende zaken. Als onderdeel van de uitgangspunten van de Perspectiefnota 2018 is het OZB tarief met 1,9% verhoogd. Hierop wordt een correctie toegepast voor de waardeontwikkeling. De waarde wordt getaxeerd conform de WOZ en wordt ieder jaar opnieuw vastgesteld. De taxaties zijn gebaseerd op het marktniveau op 1 januari van het jaar voorafgaand aan het belastingjaar.

Voor 2018 wordt voor de woningen rekening gehouden met een gemiddelde waardestijging van 4%. Voor de niet woningen wordt een waardeontwikkeling van 0% verwacht. Bij de tariefsberekeningen is het uitgangspunt gehanteerd dat de hertaxatie op macroniveau niet tot verzwaring van de belastingdruk mag leiden, zodat de effecten van de hertaxatie zijn gecompenseerd via de tarieven.

In de onderstaande tabel is de ontwikkeling van het heffingsareaal 2018 met de bijbehorende tarieven weergegeven.

	Heffingsareaal (x € 1 mln)	Tarief 2017	Tarief 2018	Opbrengst (x € 1.000)
<u>Woningen</u>				
- Eigenaar	3.328	0,1338%	0,1316%	4.380
<u>Niet woningen</u>				
- Eigenaar	941	0,3048%	0,3106%	2.922
- Gebruiker	830	0,2480%	0,2527%	2.097

Roerende-zaakbelasting

De RZB is qua heffing te vergelijken met de OZB, met dien verstande dat de RZB wordt geheven voor roerende woon- en verblijfsruimten. De tarieven zijn wettelijk gekoppeld aan de OZB tarieven. Het heffingsareaal van de RZB is beperkt van omvang en omvat alleen de ruim 70 woonarken.

Hondenbelasting

Hondenbelasting wordt geheven voor het houden van een hond. In afwachting van de politieke standpuntbepaling n.a.v. uitwerking van de motie Blafdialoog is de hondenbelasting niet verhoogd.

Hondenbelasting (bedragen in euro's)	2017	2018
Eerste hond	124	124
Elke volgende hond	140	140
Kennel	205	205

Parkeerbelasting

Parkeerbelasting wordt geheven voor het parkeren van een voertuig op een aangewezen plaats en tijdstip of voor verleende parkeervergunningen. Met de heffing van parkeerbelasting worden algemene inkomsten verkregen. Wanneer een parkeerder geen of te weinig parkeergeld betaalt kan het verschuldigde parkeergeld via een naheffingsaanslag op de parkeerder worden verhaald, inclusief een opslag voor de kosten die met het opleggen van de aanslag zijn gemoeid. Het bedrag dat als opslag mag worden doorberekend is aan een wettelijk maximum gebonden. Conform gedragslijn wordt het wettelijk maximumtarief gehandhaafd, hetgeen neerkomt op € 62.

Precariobelasting

Precariobelasting wordt geheven voor het hebben van voorwerpen op, onder of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. De tarieven voor reclame-uitingen en uitstallingen zijn in 2014 komen te vervallen omdat de inkomsten daarvan via de extra verhoging van de OZB niet woningen zijn vereffend. Per 1 januari 2016 is de precariobelasting ook ingevoerd voor ondergrondse kabels en leidingen. Dit ter compensatie van het vervallen van de concessievergoeding die wij tot 31 december 2015 jaarlijks van nutsbedrijven ontvingen.

In 2017 is een wetswijziging van kracht geworden waarmee de mogelijkheid om precariobelasting te heffen op nutsnetwerken is afgeschaft. Voor gemeenten die op de datum waarop het wetsvoorstel is ingediend (10 februari 2016) al precariorechten voor dergelijke netwerken berekenden geldt een overgangstermijn van 5 jaar. Vanaf 2021 komen de inkomsten voor precariobelasting voor de nutsbedrijven te vervallen. Dit betekent vanaf 2021 een structurele verlaging van inkomsten van € 340.000,-.

Gebonden heffingen

De opbrengst van deze zogeheten gebonden heffingen dient ter bestrijding van de kosten die de gemeente voor de betreffende dienstverlening maakt.

Per heffingsoort wordt de opbouw van de lasten weergegeven, waarbij een onderscheid wordt toegepast in de volgende twee categorieën:

- Directe lasten op basis van de taakvelden (alle direct toe te rekenen lasten, exclusief overhead en rente)
- Indirecte lasten bestaande uit overhead en BTW

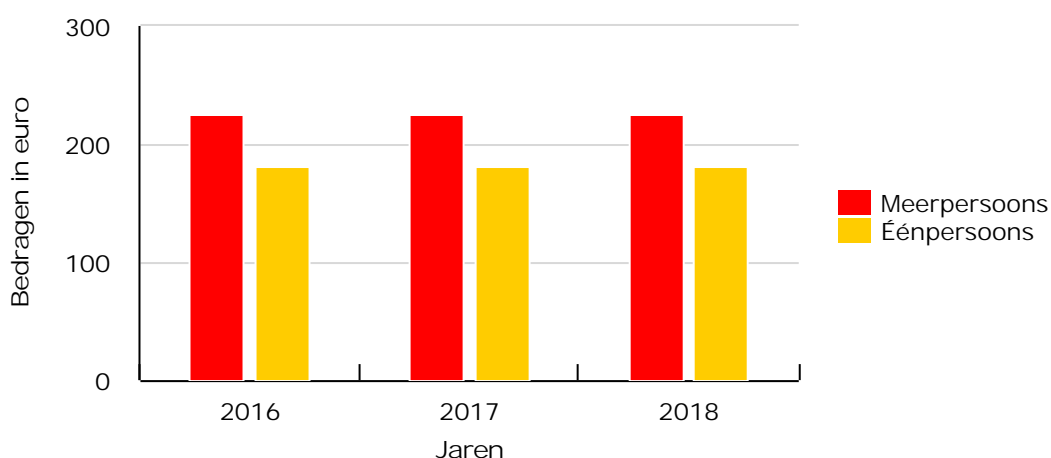
Voor het bepalen van het dekkingspercentage worden de lasten inzake overhead en BTW toegerekend, de indirecte lasten. De overhead wordt toegerekend op basis van een overheadtarief en het aantal begrote uren van de betreffende taakvelden per heffing.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een heffing ter bestrijding van kosten van beheer van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing komt ten laste van gebruikers van percelen waarvoor de gemeente een inzamelverplichting voor huishoudelijk afval heeft. De heffing is afhankelijk van de omvang van het betreffende huishouden. Er worden twee tarieven gehanteerd, namelijk voor een- en meerpersoonshuishoudens. Bij éénpersoonshuishoudens wordt een korting verleend van 20% op het meerpersoonstarief. Uitgangspunt voor de vaststelling van de tarieven is 100% procent kostendekkendheid. In 2018 wordt een volledige kostendekking gerealiseerd bij tarieven van € 226 en € 181 voor respectievelijk meer- en eenpersoonshuishoudens.

Afvalstoffenheffing huishoudens

Afvalstoffenheffing huishoudens

Taakveld		% in heffing	Bedrag in heffing
7.3	Afval	96%	€ 191
63	Inkomensregelingen	2%	€ 21
0.64	Belastingen overig	15%	€ 1

De begrote kwijtschelding afvalstoffenheffing is opgenomen onder taakveld 63. De lasten daarvan worden meegenomen in de berekening van de kostendekkendheid, er zijn geen andere lasten vanuit dit taakveld toegerekend. De lasten van het taakveld overig betreffen de perceptiekosten voor de diverse belastingen. Hiervan wordt 15% toegerekend aan de afvalstoffenheffing. Dit percentage is bepaald op basis van ervaringscijfers. Het bedrag is in totaal het gewogen gemiddelde van tarieven voor de afvalstoffenheffing.

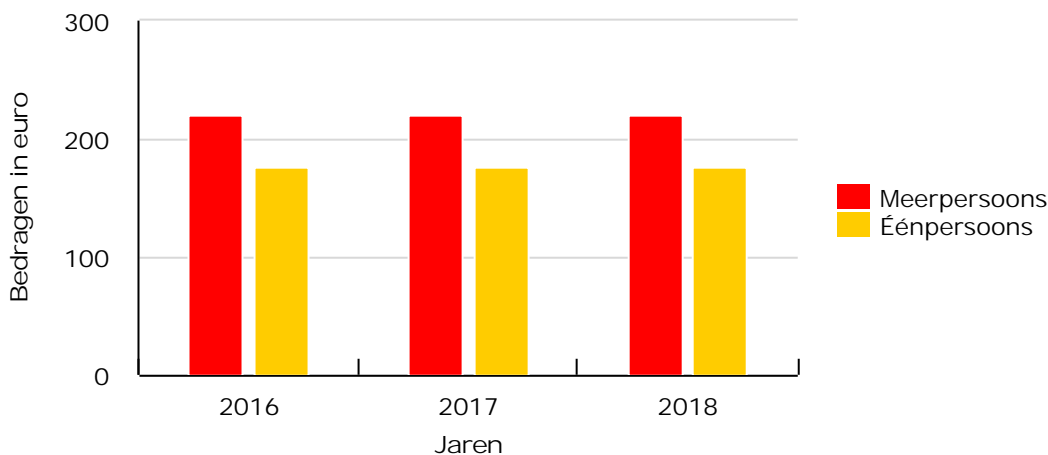
Omschrijving	Bedragen (in € x 1.000)
Lasten taakvelden	3.223
Inkomsten taakvelden, exclusief heffingen	-123
Netto lasten taakvelden	3.100
Toe te rekenen lasten (overhead en BTW)	166
Totale lasten	3.266
Opbrengst heffingen	3.266
Dekkingspercentage	100%

Rioolbelasting

Op grond van de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken hebben de gemeenten de zorgplicht voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. Om deze zorgplicht te bekostigen kan de gemeente ingevolge artikel 228a van de Gemeentewet rioolbelasting heffen. Evenals bij de afvalstoffenheffing wordt bij woningen een onderscheid gemaakt tussen één- en meerpersoonshuishoudens. Bedrijven betalen per 150 m³ waterverbruik een vast tarief dat gelijk is aan het meerpersoonstarief. Uitgangspunt voor de vaststelling van de tarieven is 100% kostendekkendheid. Tot de kosten die gedekt worden uit de rioolbelasting worden naast de kosten voor rioolbeheer en onderhoud ook 50% van de kosten van straatreiniging en 20% van de kosten van waterbeheersing gerekend. Er is voor gekozen om de tarieven van de rioolbelasting over een periode van 25 jaar te bezien omdat dit een realistischer beeld geeft van de tariefsontwikkelingen. In deze systematiek wordt de egalisatievoorziening ingezet om de tariefschommelingen te vereffenen die zich gedurende deze periode kunnen voordoen. Hierdoor kunnen de tarieven, bij ongewijzigde omstandigheden, ook op de middellange termijn op een gelijk niveau worden gehouden. De tarieven zijn daarom gelijk aan die in de huidige meerjarenbegroting, namelijk € 220 voor meerpersoonshuishoudens en € 176 voor eenpersoonshuishoudens.

Rioolbelasting huishoudens

Rioolbelasting huishoudens

Taakveld		% in heffing	Bedrag in heffing
7.2	Riolering	99%	€ 168
63	Inkomensregelingen	2%	€ 19
6.4	Belasting overig	15%	€ 1
2.1	Verkeer en vervoer	7%	€ 19

De begrote kwijschelding rioolbelasting is opgenomen onder taakveld 63. De lasten daarvan worden meegenomen in de berekening van de kostendekkendheid, er zijn geen andere lasten vanuit dit taakveld toegerekend. De lasten van het taakveld overig betreffen de perceptiekosten voor de diverse belastingen. Hiervan wordt 15% toegerekend aan de rioolbelasting. Dit percentage is bepaald op basis van ervaringscijfers. De lasten van taakveld 2.1 zijn de lasten voor het straatvegen. Het bedrag in heffing is in totaal het gewogen gemiddelde van tarieven voor de rioolbelasting.

Omschrijving	Bedragen (in € x 1.000)
Lasten taakvelden	3.412
Inkomsten taakvelden, exclusief heffingen	-
Netto lasten taakvelden	3.412
Toe te rekenen lasten (overhead en BTW)	427
Totale lasten	3.839
Opbrengst heffingen	3.839
Dekkingspercentage	100%

Leges

Bij leges betreft het rechten op grond van het genot van, door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten. Het betreft dan bijvoorbeeld het behandelen van verzoeken om verlening van een vergunning en het verstrekken van een paspoort of rijbewijs. Sommige legestarieven (zoals die van paspoorten en rijbewijzen) zijn gebonden aan wettelijke maxima en kunnen dus alleen worden verhoogd in de mate waarin het Rijk het toestaat. De overige tarieven, zoals de leges voor diverse soorten (omgevings-)vergunningen, huwelijksleges en leges voor verstrekkingen uit de Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA) zijn conform de perspectiefnota verhoogd met 1,9%.

In de onderstaande tabel zijn de omvang en het dekkingspercentage van de onderdelen weergegeven.

Omschrijving	Bedragen (in € x 1.000)			
	Omgevingsvergunningen	Publiekszaken	Overige leges	Totaal leges
Lasten taakvelden	631	988	20	1.640
Toe te rekenen lasten (overhead)	450	554	0	1.004
Totale lasten	1.081	1.543	20	2.644
Opbrengst heffingen	885	695	24	1.604
Dekkingspercentage				61%

Overige rechten

De overige tarieven, zoals de begraafrechten, markt- en kadegelden zijn conform de perspectiefnota verhoogd met 1,9%. In de onderstaande tabel zijn de omvang en het dekkingspercentage van de onderdelen weergegeven.

Omschrijving	Bedragen (in € x 1.000)			
	Begraafrechten	Marktgelden	Kadegelden	Totaal overige rechten
Lasten taakvelden	399	44	62	505
Toe te rekenen lasten (overhead)	152	21	35	208
Totale lasten	551	65	97	713
Opbrengst heffingen	424	76	40	541
Dekkingspercentage				76%

3.7.5 Lokale lastendruk

In onderstaand overzicht wordt duidelijk hoe de woonlasten in Gorinchem zich volgend jaar ontwikkelen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen meerpersoonshuishoudens en éénpersoonshuishoudens. Ook wordt inzicht gegeven in de verschillen tussen bewoners van een woning met een gemiddelde WOZ waarde (€ 200.000) en een duurdere woning (€ 300.000).

Meerpersoonshuishouden	2017	2018	Vershil	Eenpersoonshuishouden	2017	2018	Vershil
Woonlasten WOZ € 200.000				Woonlasten WOZ € 200.000			
Afvalstoffenheffing	€ 226	€ 226	0,0%	Afvalstoffenheffing	€ 181	€ 181	0,0%
Rioolbelasting	€ 220	€ 220	0,0%	Rioolbelasting	€ 176	€ 176	0,0%
OZB woning € 200.000	€ 268	€ 273	1,9%	OZB woning € 200.000	€ 268	€ 273	1,9%
	€ 714	€ 719	0,7%		€ 625	€ 630	0,8%
Woonlasten WOZ € 300.000				Woonlasten WOZ € 300.000			
Afvalstoffenheffing	€ 226	€ 226	0,0%	Afvalstoffenheffing	€ 181	€ 181	0,0%
Rioolbelasting	€ 220	€ 220	0,0%	Rioolbelasting	€ 176	€ 176	0,0%
OZB woning € 300.000	€ 401	€ 409	2,0%	OZB woning € 300.000	€ 401	€ 409	2,0%
	€ 847	€ 855	0,9%		€ 758	€ 766	1,1%

Begroting 2018

Financiële begroting

4 Financiële begroting

4.1 Grondslagen begroting en meerjarenraming

De begroting 2018 inclusief de meerjarenraming 2019-2021 is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het BBV hiervoor aan de gemeente stelt. Dit houdt onder andere in dat:

1. Voor de begroting en de meerjarenraming een stelsel van baten en lasten wordt gehanteerd;
2. De baten en lasten worden geraamd tot hun bruto bedrag;
3. De begroting en de meerjarenraming, volgens normen die voor gemeenten als aanvaardbaar worden beschouwd, een zodanig inzicht geeft dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd over de financiële positie en over de baten en lasten.
4. De begroting en de meerjarenraming duidelijk en stelselmatig de omvang van alle geraamde baten en lasten, alsmede het saldo ervan, weergeven.

In dit hoofdstuk worden de grondslagen waarop de begroting is gebaseerd nader toegelicht, wordt een toelichting gegeven op totale lasten en baten en daarbij in hoeverre deze incidenteel of structureel van aard zijn en tot slot een verschillenanalyse op hoofdlijnen gegeven van de verschillen tussen de cijfers van 2018 en de begroting 2017 na wijziging (tot en met september 2017).

De grondslagen voor de begroting

In de perspectiefnota 2018-2021 zijn de volgende uitgangspunten door de raad vastgesteld:

1. CAO-loonstijging: CAO aanhouden (ingeschat op 2,5%). De feitelijke CAO-ontwikkelingen zijn meegenomen in deze begroting.
2. Prijsstijging: conform raming CPB 1,5%;
3. Ten aanzien van gesubsidieerde instellingen een tariefstijging van 2,15%;
4. Voor de tarieven voor onroerende en roerende zaakbelasting, precariobelasting, leges (voor zover niet aan een maximum gebonden) en markt- en kadegelden een gemiddeld indexcijfer aan te houden (= 1,9%);
5. Op hondenbelasting geen tariefsverhoging door te voeren, in afwachting van de politieke standpuntbepaling n.a.v. de motie Blafdialogoog;
6. Tariefsontwikkeling voor rioolbelasting, afvalstoffenheffing en begrafenisrechten op basis van kostendekkendheid;
7. Tarieven voor parkeren en Linge haven: vooralsnog voor 2018 niet uit te gaan van tariefstijgingen (het niveau 2017 handhaven, in afwachting van uitkomsten nadere onderzoeken voor wat betreft parkeren en Linge haven);
8. Voor de tarieven Veerdienst: vooralsnog voor 2018 niet uitgaan van tariefstijgingen (niveau 2017 handhaven, e.e.a. wordt betrokken bij verdere ontwikkelingen rondom de Veerdienst);
9. Ten aanzien van het tarief naheffingsaanslag parkeerbelasting het wettelijk maximumtarief aan te houden;
10. Huren woningen: uit te gaan van de mogelijkheden en richtlijnen uit de circulaire Huurprijsbeleid - 1 juli 2017 t/m 30 juni 2018 - van het ministerie van Buitenlandse Zaken (circulaire d.d. 20-01-2017);
11. Huren niet woningen: de bepalingen terzake uit de gesloten huurovereenkomsten volgen (wat in de regel neerkomt op een tariefsontwikkeling op basis van de Consumenten Prijs Index (CPI) alle huishoudens);
12. De rekenrente is bepaald op 1,9%;
13. De rente voor de grondexploitatie is bepaald op 2,19%;
14. De targetrente is bepaald op 1,75%;
15. De raming van het aantal inwoners per 1 januari 2018: 36.200;
16. De raming van het aantal woonruimten per 1 januari 2018: 16.707;
17. Geen beleid vast te stellen zonder beschikbare financiële ruimte;
18. De uitvoering van de werkzaamheden wordt door de in de begroting 2018 vastgestelde formatie gerealiseerd.

4.2 Overzicht van baten en lasten

In de beleidsbegroting zijn per programma, onder het kopje 'Wat gaat dit kosten', overzichten opgenomen van de raming van baten en lasten inclusief de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Daarnaast worden de investeringen per programma uiteengezet. Tevens is hier een overzicht van de geraamde algemene dekkingsmiddelen en een overzicht van overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien opgenomen.

Het BBV schrijft echter voor dat deze overzichten per programma in de financiële begroting worden opgenomen in totaaloverzichten. Reden voor het voorschrijven van totaaloverzichten waarin alleen de financiële gegevens van alle programma's inclusief de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien zijn opgenomen, is dat het programmaplan veel beleid bevat, waardoor het zicht op de baten en lasten van de totale begroting veelal niet voldoende zal zijn.

Naast het 'totaaloverzicht van baten en lasten' treft u tevens de volgende totaaloverzichten aan:

1. Incidentele baten en lasten;
2. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves;
3. Recapitulatie van het structurele begrotingsevenwicht;
4. Verschillenanalyse van de begroting 2018 ten opzichte van de begroting 2017 na wijziging.

In deze overzichten worden de cijfers gepresenteerd van de jaren 2018 tot en met 2021, zijnde de jaarschijven waarover de begroting en de meerjarenraming gaat.

Conform artikel 19 van het BBV dient de toelichting op het overzicht van baten en lasten ook de berekening van het EMU-saldo te bevatten. Dit onderdeel hebben wij meegenomen bij de uiteenzetting van de financiële positie.

4.2.1 Totaaloverzicht van baten en lasten

In onderstaand overzicht treft u voor het begrotingsjaar 2018 de raming van baten en lasten en de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma aan. Het overzicht is inclusief de algemene dekkingsmiddelen en overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien. De resultaat van de begroting is in onderstaand overzicht meegenomen als storting in de algemene reserve.

Overzicht van baten en lasten (bedragen x € 1.000; - = nadeel)	Lasten	Baten	Saldo	Toevoeging aan reserves	Onttrekking aan reserves	Geraamd resultaat
Programma Bestuur en ondersteuning	3.365	1.391	-1.974	-	-	-1.974
Programma Veiligheid	5.766	803	-4.963	-	741	-4.222
Programma Verkeer en vervoer	8.902	3.858	-5.044	-	-	-5.044
Programma Economie	7.933	7.138	-795	-	-	-795
Programma Onderwijs	8.997	2.313	-6.684	-	-	-6.684
Programma Sport, cultuur en recreatie	10.079	2.291	-7.788	-	74	-7.714
Programma Sociaal domein	43.076	11.233	-31.843	-	50	-31.793
Programma Volksgezondheid en duurzaamheid	9.130	7.657	-1.473	65	150	-1.388
Programma Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	9.651	8.870	-781	486	75	-1.192
Totaal programma's	106.899	45.554	-61.345	551	1.090	-60.806
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	458	73.003	72.545	-	427	72.972
Overzicht Overhead	12.056	621	-11.435	293	1.183	-10.545
Bedrag heffing Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-	-
Bedrag Onvoorzien	100	-	-100	-	-	-100
Totaal	119.513	119.178	-335	844	2.700	1.521

Hieronder volgt een meerjarenoverzicht van de lasten en baten, inclusief de realisatie uit de jaarrekening 2016. Dit overzicht geeft een integraal beeld van alle incidentele en structurele baten en lasten die zijn opgenomen in het programmaplan.

Toelichting op overzicht van baten en lasten (bedragen x € 1.000; - = nadeel)	Rekening 2016			Begroting 2017 na wijziging			Begroting 2018		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
BATEN EN LASTEN									
Programma Bestuur en ondersteuning	5.700	1.427	-4.273	3.114	1.376	-1.738	3.365	1.391	-1.974
Programma Veiligheid	5.538	819	-4.719	5.206	723	-4.483	5.766	803	-4.963
Programma Verkeer en vervoer	10.660	4.236	-6.424	9.331	3.989	-5.342	8.902	3.858	-5.044
Programma Economie	5.127	9.251	4.124	11.465	10.198	-1.267	7.933	7.138	-795
Programma Onderwijs	10.424	2.803	-7.621	8.910	2.334	-6.576	8.997	2.313	-6.684
Programma Sport, cultuur en recreatie	10.807	3.282	-7.525	10.044	2.344	-7.700	10.079	2.291	-7.788
Programma Sociaal domein	44.137	12.273	-31.864	42.477	10.968	-31.509	43.076	11.233	-31.843
Programma Volksgezondheid en duurzaamheid	9.197	9.246	49	8.809	7.687	-1.122	9.130	7.657	-1.473
Programma Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	12.512	12.628	116	12.984	11.414	-1.570	9.651	8.870	-781
Totaal programma's	114.102	55.965	-58.137	112.340	51.033	-61.307	106.899	45.554	-61.345
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	15.968	91.118	75.150	13.579	84.442	70.863	458	73.003	72.545
Overzicht Overhead	44.107	42.356	-1.751	11.827	715	-11.112	12.056	621	-11.435
Bedrag heffing Venootschapsbelasting	86	-	-86	-	-	-	-	-	-
Bedrag Onvoorzien	-	-	-	100	-	-100	100	-	-100
Saldo van baten en lasten voor mutaties in de reserves	174.263	189.439	15.176	137.846	136.190	-1.656	119.513	119.178	-335
Mutaties in de reserves	19.467	11.835	-7.632	2.040	3.804	1.764	844	2.700	1.856
Totaal saldo van baten en lasten	193.730	201.274	7.544	139.886	139.994	108	120.357	121.878	1.521

Toelichting op overzicht van baten en lasten (bedragen x € 1.000; - = nadeel)	2019			2020			2021		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
BATEN EN LASTEN									
Programma Bestuur en ondersteuning	3.362	1.391	-1.971	3.358	1.391	-1.967	3.350	1.391	-1.959
Programma Veiligheid	5.091	528	-4.563	5.087	528	-4.559	5.083	528	-4.555
Programma Verkeer en vervoer	10.704	3.983	-6.721	9.080	3.978	-5.102	9.124	3.978	-5.146
Programma Economie	18.494	17.835	-659	10.268	9.562	-706	10.266	9.562	-704
Programma Onderwijs	8.226	2.313	-5.913	8.395	2.313	-6.082	8.306	2.313	-5.993
Programma Sport, cultuur en recreatie	9.953	2.291	-7.662	10.112	2.291	-7.821	9.982	2.291	-7.691
Programma Sociaal domein	42.779	11.233	-31.546	42.390	11.046	-31.344	42.477	11.017	-31.460
Programma Volksgezondheid en duurzaamheid	9.881	8.339	-1.542	9.273	7.657	-1.616	9.331	7.657	-1.674
Programma Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	8.123	7.343	-780	7.373	6.789	-584	7.364	6.741	-623
Totaal programma's	116.613	55.256	-61.357	105.336	45.555	-59.781	105.283	45.478	-59.805
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	398	72.578	72.180	231	72.612	72.381	80	72.244	72.164
Overzicht Overhead	12.057	632	-11.425	12.075	657	-11.418	11.997	657	-11.340
Bedrag heffing Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bedrag Onvoorzien	100	-	-100	100	-	-100	100	-	-100
Saldo van baten en lasten voor mutaties in de reserves	129.168	128.466	-702	117.742	118.824	1.082	117.460	118.379	919
Mutaties in de reserves	614	2.454	1.840	628	584	-44	580	379	-201
Totaal saldo van baten en lasten	129.782	130.920	1.138	118.370	119.408	1.038	118.040	118.758	718

4.2.2 Totaaloverzicht incidentele baten en lasten

Om vast te kunnen stellen of er sprake is van een structureel evenwicht is het belangrijk dat er inzicht is in welke baten en lasten incidenteel zijn, en welke baten en lasten structureel. Het grootste gedeelte van de begroting bestaat uit structurele lasten en baten. Dit zijn de zaken/budgetten die jaarlijks terugkomen in de begroting. Bij incidentele lasten en baten gaat het primair om bijzondere, significante en eenmalige zaken. Daarbij worden toevoegingen aan reserves en onttrekkingen aan reserves in beginsel als incidenteel aangemerkt. De uitzondering hierop vormen afschrijvingsreserves. Deze onttrekkingen dienen ter dekking van structurele kapitaallasten en worden daarmee als ook als structureel aangemerkt.

In het hieronder opgenomen overzicht worden de incidentele baten en lasten gepresenteerd.

Incidentele baten en lasten (bedragen x € 1.000; -)	Begroting 2018		2019		2020		2021	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
<u>Programma Veiligheid</u>								
Aanleg tunnel station Gorinchem	741	280	-	-	-	-	-	-
Totaal programma Veiligheid	741	280	-	-	-	-	-	-
<u>Programma Verkeer en vervoer</u>								
Lasten aanleg Halte station	-	-	1.800	-	-	-	-	-
Duurzaam veilig verkeer	50	-	-	-	-	-	-	-
Vervanging verkeersregelininstallatie	21	-	-	-	-	-	-	-
Totaal programma Verkeer en vervoer	71	-	1.800	-	-	-	-	-
<u>Programma Economie</u>								
Grondexploitatie bedrijventerreinen	-	-	2.843	2.843	-	-	-	-
Totaal programma Economie	-	-	2.843	2.843	-	-	-	-
<u>Programma Onderwijs</u>								
Extra afschrijving onderwijspannen L. Slagenstraat en Laag Dalemweg	624	-	-	-	-	-	-	-
Sloopkosten onderwijspannd L. Slagenstraat en verhuis- en beheerskosten brede school Hoog Dalem	266	-	-	-	140	-	-	-
Totaal programma Onderwijs	890	-	-	-	140	-	-	-
<u>Programma Sport, cultuur en recreatie</u>								
Combinatiefuncties sportbeleid	80	-	80	-	80	-	80	-
Exploitatiebijdrage Gorcumse molens	80	-	55	-	-	-	-	-
Overig	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal programma Sport, cultuur en recreatie	160	-	135	-	80	-	80	-
<u>Programma Volksgezondheid en duurzaamheid</u>								
Duurzaam bouwen	150	-	150	-	150	-	160	-
Totaal programma Volksgezondheid en duurzaamheid	150	-	150	-	150	-	160	-

Incidentele baten en lasten (bedragen x € 1.000; -)	Begroting 2018		2019		2020		2021	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
<i>Programma VROSV</i>								
Baten en lasten m.b.t. grondexploitaties (niet bedrijventerrein)	497	497	-	-	-	-	-	-
Invoering Omgevingswet	200	-	180	-	-	-	-	-
Verkoopopbrengsten woningen en panden	-	63	-	-	-	-	-	-
<i>Totaal programma VROSV</i>	697	560	180	-	-	-	-	-
<i>Overzicht Algemene dekkingsmiddelen</i>								
Begrotingssaldi	-	-	1.138	-	1.038	-	718	-
<i>Totaal overzicht Algemene dekkingsmiddelen</i>	-	-	1.138	-	1.038	-	718	-
<i>Overzicht Overhead</i>								
Incidentele capaciteit beschikbaar gesteld bij PPN	220	-	120	-	75	-	-	-
<i>Totaal overzicht Overhead</i>	220	-	120	-	75	-	-	-
<i>Mutaties reserves: ¹</i>								
Reserve tunnel lift station Gorinchem	-	741	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve combinatiefuncties	-	75	-	75	-	75	-	75
Bestemmingsreserve sociaal domein	-	50	-	50	-	-	-	-
Egalisatiereserve afvalstoffenheffing	65	-	65	-	65	-	65	-
Reserve duurzaamheid	-	150	-	150	-	150	-	160
Jaarlijkse toevoeging en inzet Reserve infrastructuur	486	75	549	75	563	75	515	-
Bestemmingsreserve station Papland	-	-	-	1.800	-	-	-	-
Algemene reserve	1.521	427	-	305	-	220	-	80
Bestemmingsreserve automatisering	293	1.183	-	-	-	-	-	-
<i>Totaal mutaties reserves</i>	2.365	2.701	614	2.455	628	520	580	315
Totaal incidentele baten en lasten	5.294	3.541	6.980	5.298	2.111	520	1.538	315

1. Voor een toelichting op de mutaties reserves jaarschijf 2018 wordt verwezen naar de bijlage Reserves en voorzieningen

4.2.3 Totaaloverzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Om vast te kunnen stellen of er sprake is van een structureel evenwicht, is het tevens van belang om aan te geven welke mutaties in de reserves structureel van aard zijn. In de begroting 2018 en meerjarenraming 2019-2021 is er slechts sprake van twee structurele onttrekkingen. Deze treft u in onderstaand overzicht aan.

Structurele mutaties reserves (bedragen x € 1.000; -)	Begroting 2018		2019		2020		2021	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
<u>Programma Veiligheid</u>								
Onttrekking afschrijvingsreserve revitalisering Avelingen	-	-	-	-	-	50	-	50
<u>Programma Verkeer en vervoer</u>								
Onttrekking afschrijvingsreserve station Papland	-	-	-	-	-	15	-	15
Totaal structurele mutaties reserves	-	-	-	-	-	65	-	65

4.3 Recapitulatie structureel begrotingsevenwicht

In het onderdeel 'Overzicht van baten en lasten' zijn diverse overzichten gepresenteerd van de baten en lasten per programma inclusief de algemene dekkingsmiddelen en van overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien. Het zijn de totale baten en lasten, de incidentele baten en lasten en de structurele mutaties van de reserves. Op deze manier wordt voor elk programma, voor de algemene dekkingsmiddelen en voor overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien aangegeven wat structureel of incidenteel is. Dit onderscheid is van belang bij het bepalen van het structurele evenwicht van de begroting 2018 en de meerjarenraming 2019-2021.

Op basis van het overzicht op de volgende pagina kan worden geconcludeerd dat de begroting 2018 en de meerjarenraming 2019-2021, conform de uitgangspunten van het BBV, structureel in evenwicht zijn. Dit houdt in dat structurele lasten kunnen worden gedekt met structurele baten. Hierdoor is er geen risico aanwezig dat er op termijn een begrotingstekort ontstaat.

In de tabel zijn de incidentele en structurele saldi weergegeven. Een positief structureel saldo betekent dat er meer structurele baten zijn dan structurele lasten, hetgeen positief is. Een negatief structureel saldo zou betekenen dat er minder structurele baten zijn dan structurele lasten (maar daar is geen sprake van).

	Begroting 2018				2019				2020				2021			
	Totaal	Inci- denteel	Struc- tureel	Totaal	Inci- denteel	Struc- tureel	Totaal	Inci- denteel	Struc- tureel	Totaal	Inci- denteel	Struc- tureel	Totaal	Inci- denteel	Struc- tureel	
Programma Bestuur en ondersteuning	-1.974	-	-1.974	-1.971	-	-1.971	-1.967	-	-1.967	-	-1.967	-1.959	-	-1.959		
Programma Veiligheid	-4.963	-461	-4.502	-4.563	-	-4.563	-4.559	-	-4.559	-	-4.559	-4.555	-	-4.555		
Programma Verkeer en vervoer	-5.044	-71	-4.973	-6.721	-1.800	-4.921	-5.102	-	-5.102	-	-5.102	-5.146	-	-5.146		
Programma Economie	-795	-	-795	-659	-	-659	-706	-	-706	-	-706	-704	-	-704		
Programma Onderwijs	-6.684	-890	-5.794	-5.913	-	-5.913	-6.082	-140	-5.942	-5.993	-5.993	-5.993	-	-5.993		
Programma Sport, cultuur en recreatie	-7.788	-160	-7.628	-7.662	-135	-7.527	-7.821	-80	-7.741	-7.691	-7.691	-80	-7.611			
Programma Sociaal domein	-31.843	-	-31.843	-31.546	-	-31.546	-31.344	-	-31.344	-	-31.344	-31.460	-	-31.460		
Programma Volksgezondheid en duurzaamheid	-1.473	-150	-1.323	-1.542	-150	-1.392	-1.616	-150	-1.466	-1.674	-1.674	-160	-1.514			
Programma VROSV	-781	-137	-644	-780	-180	-600	-584	-	-584	-	-584	-623	-	-623		
Totaal programma's	-61.345	-1.869	-59.476	-61.357	-2.265	-59.092	-59.781	-370	-59.411	-59.805	-240	-59.565				
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	72.545	-	72.545	71.042	-1.138	72.180	71.343	-1.038	72.381	71.446	-718	72.164				
Overzicht Overhead	-11.435	-220	-11.215	-11.425	-120	-11.305	-11.418	-75	-11.343	-11.340	-	-11.340				
Bedrag heffing Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
Bedrag Onvoorzien	-100	-	-100	-100	-	-100	-100	-	-100	-100	-	-100		-100		
Mutaties reserves	335	336	-1	1.840	1.841	-1	-44	-108	64	-201	-265	64				
Totaal	-	-1.753	1.753	-	-1.682	1.682	-	-1.591	1.591	-	-1.223	1.223				

4.4 Verschillenanalyse

In onderstaand overzicht is aangegeven hoe de resultaten van de begroting 2018 zich verhouden tot de resultaten zoals deze zijn opgenomen in de begroting 2017 na wijziging (tot en met september 2017).

Resultaat (bedragen x € 1.000; - = nadeel)	Begroting 2017 na wijziging	Begroting 2018	Vershil
Programma Bestuur en ondersteuning	-1.738	-1.974	236
Programma Veiligheid	-3.561	-4.222	661
Programma Verkeer en vervoer	-5.336	-5.044	-292
Programma Economie	-1.267	-795	-472
Programma Onderwijs	-6.576	-6.684	108
Programma Sport, cultuur en recreatie	-7.626	-7.714	88
Programma Sociaal domein	-31.615	-31.793	178
Programma Volksgezondheid en duurzaamheid	-1.228	-1.388	160
Programma Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-2.159	-1.192	-967
Totaal programma's	-61.106	-60.806	-300
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	72.262	72.972	-710
Overzicht Overhead	-10.948	-10.545	-403
Bedrag heffing Vennootschapsbelasting	-	-	-
Bedrag Onvoorzien	-100	-100	-
Totaal resultaat	108	1.521	-1.413

De verschillen worden in hoofdlijnen verklaard door:

- De incidentele effecten in 2017 die niet doorwerken in de begroting 2018, bijvoorbeeld de resultaatbestemming 2016;
- De meerjarige effecten voor 2018 en latere jaren vanuit de perspectiefnota 2018-2021 (verwerkt in de begroting 2018), waaronder budgetten voor informatiebeleid en burgerinitiatieven.
- De structurele effecten van de tussentijdse rapportage 2017 zijn meegenomen in deze begroting; bijvoorbeeld de bijstelling van het gemeentefonds op basis van de meicirculaire; en de verschuiving van diverse programmabudgetten als gevolg van de nadere uitwerking van de verdeelsystematiek van de uitvoeringskosten.
- De in de begroting 2018 opgenomen mutaties als gevolg van actualiseringen van de begroting, zoals het wegvallen van de subsidie van de veerdienst en de actualisaties van de MOP's beschoeiingen en vastgoed.
- Het verder uitwerken van de wijzigingen op het gebied van verdeling van uitvoeringskosten en overhead. Dit laatste is overigens uitsluitend een verdelingsvraagstuk en heeft niet geleid tot hogere lasten.

4.5 Uiteenzetting financiële positie

Het BBV bepaalt dat in de uiteenzetting van de financiële positie in de begroting ten minste aandacht wordt besteed aan:

1. De jaarlijks terugkerende aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume;
2. De financiering;
3. De stand en het gespecificeerde verloop van de reserves;
4. De stand en het gespecificeerde verloop van de voorzieningen;
5. Het Europese Monetaire Unie-saldo (EMU-saldo);
6. Een geprognosticeerde balans;
7. De investeringen: onderscheiden in investeringen met een economisch nut en investeringen (in de openbare ruimte) met een maatschappelijk nut.

4.5.1 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Onder de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen worden alle vormen van aan de arbeidsrelatie verbonden rechten op uitkeringen, tijdens of na het dienstverband, verstaan. In de begroting 2018 zijn de posten opgenomen die vallen onder de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Netto werkgeverslasten wethouders en ambtenaren	19.638	19.638	19.638	19.638
Vergoedingen raadsleden	345	345	345	345
Storting in de voorziening pensioentegoeden bestuurders	400	400	400	400
Vergoedingen/wachtgeldten voormalige wethouders en ambtenaren van voor 2013 (gecorrigeerd met eventuele baten voormalige personeelsleden) ¹	146	109	109	109
Personeel gerelateerde verzekeringen	75	75	75	75
Totaal	20.604	20.567	20.567	20.567

1. Op grond van aangescherpte wet- en regelgeving dienen met ingang van 1 januari 2013 voorzieningen gevormd te worden voor de totale verplichtingen aan voormalige wethouders en ambtenaren. Vanaf 2013 vallen deze lasten derhalve niet meer onder de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.

4.5.2 Financiering

In onderstaand overzicht wordt de meerjarige ontwikkeling van de langlopende leningenportefeuille weergegeven. Voor een nadere toelichting en de uit de leningenportefeuille voortvloeiende aflossings- en rentebetalingverplichtingen, wordt verwezen naar de paragraaf Financiering.

Saldo begin boekjaar (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Langlopende leningen	139.603	118.335	126.341	142.242
Totaal	139.603	118.335	126.341	142.242

4.5.3 Reserves en voorzieningen

Naast de eerder genoemde langlopende geldleningen, dient ook het eigen vermogen en de voorzieningen als financieringsmiddel voor onder andere de investeringen. Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. Voorzieningen zijn onderdeel van het vreemd vermogen van de gemeente. In onderstaand overzicht wordt het geprognosticeerde saldo ultimo 2018 en het verloop van het saldo 2019-2021 weergegeven van

zowel de reserves als de voorzieningen. Voor een nadere onderverdeling van deze reserves en voorzieningen en een specificatie van de mutaties in de reserves en voorzieningen wordt verwezen naar de respectievelijke bijlagen.

Saldo ultimo boekjaar (bedragen x € 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021
Algemene reserve	36.090	36.574	36.269	36.049	35.969
Bestemmingsreserves	15.258	14.438	12.902	13.166	13.446
Totaal reserves	51.348	51.013	49.171	49.215	49.416
Algemene voorzieningen	21.802	20.928	20.798	20.934	21.542
Voorzieningen grondexploitatie	21.652	20.925	21.344	21.771	8.848
Totaal voorzieningen	43.454	41.853	42.142	42.705	30.390
Totaal	94.802	92.866	91.313	91.919	79.806

4.5.4 EMU-saldo

In onderstaande tabel is het EMU-saldo voor Gorinchem meerjarig berekend.

Berekening EMU- saldo (bedragen in € x 1.000)	2017, volgens realisatie tot en met sept. 2017, aangevuld met raming resterende periode	2018, volgens meerjaren-raming in begroting 2018	2019, volgens meerjaren-raming in begroting 2018	2020, volgens meerjaren-raming in begroting 2018	2021, volgens meerjaren-raming in begroting 2018
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	224	-335	-1.841	44	201
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie.	6.142	6.658	8.132	6.618	6.687
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie.	3.158	3.458	4.026	3.401	3.442
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd.	8.796	11.149	13.278	3.354	203
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4.	-	-	-	-	-
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voorzover niet op exploitatie verantwoord.	-	-	-	-	-
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan).	2.915	2.684	8.900	6.934	6.934
8 Baten bouwgrondexploitatie: baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord.	11.308	7.304	8.805	4.501	4.501
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen.	3.561	4.332	4.156	3.265	2.834
10 Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten.	-	-	-	-	-
11 Verkoop van effecten:					
a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee	nee	nee
b Zo ja, wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo	5.560	-1.080	-7.212	1.012	4.860

(Totstandkoming berekening: 1 + 2 + 3 -/- 4 + 5 -/- 7 + 8 -/- 9 = EMU saldo)

Toelichting op het EMU-saldo

Gemeenten mogen een gemaximeerd aandeel hebben in het totale EMU-tekort van de Nederlandse overheid. In 2016 is afgesproken om voor de komende jaren de EMU-tekortruimte niet nader te verdelen over gemeentes, provincies en waterschappen. Hierdoor zijn er geen individuele referentieswaardes; een doorvertaling van de norm naar afzonderlijke gemeenten. Het EMU-saldo is de komende twee jaren negatief. De oorzaak van het negatieve EMU-saldo in 2018 en 2019 komt voornamelijk door relatief hogere investeringen, aankoop van grond en uitgaven aan bouw- en woonrijp maken. Het negatieve EMU-saldo heeft verder geen (financiële) gevolgen aangezien de begroting sluitend is.

Verder merken wij bij punt 11 op dat het college van B&W een voorgenomen principebesluit heeft genomen om de aandelen in Eneco Groep N.V. te gaan verkopen. Aangezien het definitieve besluit pas in de komende jaren wordt genomen, is dit nog niet verwerkt in het EMU-saldo.

4.5.5 Geprognosticeerde balans

Activa ultimo boekjaar (bedragen in € x 1.000)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Vaste activa</i>						
Immateriële Vaste activa	1.208	1.104	1.002	900	799	700
Materiële Vaste activa	161.785	170.900	175.700	179.605	176.170	169.890
Financiële vaste activa	3.328	3.288	3.236	3.172	3.155	3.136
	166.321	175.292	179.938	183.677	180.124	173.726
<i>Vlottende activa</i>						
Voorraad grond (grondexploitatie)	46.934	41.724	39.887	43.019	48.774	41.179
Overige grond- en hulpstoffen	2	2	2	2	2	2
Overige vlottende activa	18.228	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000
	65.164	55.726	55.726	53.889	57.021	62.776
Totaal	231.485	231.018	233.827	240.698	242.900	228.907
<i>Passiva ultimo boekjaar (bedragen in € x 1.000)</i>						
<i>Vaste passiva</i>						
Reserves	50.890	51.348	51.012	49.171	49.215	49.415
Vorzieningen	16.375	21.802	20.928	20.798	20.934	21.542
Vaste schulden	151.609	139.603	118.335	126.341	142.242	142.242
	218.874	212.753	190.275	196.310	212.391	213.199
Vlottende passiva	12.611	18.265	43.552	44.388	30.509	15.708
Totaal	231.485	231.018	233.827	240.698	242.900	228.907

De bovenstaande tabel geeft de geprognosticeerde balans weer. De kolom 2016 bevat de cijfers zoals die ook in de jaarrekening 2016 staan. Door middel van deze balans krijgt de raad onder andere meer inzicht in de ontwikkeling van investeringen en het aanwenden van reserves en voorzieningen.

4.6 Investerings

In de begroting 2018 tot en met 2021 zijn de volgende investeringsbedragen opgenomen. Met ingang van 2018 zijn de nieuwe investeringen per programma opgenomen in het programmaplan.

Investeringsbedragen (bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
<u>Investeringsbedragen in materiële vaste activa:</u>				
Met een economisch nut	9.759	7.574	1.773	-
In de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	2.659	6.223	2.169	406
Totaal	12.418	13.797	3.942	406

5 Bijlagen

5.1 Reserves

5.1.1 Meerjarig verloopoverzicht saldo reserves

Verloop reserves (x € 1.000)	1-1-2018	stortingen	onttrekkingen	1-1-2019	stortingen	onttrekkingen	1-1-2020	stortingen	onttrekkingen	1-1-2021	stortingen	onttrekkingen	1-1-2022
Algemene reserve	36.090	1.521	1.037	36.574	-	305	36.269	-	220	36.049	-	80	35.969
Bestemmingsreserves:													
Automatisering	890	293	1.183	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Infrastructuur	4.340	486	75	4.751	549	675	4.625	563	75	5.113	515	-	5.628
Egalisatiereserve afvalstoffenheffing	260	65	-	325	65	-	390	65	-	455	65	-	520
Stegen binnenstad	50	-	-	50	-	-	50	-	-	50	-	-	50
Station Papland	1.800	-	-	1.800	-	1.800	-	-	-	-	-	-	-
Combinatiefuncties	324	-	75	249	-	75	174	-	75	100	-	75	25
Bonus revitalisering Avelingen	990	-	-	990	-	990	-	-	-	-	-	-	-
Staerk	283	-	-	283	-	-	283	-	-	283	-	-	283
Sociaal domein	5.580	-	50	5.530	-	50	5.480	-	-	5.480	-	-	5.480
Duurzaamheid	-	610	150	460	-	150	310	-	150	160	-	160	-
Tunnel en lift station Gorinchem	741	-	741	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Armoedebeleid	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Afschrijvingsreserves	-	-	-	-	1.590	-	1.590	-	65	1.525	-	65	1.460
Subtotaal bestemmingsreserves	15.258	1.454	2.274	14.438	2.204	3.740	12.902	628	364	13.166	580	300	13.446
Totaal reserves	51.348	2.975	3.311	51.012	2.204	4.045	49.171	628	584	49.215	580	380	49.415

5.1.2 Mutaties reserves 2018 uitgesplitst

Uit het hiervoor gepresenteerde verloopoverzicht saldo reserves blijken voor 2018 de volgende mutaties:

Reserves (bedragen x € 1.000)	Soort mutatie	Storting 2018	Onttrekking 2018
Algemene reserve	Begrotingssaldo	1.521	
	Stadspodia		50
	PPN 2018		987
Totaal mutaties algemene reserve		1.521	1.037
Totaal mutaties			484
<u>Bestemmingsreserves:</u>			
Automatisering	Egaliseren kapitaallasten aanschaf hardware en software en opheffen reserve conform PPN 2018	293	1.183
Infrastructuur	Bijdrage inzake bovenwijken CV Hoog Dalem	486	
Infrastructuur	PPN 2018 - capaciteit A27/A15		75
Egalisatiereserve afvalstoffenheffing	Egalisatie tarieven reiniging	65	
Combinatiefuncties	Exploitatieresultaat combinatiefuncties		75
Sociaal domein	Lokaal maatwerk beschermd wonen		50
Duurzaamheid	PPN 2018 - vormen reserve	610	
Duurzaamheid	Geschatte uitgaven duurzaamheid verdeeld over 4 jaar		150
Tunnel en lift station Gorinchem	Turap 2017 uitgaven van 2017 naar 2018 - dekking reserve		741
Totaal mutaties bestemmingsreserves		1.454	2.274
Totaal mutaties			-820

Door middel van het vaststellen van de begroting 2018 door de raad worden bovenstaande mutaties in de reserves vastgesteld.

5.2 Voorzieningen

5.2.1 Meerjarig verloopoverzicht saldo voorzieningen

Verloop voorzieningen (x € 1.000)	1-1-2018	stori- tingen	onttrek- kingen	1-1-2019	stori- tingen	onttrek- kingen	1-1-2020	stori- tingen	onttrek- kingen	1-1-2021	stori- tingen	onttrek- kingen	1-1-2022
Algemene voorzieningen													
Pensioenverplichtingen bestuurders	4.124	400	400	4.524	400	400	4.924	400	400	5.324	400	400	5.724
Wachtgeld bestuurders en md'wers	1.359	-	257	1.102	-	197	905	-	197	708	-	197	511
Verlofsaldi	296	-	-	296	-	-	296	-	-	296	-	-	296
Dubieuze debiteuren	673	-	-	673	-	-	673	-	-	673	-	-	673
Rioolheffing	2.274	206	-	2.480	-	681	1.799	316	-	2.115	187	-	2.302
Vervanging riolering	458	860	860	458	1.760	1.760	458	760	760	458	930	930	458
Afwaardering (bedrijfsgebouwen, woningen, gronden en voorraden)	4.387	-	53	4.334	-	53	4.281	-	53	4.228	-	53	4.175
Investering stedelijke vernieuwing	30	-	-	30	-	-	30	-	-	30	-	-	30
Meerjaren onderhoudsplannen	4.276	1.992	3.162	3.106	1.866	1.465	3.507	1.925	2.255	3.177	1.925	1.654	3.448
Hoog Dalem	3.925	-	-	3.925	-	-	3.925	-	-	3.925	-	-	3.925
Subtotaal algemene voorzieningen	21.802	3.458	4.332	20.928	4.026	4.156	20.798	3.401	3.265	20.934	3.442	2.834	21.542
Voorzieningen grondexploitatie													
Mollenburg	12.340	247	-	12.587	252	-	12.839	257	-	13.096	261	13.357	-
Lingewijk Zuid	1.137	23	1.160	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bedr.ter. Gorinchem Noord/Groote Haar	8.175	163	-	8.338	167	-	8.505	170	-	8.675	173	-	8.848
Subtotaal grond exploitatie	21.652	433	1.160	20.925	419	-	21.344	427	-	21.771	434	13.357	8.848
Totaal voorzieningen	43.454	3.891	5.492	41.853	4.445	4.156	42.142	3.828	3.265	42.705	3.876	16.191	30.390

5.2.2 Mutaties voorzieningen 2018 uitgesplitst

Uit het hierboven gepresenteerde verloopoverzicht saldo voorzieningen blijken voor 2018 de volgende mutaties:

Voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Soort mutatie	Dotatie 2018	Onttrekking 2018
<i>Mutaties algemene voorzieningen:</i>			
Pensioenverplichtingen bestuurders	Reguliere dotatie	318	
Pensioenverplichtingen bestuurders	Rentetoevoeging	82	
Wachtgelden bestuurders en medewerkers	Wachtgeld voormalig personeel		257
Rioolheffing	Resultaat tarieven riolering	206	
Vervanging riolering	Spaarcomponent vervangen riolering/ bijdrage investering	860	860
Afwaardering (bedrijfsgebouwen, woningen, gronden en voorraden)	Correctie afschrijving i.v.m afwaardering		53
Meerjarenonderhoudsplannen	Conform vastgestelde MOP's 2013	1.992	3.162
Subtotaal mutaties voorzieningen algemeen		3.458	4.332
<i>Mutaties voorzieningen grondexploitaties:</i>			
Mollenburg	Rentetoevoeging	247	
Lingewijk Zuid	Rentetoevoeging	23	
Lingewijk Zuid	Afwikkeling		1.160
Bedrijventerrein Gorinchem Noord/Groote Haar	Rentetoevoeging	163	
Subtotaal mutaties voorzieningen grondexploitaties		433	1.160
Totaal mutaties voorzieningen		3.891	5.492
Totaal mutaties			-1.601

Door middel van het vaststellen van de begroting 2018 door de raad worden de mutaties in de voorzieningen vastgesteld.

5.3 Afkortingenlijst

A

- **APV:** Algemene Plaatselijke Verordening
- **AV:** Alblasserwaard-Vijfheerenlanden
- **AVA:** Algemene Vergadering van Aandeelhouders

B

- **BBV:** Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeente
- **BLVS:** Bureau Leerplicht en Voortijdig schoolverlaten
- **BNG:** Bank Nederlandse Gemeenten
- **BOA:** Buitengewoon Opsporingsambtenaar
- **BRTA:** Beleidsrijk regionaal transitie arrangement
- **B&W:** Burgemeester en Wethouders

C

- **CPI:** Consumenten Prijs Index
- **CPB:** Centraal Plan Bureau
- **CROW:** Kennisorganisatie op het gebied van infrastructuur, openbare ruimte, wegen, vervoer en werk en veiligheid
- **CUR:** Camera Uitleesruimte

D

- **DG&J:** Dienst gezondheid en jeugd
- **DVO:** Dienstverleningsovereenkomst

E

- **EMU saldo:** Europese Monetaire Unie

G

- **GBA:** Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens
- **Gevudo:** Vuilverwerking Dordrecht en Omsterken
- **GIDS programma:** Gezond in de Stad
- **GR:** Gemeenschappelijke Regeling
- **GRP:** Gemeentelijk Rioleringsplan

H

- **HBO:** Hoger beroepsonderwijs
- **Strategisch HRM:** Human resource management
- **HVC:** Huisvuil Verbranding Centrale
- **HVI:** Huis van Inspiratie

I

- **IHP:** Integrale Huisvestingsplan
- **IKC:** Integraal Kind Centra

K

- **KCC:** Klant Contact Centrum

M

- **ME:** Maatschappelijke effecten
- **MLL:** MerwedeLingeLijn
- **MOP:** Meerjaren Onderhoudsplan
- **MPG:** Meerjaren Programma Grondbedrijf

N

- **NCW:** Netto Contante Waarde
- **NGRU:** Netto Gecorrigeerde Rijksuitgaven
- **NHW:** Nieuwe Hollandse Waterlinie
- **NNB:** Nog Niet Bekend

O

- **OHW:** Oud Hollandse Waterlinie
- **OVL:** Openbaar verlichting Lek-Merwede
- **OZB:** Onroerende zaak belasting
- **OZHZ:** Omgevingsdienst Zuid Holland Zuid

P

- **P&C cyclus:** Planning en Control cyclus
- **PI:** Prestatie indicator
- **PN/PPN:** Perspectiefnota
- **P&O:** Personeel en Organisatie
- **PPS:** Publieke private samenwerking

R

- **RIEC:** Informatie- en Expertise Centrum (aanpak georganiseerde criminaliteit)
- **RMA:** Regionale Maatschappelijke Agenda
- **ROM-S:** Regionale ontwikkelingsmaatschappij Schelluinen
- **RvS:** Raad van State
- **RZB:** Roerende zaak belasting

S

- **SNV:** Sociale netwerkversterking
- **SO:** Service organisatie jeugd

T

- **TV:** Taakveld

U

- **UA:** Coöperatie parkeerservice uitgesloten aansprakelijkheid

V

- **VAR:** Veiligheidalliantie Rotterdam
- **VBOR:** Visie beleidsplan openbare ruimte
- **VPB:** Vennootschapsbelasting
- **VRZHZ:** Veiligheidsregio Zuid Holland Zuid
- **VSV:** Vroegtijdig schoolverlaters
- **VWS:** Volksgezondheid, Welzijn en Sport

W

- **Wabo:** Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- **Wmo:** Wet maatschappelijke ondersteuning
- **WOZ:** Wet onroerende zaak belasting
- **WSW:** Waarborgfonds sociale woningbouw
- **WSW:** Wet Sociale Werkvoorziening

Z

- **ZHZ:** Zuid-Holland Zuid

Gemeente Gorinchem

Bezoekadres
Stadhuisplein 1
4205 AZ Gorinchem

Postadres
Postbus 108
4200 AC Gorinchem

Telefoon: 14 0183
Fax: (0183) 63 05 40
E-mail: gemeente@gorinchem.nl
Website: www.gorinchem.nl